

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra psychologie a patopsychologie

Diplomová práce

Bc. Alena Sekyrová Pokorná

Tetování jako sociokulturní norma nebo patologie?

Olomouc 2019

vedoucí práce: Mgr. Michaela Pugnerová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím literatury uvedené v seznamu.

V Rudě nad Moravou 15. 4. 2019

Alena Sekyrová Pokorná

Děkuji vedoucí práce Mgr. Michaele Pugnerové, PhD., za odbornou pomoc a svému manželovi za maximální podporu a bezmeznou trpělivost.

Obsah:

TEORETICKÁ ÁST

Úvodí	7
1 Norma - definice a klasifikace pojmuí	8
1. 1 Vymezení normyí	8
1. 2 Norma a konformitaí	9
1. 2. 1 Faktory ovliv ující pojetí normyí	10
1. 2. 2 Statistická normaí	11
1. 2. 3 Sociokulturní pojetí normyí	12
1. 2. 4 Norma skupiny..í	12
1. 2. 5 Mediální norma.í	13
1. 2. 6 Funk ní pojetí normyí	14
1. 2. 7 Individuální normaí	14
2 Sociální patologie - definice a klasifikace pojmu...í	16
2. 1 Sociáln patologické jevy..í	17
3 Osobnost a sebepojetíí	22
3. 1 Osobností í	22
3. 1. 1 Teorie psychického vývojeí	24
3. 1. 2 Teorie kognitivního vývojeí	29
3. 1. 3 Teorie emo ního vývojeí	30
3. 1. 4 Sociáln -kognitivní teorieí	30
3. 1. 5 Sociokulturní teorie psychického vývojeí	31
3. 1. 6 Teorie morálního vývojeí	31
3. 2 Struktura osobností í	32
3. 3 Vývoj osobností í	34
3. 4 Sebepojetíí	37
4 Body imageí	41
4. 1 Kultura a zp sob vnímání t la.í	42
4. 2 Vnímání vlastního t la v pr b hu flivotaí	44
4. 3 P í iny nespokojenosti s vlastním t lemí	45
4. 4 Zdokonalení vlastního vzhledu a t lesné zdobeníí	46
5 Tetováníí	51
5. 1 Definice pojmu tetování.í	51
5. 2 Nejstar-í doloflená tetování.í	52

5. 3 Historie tetování...	55
5. 4 Současné trendy v tetování...	61
5. 4. 1 Styly a motivy tetování...	62
5. 4. 2 Extrémy v tetování...	78
6 Rizika a klady tetování	79
6. 1 Rizika	79
6. 1. 1 Zdravotní	79
6. 1. 2 Profesní	80
6. 2 Klady	80
7 Vliv médií na tetování	81
7. 1 Tisk	81
7. 2 Rozhlas a televize	82
7. 3 Reklama	82
7. 4 Internet a sociální síť	84

VÝZKUMNÁ ČÁST

Úvod	86
1. Cíle výzkumu	87
2. Výzkumné otázky	88
3. Výzkumné předpoklady	89
4. Metodologie	92
4. 1 Sběr dat	92
4. 2 Postup při sběru dat	92
4. 3 Výzkumný soubor	93
4. 4 Zpracování dat	93
5. Výsledky – etény	94
5. 1 Počet respondentů s tetováním	94
5. 1. 1 VO ^{TM} a ST ^{TM} , Záběhí	95
5. 1. 2 H ^{TM} WP a OA, Jeseník	97
5. 1. 3 SZ ^{TM} , Šumperk	99
5. 1. 4 SO ^{TM} , Šumperk	101
5. 1. 5 SP ^{TM} a VO ^{TM} , Šumperk	103
5. 1. 6 Zhodnocení výzkumného předpokladu	105

5. 2	Názor na tetování	107
5. 2. 1	Zhodnocení výzkumného předpokladu	108
5. 3	Motivace k vlastní tatuáži	109
5. 3. 1	Zhodnocení výzkumného předpokladu	110
5. 4	Výběr motivu	111
5. 4. 1	Zhodnocení výzkumného předpokladu	113
5. 4. 2	Zhodnocení výzkumného předpokladu	113
5. 5	Umístění motivu	114
5. 5. 1	Zhodnocení výzkumného předpokladu	116
5. 6	Počet tetování na těle	116
5. 6. 1	Zhodnocení výzkumného předpokladu	117
6.	Diskuse	118
7.	Závěry	121

Seznam zdrojů

TEORETICKÁ ÁST

Úvod

Společnost a tetování. Tetování a společnost. Nebo společnost? Tetování jako znak, znamení, které se jeho nositeli vpíše pod kůži, provází jej po zbytek života a nezmizí ani po jeho smrti.

Tetování není výdobytkem dnešní doby, naopak předci je znali a používali. Vědli v jeho ochrannou funkci, často bylo, a v některých kulturách dodnes je, součástí rituálních obřadů. Má vysokou vypovídací schopnost: může sloužit jako znak postavení ve společnosti, symbolizovat víru a náboženské vyznání, být důkazem statečnosti, válečnické zdatnosti, znakem dospělosti, ochranným amuletem, označením otroka, vyvrhence, zločince, příslušníka gangu, erotickou výzvukou, vzpomínkou, dokladem dřívějšího životního mezníku. V neposlední řadě má tetování funkci zkrášlovací, estetickou. Výše jmenované funkce se vzájemně s ohledem na sociokulturní, společenské a osobnostní vlivy různě překrývají a doplňují.

Na evropském kontinentu bylo tetování vnímáno jako součást filozofie primitivních společností, samostatnou kapitolou tvořili námořníci. Tetovaného jedince považovali za výstředního, společnost v něm nejčastěji viděla kriminálního a vraha. Navzdory vřítým přesvědčením existovali i jeho zastánci, nebo v něm spatřovali způsob, jak vyzdobit, zkrášlit, případně odlišit své tělo od jiných.

Můžeme jen spekulovat, kdo a s jakým záměrem provedl první tetování. Přestože byla a dodnes je ve společnosti přijímána často s ambivalentními pocity, přetrvala tisíciletí.

V teoretické části se zaměříme na definování norem, neférových společenských jevů, vývoje osobnosti, body image a způsobu zdobenění těla. Vymežíme hranici mezi tetováním, které je v souladu se společensky únosnou normou a tím, jež je považováno za neakceptovatelné nebo přímo za patologické. Zaměříme se na důvody, motivy a techniky tetování nejen z historického, ale i ze současného hlediska, v novém budeme vlivu médií, zmíníme rizika i možná pozitiva tohoto způsobu zdobenění těla.

Analýzou odpovědí dotazníkového šetření, ve kterém byly osloveny studentky a studenti přístředních škol se zabývá druhá, výzkumná část této práce. Cílem práce je zjistit, jak tetování vnímají současní střední školští studenti, které skutečnosti ovlivňují jejich postoje a názory na tetování. Zda tetování podstoupili, případně pro ně nepodstoupili, jaký zvolili motiv a místo pro její provedení.

1 Norma ó definice a klasifikace pojmu

Obecně lze normu chápat jako optimální stav, ideál, nejlepší možnou variantu, hodnotící kritérium, měřítko i požadavek, který může být předepsán, vyžadován a jeho míra závaznosti i rozsah platnosti jsou různé. Při přijetí a akceptaci norem vnáší do společnosti řád, nebo organizují a stabilizují sociální život. Normy usnadňují jedinci orientaci ve společnosti, usměrňují a regulují projevy chování. *Šnedostatek ukazatel k tomu, co je povolené a co ufl jde mimo hranice tzv. správné interakce, by představoval problém, nebo by lidé nevěděli, co ti druzí v té které situaci (by banální) udělají.* (Danics a kol., 2009, str. 66)

1. 1 Vymezení normy

Pro zodpovězení otázky, zda je tetování v našich poměrech vnímáno jako nová sociokulturní norma i patologie, případně které faktory jsou v souvislosti s tetováním vnímány jifi jako patologické, je nezbytné zmínit ty normy, které se podílejí na formování a utváření veřejného mínění.

Pojem norma je latinského původu. Ve *Slovníku sociologických pojmů* je norma definována jako *špravidlo, které určuje, co je povoleno, a co nikoli. Může také označovat podobnost, kterou je možno pozorovat v chování v určitém množství lidí. Slovo norma znamená latinsky měřítko. Dále může označovat soubor specifických procesů, v obecně přijímaný standard, uznávané technické pravidlo, soubor hodnot ve společnosti (společenské normy), soubor uznávaných pravidel v oblasti jazyka, etické hodnoty a normy, právní požadavek, což je třeba udělat (standardní pracovní norma), výkony vyžadované pro účast na sportovní akci.* (Jandourek, 2012, str. 169, str. 170)

Tímto zná pojetí normy uvádí *Velký sociologický slovník*: Norma *šoznačuje to, co je šnormální* – co se ze statistického hlediska obvykle vyskytuje, je obvykle zjišitelné, odpovídá centrálním tendencím v rozložení četností měřitelného znaku, tj. normálnímu rozložení podoby Gaussovy křivky. Dále se špojem norma uflívá ve smyslu jakéhokoliv sociálního determinismu nebo jakéhokoliv sociokulturního regulativu, který v určité situaci působí na lidi jako tlaky skupiny a ovlivňuje jednotným způsobem jejich chování. Tímto nejvyšším uflívaným významem, škterý může být pokládán za základní, označuje pojem norma obecně verbalizované pravidlo, jefl mají jednáící ve svém chování respektovat a které se pro ně pokládá za závazné. (Maříková, Petrušek, Vodáková a kol., 1996, str. 692)

Normou rozumíme pravidla, jejichž dodržování společnost očekává a jefl mohou být v případě nedodržování různě sankcionována.

1. 2 Norma a konformita

Konformita, resp. konformismus, je *šouhlas osoby s normami n jakého spole enského z ízení. V sociologii je to jeden z popsanych zp sob , jak udržet sociální z ízení pohromad , z hlediska jedince zp sob, jak na to, co po n m spole nost (pop ípad komunita) chce, reagovat.* (Jandourek, 2012, str. 130, str. 131)

Jedna z prvních studií konformity, provedená v roce 1935 Muzafferem Sherifem, ukázala, že ve dvojzna né situaci lidé ve snaze p edejít i vyhnout se konflikt m rad ji p ejímají úsudky druhých. K sociální konformit ě podle Herberta C. Kelmana p íspívá:

- *š Vyhov ní (compliance) ó jdeme s davem, ale nem níme své vlastní názory.*
- *Internalizace ó souhlasíme s tím, že názor v t-iny je správn j-í.*
- *Identifikace ó zm níme své názory i stanoviska, abychom se podobali n jaké jiné osob , kterou respektujeme i obdivujeme.* (Hayesová, 2013, str. 54)

Konformita je stav, kdy se jedinec stane sou ástí spole nosti, ztotožní se s jejími idejemi a ádem, zaujme v její hierarchii ur itou pozici, p ijme svou roli a stane se jak vykonavatelem, tak -i itelem pofladovaných norem. Je-li toto p ízp sobení se projevem svobodné v le a jedinec má mořnost kdykoliv u init rozhodnutí, zda ve skupin ě setrvá i ji opustí, jedná se o konformitu dobrovolnou. Nedobrovolná konformita vzniká manipulativní formou, proti v li a p esv d ení, ze strachu z avizovaných sankcí za poru-ení i odmítání dodrřovat vyřadovaná pravidla.

Samotná konformita v-ak nevyovídá o kvalit ě pofladovaných i dodrřovaných norem. *š Konformní tedy m že být lov k jak s demokratickou, tak s totalitní spole ností, jak s špozitivní÷subkulturou, tak šnegativní÷kontrakulturou.* (Danics a kol., 2009, str. 68)

Konformitu lze d lit na soukromou (opravdovou) a veřejnou (praktickou). Soukromá vychází z vnit ního p esv d ení jedince, naopak veřejná se projevuje *špovrchními zm nami chování jedince p i sou asném zachování vlastního názoru nebo p esv d ení v i spornému tématu.* (Pugnerová a kol., 2019, str. 140)

K základním faktor m skupinového konformismu pat í atraktivnost skupiny pro jedince, mořnost negativních skupinových sankcí v i nekonformním jedinc m, autorita skupiny v o ích jedince a kredit skupiny, který vychází z p esv d ení jedince, že jednání skupiny je správné a p im ěné. (Nakone ný, 1999)

Jinakost, rebelie, nonkonformita ve form ě odli-ných názor , postoj , hodnot apod. nebývá p íjímána kladn ě, nebo je projevem nezávislého úsudku a chování, zpochyb uje zavedený řád, zp sobuje chaos, vná-í kritický, mnohdy nevítaný úhel pohledu, ohrořuje

solidaritě, podnucuje ke změně a může být jinou vyloučení jedince z komunity, společenství, společnosti, ale zároveň i podnětem k revizi stávajících a přijetí nových, funkčních norem. (Danics a kol., 2009)

S ohledem na konformitu lze tetované jedince pomyslně rozdělit do dvou skupin. Na ty, kteří se pro tetování rozhodli sami, dobrovolně, i z estetického i zkráslujícího hlediska, případně pro to, že prostřednictvím tetování chtějí získat trvalou vzpomínku na určitou emocionálně silnou životní událost. Tito jedinci obvykle nechtějí svým tetováním jakkoliv ožukovat okolí, tetování pro ně není způsobem revolty i odporu vůči celospolečenským normám, naopak je pro ně záležitostí ať intimní, nebo jen oni sami mohou adekvátně ocenit její smysl a význam.

Druhá skupina tetovaných prostřednictvím tetování deklaruje příslušnost k určité skupině, tetování je jedním z nutných, někdy i striktně vyžadovaných zjevných symbolů, jimiž se členové různých komunit vzájemně identifikují a jejichž prostřednictvím vyjadřují názorovou shodu a ztotožňují se s pravidly dané komunity. Být konformní je pro plnohodnotné členství v dané skupině nezbytné.

Za specifickou, stigmatizující, násilně vnucenou konformitu, lze považovat tetování v zázim v koncentračních táborech za 2. světové války.

1. 2. 1 Faktory ovlivňující pojetí normy

Názory, hodnoty, potřeby a cíle společnosti se vyvíjejí, což vede ke změně hodnotících kritérií. Vymezení normy reflektuje aktuální úroveň poznání. *šMnohé projevy, kterým lidé dobře nerozumí jí nebo o nich nemají dostatek informací, bývají často považovány za abnormální.* (Vágnerová, 2014, str. 22) Řečeno, stejně jako pokles tolerance, ovlivňuje časová a kulturní determinovanost, posuzování různých projevů chování vychází z aktuálních potřeb a požadavků kladených na členy dané společnosti. Při posuzování normality je zohledňováno i v kontextu, například u starých lidí je obvykle předpokládána větší tolerance. Na tetování se však v tomto kontextu pohlíží spíše s daleko menší tolerancí: pokud je tetování dospělých v rámci kultury obecně přijímáno jako běžný způsob sebe prezentace a společnost je toleruje, pak trvalé tetování dítěte je považováno za jev neřádný. Avšak právě malé děti jsou již od útlého věku vystaveny různým lákadlům v podobě flvřka ek s tetovacím obrázkem, v hračkách lze běžně koupit dětskou tetovací sadu, různé tetovací obtisky a samolepky. Již velmi malé děti mohou díky tomu nabýt dojmu, že tetování je zcela normální, resp. na tetování neshledávají nic závadného. Za podobně neřádný, nevhodný ať abnormální bývá vnímáno rozhodnutí seniora opatřit si trvalé tetování (například kvůli poklesu elasticity kůže je považováno za neestetické, dané osobě je předepisována senilní apod).

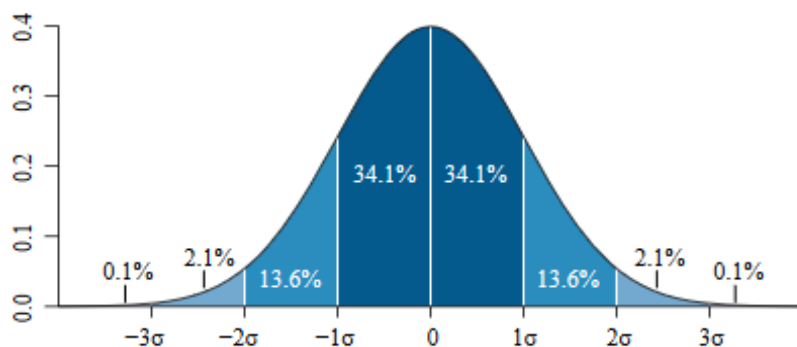
Dle litá jsou normativní kritéria jedince, jeho subjektivní názor. *šRozdíly v pojetí normy jsou dány osobností daného jedince, jeho zkušeností a eventuálními podmínkami v současné situaci (ovlivňující emocionální ladění a celkovou pohodu). Individuální pojetí normy souvisí také s jeho intelektovou úrovní, s mírou informovanosti a schopností adekvátně interpretovat realitu.* (Vágnerová, 2014, str. 23)

S větší mírou tolerance se setkáváme při posuzování chování lidí v soukromí, například v zaměstnání je na dodržování norem kladen daleko větší důraz.

1. 2. 2 Statistická norma

Statistické pojetí normy vychází z četnosti nebo intenzity posuzovaných jevů a používá se zejména tehdy, pokud je možné tyto jevy kvantifikovat (změřit, číselně vyjádřit). (Vágnerová, 2012a) *šVyjadruje míru výskytu tohoto jevu ve sledované skupině, například populaci. Je vyjádřena průměrnou hodnotou a směrodatnou odchylkou, která vymezuje míru variability daného jevu a tím i pásmo normy a abnormy.* (Pugnerová, Kvintová, 2016, str. 15)

Rozložení četnosti jednotlivých hodnot sledovaného jevu lze graficky vyjádřit tzv. Gaussovou křivkou normálního rozložení.

Obr. 1 Gaussova křivka (zdroj: A typical bell curve. Study.com©copyright 2003-2020 Study.com [online]. [cit. 2020-01-26]. Dostupné na: <https://study.com/academy/lesson/the-bell-curve-theory-themes-quiz.html#transcriptHeader>

Základními ukazateli jsou průměr a směrodatná odchylka, která vymezuje míru variability (odlišnosti) daného jevu ve sledované skupině. Za normu je považováno to, co se vyskytuje nejčastěji. *šTento přístup může vést k dezorientaci v hodnocení, protože mnohé projevy, například agresivní jednání, nelze zařadit do kategorie normálních projevů jen proto, že jejich četnost ve společnosti vzrostla.* (Vágnerová, 2012a, str. 22)

1. 2. 3 Sociokulturní pojetí normy

Sociokulturní normy chápeme jako komplex vnitřních a vnějších pravidel konkrétní společnosti, jejichž utváření ovlivnila historie, zabíhané tradice, zvyky a očekávání: *šNa sklonku 17. století, pod vlivem zpráv o cizích zemích a neznámých kulturách, byli u enci nuceni p ipustit, že evropské hodnoty a normy nemusí být absolutně platné a pravdivé. Konfrontace se sv tem cizích kultur navíc vedla k úvahám nad smyslem a podstatou evropské kultury.* (Soukup, 2011, str. 128)

Totéž chování může být v rámci jedné kultury přijímáno kladně, zatímco v jiné je považováno za neférové a může být i tvrdě sankcionováno. To platí i pro tetování. V tzv. vyspělé západní společnosti bylo tetování považováno za primitivní, barbarské a tudíž zavržením hodné. Tetované ornamenty a vzory, jimiž se zdobili příslušníci jiných kultur, byly pro svou často skrytou symboliku, rozsah, umístění a zejména bolestivý způsob provedení natolik exotické a nepochopitelné, že je společnost odsuzovala. V sociokulturním pojetí normy se i ve vztahu k tetování odrážel (a odráží) vývoj a úroveň deko-technického pokroku, vžití stereotypy, morálka, mravy a míra tolerance k odlišnostem. Odlišné jevy a jejich nositelé byli a doposud bývají často hodnoceni striktně, společnost má sklony k jejich nálepkování a stigmatizaci, je patrný vliv strachu z neznámého. Kulturní vzorce, s nimiž je člověk od narození postupně seznamován, determinují postoje a chování, nebo se týkají sociálních interakcí. Sociokulturní normy se s ohledem na potřeby, hodnotovou orientaci a nově získávané kolektivní zkušenosti společnosti v průběhu času mění. (Vágnerová, 2014)

1. 2. 4 Norma skupiny

Evoluční strategie byla jedním z primárních důvodů pro vytváření prvních skupin, nebo mezi jejich členy docházelo k budování dlouhodobějších a trvalejších vazeb, které byly biologicky užitečné a členství v nich znamenalo řadu výhod. *šSkupina patří k nejstarší užívaným sociologickým pojmům. Skupiny totiž vytvářejí sociálně významný zprostředkující lánek mezi člověkem jako izolovaným individuem a společností jako globálním sociálním útvarům. Pro sociální povahu člověka má zásadní význam to, v jakých skupinách žije. Pro podobu společnosti má zásadní význam to, z jakých skupin se skládá.* (Keller, 2012, str. 18)

Vznik skupinových norem vychází z ideologie a cílů skupiny. Jejich hlavním úkolem je kontrolovat a ovlivňovat postoje a chování členů uvnitř skupiny, avšak mohou tak činit i mimo skupinu. Skupiny mohou být velmi různorodé. Jejich podstatou je zdůraznit skutečnost,

řešur itý lov k má n co spole něho s adou druhých lidí, ře tato skute nost ovliv uje jeho jednání v í nim a odli-uje ho spolu s nimi od v-ech lidí ostatních. (Keller, 2012, str. 188)

Na základ vazeb a vztah mezi leny bývají skupiny d leny na primární a sekundární. Prost ednictvím osobních vztah mezi jednotlivými leny se vytvá í kone ný vztah ke skupin jako celku. Naopak v p ípad sekundárních skupin si jedinec buduje vztahy k ostatním p íslu-ník m skupiny zprost edkovan , k vytvo ení ufl-í vazby k jinému lov ku p íspívá to, ře oba jsou leny téře skupiny. Tomuto rozli-ení je blízké d lení skupin na formální a neformální, v nichfl jsou pozice jednotlivých len vymezeny m rou vzájemných práv a povinností. (Keller, 2012; Pugnerová a kol., 2019)

Dal-ím len ním, které reflektuje zp sob, jakým je lov k spjat se skupinou, je rozli-ení na skupiny lenské, ozna ované rovn fl jako šin group (jedinec do skupiny aktuáln pat í) a referen ní (jedinec není lenem, ale na skupinu se orientuje svými hodnotami a jednáním, imponuje mu, cht l by do ní pat it). Opakem referen ní skupiny je tzv. šout group, což je stav, kdy lov k odmítá mít s ur itou skupinou cokoliv spole něho a distancuje se od ní, pop . se z n jakého d vodu skupina distancuje od n j. (Keller, 2012; Pugnerová a kol., 2019)

Existuje ada dal-ích možných d lení skupin, nap . podle míry exkluzivity na otev ené a uzav ené, podle zp sobu, jakým je možné nabýt lenství (nap . narození, vstup), p íp. ho pozbyt (zru-itelné, nezru-itelné). (Keller, 2012; Pugnerová a kol., 2019)

Skupinové normy vznikají v konkrétním sociálním kontextu, jejich hodnocení by proto nem lo probíhat izolovan , ale práv s ohledem na sociokulturní vlivy. Pojetí normy a abnormality se m ře li-ít z hlediska genera ního, profesního, etnického, nábofenské p íslu-nosti, s ohledem na zdravotní postiflení, specifické zku-enosti a mnohé dal-í faktory.

1. 2. 5 Mediální norma

V sou asnosti hrají významnou roli p í vymezení normality média. Tento pojem ozna uje jak technické prost edky komunikace, tzn. komunika ní kanály a nositele sd lení, tak i sociální instituce a organizace hromadné (masové) komunikace - televizní a rozhlasové stanice nebo vydavatelské domy. K prost edk m masové komunikace lze v -ír-ím kontextu za adit i kongresy, veletrhy, výstavy, p edná-ky, billboardy, reklamy. Jejich prost ednictvím je opakovan a velmi atraktivn prezentováno to, co je fládoucí, a i kdyfl se ve v t-in p ípad jedná o realitu idealizovanou, symbolickou, je p edkládána jako standard.

Hromadné sd lovací prost edky mohou ovliv ovat názory a postoje ve spole nosti jak kladn , tak nefládoucí zp sobem: je-li násilné chování v produkováných filmech í ve

zpravodajství často prezentováno jako normativní, pak lze nabýt dojmu, že násilí je akceptovatelný, normální, tudíž společensky přijatelný jev. (Vágnerová, 2012a) Totéž lze aplikovat na tetování: vystupují-li v produkovaných filmech ze současnosti tetování představitelé, pak divák může nabýt dojmu, že tetování je společensky přijatelné, zvláště když má na svém těle tetování kladná postava. Obdobně totéž platí pro veřejně známé osobnosti, ale i odborníky z různých oborů, vystupující v médiích.

1. 2. 6 Funkční pojetí normy

Funkční pojetí normy klade důraz na skutečnost, zda je daná norma účinná, efektivní, jak plní svůj účel a poslání, přičemž nezohledňuje další souvislosti a důsledky, například způsob, jakým bylo stanoveného cíle (normy) dosaženo, což může mít negativní vliv na prožívání jedince, který se snaží plnit požadavky na něj kladené. Za normu se obvykle považuje to, co jedinci (skupin) umí dobře optimálně fungovat ve společnosti. Při tomto chápání by však měl být kladen důraz na legitimitu, nedostatky v legislativě nebo snahy o prosazení zákonů zvýhodňujících určitou skupinu je třeba vnímat jako deviantní. (Fischer, Třída, 2014)

Tetování představuje zásah do integrity člověka, proto se na tetovací salony a studia vztahuje ustanovení §93, zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění. Funkčnost, účinnost a efektivita tohoto zákona se projevuje zejména tím, že tetování nezletilých není možné bez předchozího písemného souhlasu zákonného zástupce nezletilého.

1. 2. 7 Individuální norma

Individuální norma je ryze subjektivní, zahrnuje všechny složky osobnosti a významně se spolupodílí na způsobu začlenění člověka do společnosti. V této společnosti, ve stejné profesní skupině, má každý jedinec tendenci posuzovat tytéž jevy i projevy chování odlišným způsobem, a to s ohledem na vlastní osobnostní rysy, osobní zkušenosti, úroveň morálního vývoje, momentální psychické rozpoložení i aktuální zdravotní stav. *š Individuální pojetí normy souvisí také s celkovou intelektovou úrovní daného jedince, jeho informovaností a schopností adekvátně interpretovat realitu.* (Vágnerová, 2012a, str. 26)

Individuální norma je významně formována již od narození rodinou, nebo právě v rodinném prostředí si jedinec utváří návyky, učí se sebekontrolu, prostřednictvím odměn a trestů si osvojuje účinné formy jednání, přebírá vzory chování a připravuje se na přijetí budoucích rolí. (Jedlička a kol., 2015)

Vzájemné interakce jednotlivých členů rodiny jsou pro dítě zdrojem zkušeností, pomáhají mu utvářet a modifikovat hodnotový systém, učí ho orientovat se v okolním světě. Rodinné prostředí ovlivňuje dítě biologicky i sociálně: rodiče posilují ty kompetence dítěte, které sami zvládají, uznávají a jefti považují za důležitě; cíleně se snaží o potlačení těch, které pokládají za nežádoucí i bezvýznamné. (Vágnerová, 2012a)

V některých rodinách je zcela běžné, že rodiče mají na svém těle tetování a tato skutečnost není považována za něco neobvyklého. Děti vyrůstající v takovém prostředí tatouží svých nejbližších vnímají jako samozřejmost. Často se snaží špomalovaná těla svých rodičů napodobovat, takže svá těla nejduve zdobí pomocí propisek a fixérnými vlastnoručně malovanými motivy, později se objevují první pokusy o vytvoření tetování s trvalejším charakterem a následuje snaha přemluvit rodiče k souhlasu s tetováním v tetovacím studiu.

2 Sociální patologie ó definice a klasifikace pojmu

Pojem špatologieō (z eckého *pathos* ó utrpení, choroba) se pouffívá p edev–ím v medicín , ale setkáváme se s ním i v psychologii i sociologii, kde je nej ast ji spojován s p ívlastkem šsociálníō. Sousedloví šsociální patologieō poprvé pouffil anglický filozof a sociolog Herbert Spencer, a to jako paralelu k chorobám biologického charakteru, kdyfl sociáln patologické jevy chápe jako šchoroby spole nostiō.

Sociální patologie má více význam . Lze ji definovat jako mezioborovou v dní disciplínu, která vychází ze sociologie, ale prolíná se s psychologií, adiktologií, kriminologií, právem, ale i pedagogikou a dal–ími obory. P edm tem zájmu je studium negativních, spole ensky nep íjatelných, neakceptovatelných jev , jejich charakteristika, zkoumání p í in vzniku a d sledk pro jedince i spole nost. Sou ástí je i prevence a hledání moflných zp sob e–ení ze strany spole nosti. (B lík, Hoferková, Kraus a kol., 2017)

šPojem sociální patologie je souhrnným ozna ením nezdravých, abnormálních a obecn nefldoucích spole enských jev . V sou asné dob je tento pojem n kdy také nahrazován pojmem sociální deviace nebo sociální dezorganizace. Pojem sociální patologie se od pojmu sociální deviace i sociální dezorganizace li–í. Jevy, které jsou ozna ovány za deviantní, nemusí být vfdy patologické. Sociáln patologické jevy jsou vfdy pro spole nost i jednotlivce negativní, cofl v p ípad deviantních jev platit nemusí. Proto je nutné p í vymezení pojmu nezbytné uvedené pojmy rozli–ovat.ō (Fischer, Třkoda, 2014, str. 19)

Deviace (z latinského *deviatio* ó odchylka, úchylka) je obecn nej ast ji definována jako odchylka od normy, od normálu. Její výskyt lze zaznamenat prakticky u kteréhokoli jevu v p írod i ve spole nosti. V na–ích pom rech byla d íve spojována se sexuální perverzí. Od negativního chápání tohoto výrazu bylo jífl upu–t no, v sou asnosti je vnímán jako hodnotov a emocionáln neutrální. V praxi proto rozli–ujeme deviaci pozitivní (nap . workoholismus nebo bohatství) a negativní.

Sociální deviací rozumíme takový zp sob jednání, který není konformní v í spole enské norm , jefl je v t–inou populace akceptována, a jejífl poru–ení m fle být moráln i právn sanckcionováno. (Fischer, Třkoda, 2014)

K základním t em teoretickým proud m sociálních deviací adíme pohled biologický, psychologický a sociologický. Biologický p ístup pat í k nejstar–ím. Od po átku se zam ũje na zlo in a kriminální chování, p í iny deviace spat uje v genetických, fyziologických, anatomických a biochemických faktorech. Snaflí se prokázat, fle existují biologicky determinovaní devia n disponibilní jedinci, jejichfl zlo inné tendence nejsou získané, ale

biologicky dané. Za zakladatele italské pozitivistické školy kriminologie je považován italský kriminolog Cesare Lombroso (inný v 70. letech 19. století), který hájil tezi, že mezi biologickou charakteristikou a zloinností existuje analogie. (Giddens, 2013) *šZlo inec je podle tohoto pístupu jedinec, jehož vývoj byl narušen a jeho abnormalita se manifestuje v oblasti tělesné, duševní i morální.* (Fischer, Třkoda, 2014, str. 31 - 32)

Podle psychologického hlediska spoívá pívod deviantního chování v duševních pochodech a psychice jedince, deviance není znakem něho špatného ve společnosti, nýbrž v něm samotném. (Giddens, 2013)

Mezi základní sociologické pístupy, které se zabývají sociálními deviacemi, patídle Giddense teorie funkcionalistické (zloinní deviance vznikají v dšledku strukturálního napětí a nedostatečné morální regulace ve společnosti), interakcionistické (deviance je vnímána jako společensky vytvořený konstrukt, vliv labelingu), teorie konfliktu (v dšledku nerovnoměrného rozlofení moci ve společnosti nkteíd lidé za nou zpochybovat sociální řád) a teorie kontroly (nízká úroveň sebekázně a neadekvátní socializace je možnou pívinou deviantního chování. (Giddens, 2013).

2. 1 Sociální patologické jevy

Na vzniku sociálního patologického chování se podílí řada různých biopsychosociálních faktorů. Teorií, které se snaží vysvětlit píviny tohoto chování, je mnoho, avšak lze vymezit tři základní pístupy:

1. vřdy budou existovat určité typy lidí, u nichž pívládnu tendence chovat se mimo společenské normy (tzv. škinds of people theory); jestliže jedinec nebo skupina poruše normy v domě, avšak bez toho, aniž by jejich platnost zpochybovali, lze hovořit o aberantním chování (Fischer, Třkoda, 2014; Břlík, Hoferková, Kraus a kol., 2017)

2. situační teorie vychází z předpokladu, že určité sociální situace zvyují pravděpodobnost vzniku sociálních deviací; aktérem může být v podstatě kdokoliv (Fischer, Třkoda, 2014)

3. konjunktivní teorie, která je kombinací obou výše uvedených pístupů; podstatou této teorie je skutečnost, že v určitých situacích se bude určitý typ lidí chovat určitým způsobem (Fischer, Třkoda, 2014)

V řecké zkoumání pívina zdroj sociálních patologických jevů vychází z biologicko-psychologického, sociálního psychologického a sociologického pístupu. Přestože jde o

teoretické přístupy, které se snažily objasnit kriminalitu, lze je úspěšně aplikovat právě na oblast sociálně patologických jevů. (Fischer, Třída, 2014)

S biologicko-psychologickými teoriemi se setkáváme již v antice. Vznik nemocí, poruchy temperamentu a šnehorálních chování se popisovalo nerovnováhou tělních tekutin (Aristoteles, Hypokrates, Galénos). Ve středověké Evropě byl kladen důraz na vztah mezi fyziognomií člověka, jeho charakterem a chováním. Podle vídeňského anatoma Franze Josepha Galla, který na konci 18. století formuloval frenologickou teorii, souvisí lidské vlastnosti i protispoloenské chování s velikostí určitých částí mozku a tvarem lebky. S biologickými aspekty je spjata rovněž Lombrosova teorie rozeného zločince (šcriminal man). Ta vycházela z předpokladu, že zločinecké zaměření, stejně jako pravděpodobnost vzniku kriminálního chování, lze identifikovat na základě měřitelných duševních a zejména tělesných znaků, například tvaru lebky. (Fischer, Třída, 2014)

Americký psycholog Henry Herbert Goddard se na začátku 20. století snažil prostřednictvím své výzkumné činnosti dokázat souvislost mezi sníženým intelektem a sklony k delikvenci.

V Evropě, ale i v USA byla věnována pozornost konstituční teorii, která *š se na základě zhodnocení souboru zjednotněných tělesných a duševních vlastností jedince pokouší k jednotlivým tělesným typům přidat určité psychické vlastnosti, v etnickém sklonu chovat se deviantně*. (Fischer, Třída, 2014, str. 33) Německý konstitucionalista Ernest Kretschmer ve 20. a 30. letech 20. století na základě analýzy patologických případů dospěl ke čtyřem tělesným typům, jimž přidělil charakteristické psychické vlastnosti, v etnickém sklonu k delikventnímu a kriminálnímu jednání. Na jeho výzkum navázal profesor Harvardovy univerzity William H. Sheldon, který vytvořil klasifikaci lidských typů. Jeho charakteristiky obsahovaly i popis tendencí k sociálně patologickému chování. Typologie amerického antropologa Earnesta A. Hootona vycházela z jím provedeného statistického šetření ve 30. letech, v němž dospěl k závěru, že delikventi se od šnormálníš populace liší určitými fyzickými znaky, nízkou morálkou, sníženým intelektem a jsou degenerováni morfologicky i geneticky. (Fischer, Třída, 2014)

Současné biokriminologické výzkumy se zaměřují na genetické anomálie, na změny související s vývojem centrálního a autonomního nervového systému, na spojitost mezi limbickým systémem a kriminalitou, na vliv léků na psychický stav člověka a další biochemické faktory. (Fischer, Třída, 2014)

Sociálně psychologické teorie hledají původ deviantního chování v duševních pochodech a psychice člověka. Deviaci vnímají jako nemoc, kterou je třeba léčit pod

léka ským dohledem. P vodním východiskem byla psychoanalytická teorie Sigmunda Freuda a behaviorismus. Mofné vývojové potíffe p i utvá ení postoj v i společenským normám, zákon m a obecn uznávaným hodnotám p i ítal ve svých pracích anglický psychoanalytik John Bowlby vlivu citové vazby mezi matkou a dít em. Hans Jürgen Eysenck se zabýval vlivem osobnostních rys jedince na proces sociálního u ení a míru konformity v i pravidl m společ nosti. (Fischer, Třkoda, 2014)

Koncepce C. Roberta Cloningera má multidimenzionální charakter a pracuje zejména s pot ebou vyhledávání nového (podn t , záflitk apod.), vyhýbání se po–kození (v záporném lad ní tohoto rysu se jedná o riskantní zp soby chování, nízkou zodpov dnost a nedostatek sebereflexe), sníflenou vytrvalostí, omezenou sebekontrolou, neschopností kooperace a sebesahem, jehofl nízká úrove se projevuje zejména neustálou nespokojeností. (Fischer, Třkoda, 2014)

Sociologické teorie upírají pozornost na společ enský a kulturní kontext vzniku nefládoucího a společ ensky nep íjatelného chování. Teorie kulturního p enosu vychází z teze, fle deviantním se ur íté chování stává afl ve vztahu k sociokulturní norm v t–inové populace, nebo v primární subkultu e je ostatními leny považováno za normální. S teorií strukturálního tlaku jsou spojována tvrzení, fle na ur íté celospoleč enské jevy bude vřdy ur ítá ást populace reagovat chováním, které poru–uje normy. Kontrolní teorie vychází z p edpokladu, fle absence sociální kontroly vede k deviantnímu, nekonformním jednání. Konstruktivistická etiketiza ní teorie vnímá deviaci jako um le vytvo ený konstrukt, kdy je odli–ný jedinec sociáln významnými subjekty ozna en šnálepkou ō devianta. (Fischer, Třkoda, 2014)

Edwin M. Lemert rozli–uje deviaci primární a sekundární. *š in, který je spáchán poprvé, vyvolá reakci institucí (trestní stíhání) a doty ný jedinec v tomto procesu získává sociální nálepkou delikventa. To ovliv uje chování sociálního okolí k jejímu nositeli, zejména se jedná o ned v ru, odmítání, obez etnost.ō* (Fischer, Třkoda, 2014, str. 42) Sekundární deviace je podle Lemerta stav, kdy se jedinec s ozna ením ztotoflní, p ijme je za své, podlehne sociálnímu tlaku, za ne sám sebe vnímat jako deviantního a tomuto p izp sobí i své chování, ímfl dojde k prohloubení vzdálenosti mezi danou osobou a společ enskými (sociálními) konvencemi. (Fischer, Třkoda, 2014)

P edstavitelem teorie diferenciální asociace, která spojuje vznik delikventního chování se subkulturou, v nífl jedinec vyr stá a kde si osvojuje nefládoucí chování, je americký sociolog Edwin H. Sutherland. Nau ený nelegitimní zp sob dosahování cíl je v daných

podmínkách považovaný za normální a často bývá upevnován kladnou vzájemnou vazbou ze strany ostatních členů subkultury. (Fischer, Třída, 2014)

Pro stav, kdy ve společnosti přestanou platit právní i morální zákony, zavedl Émile Durkheim pojem anomie (bezzákonnost). Pokud staré normy již neplatí a nové ještě nebyly vytvořeny, nastává celospolečenský chaos a nejistota, což následně vede k patologickému jednání. Podobně i Robert King Merton považuje anomický stav, je-li vzniká diskrepancí mezi kulturními a sociálními normami, za příčinu nárůstu kriminality a dalších deviantních jevů. Důvodem, proč určitá část populace reaguje na anomii patologicky, zatímco ostatní ne, však Merton blíže nespecifikoval. (Fischer, Třída, 2014)

Příčiny vzniku sociálně patologických jevů se vzájemně prolínají, etiologie jejich vzniku má multifaktoriální charakter. Sociálně patologické jevy lze definovat jako *šformy chování, které mají relativně hromadný charakter a svými negativními důsledky zasahují jak svého nositele, tak společnost.* (Jedlička a kol., 2015, str. 66) Tyto jevy v souvislosti zahrnují například závislosti na návykových látkách (alkohol, drogy), hracích automatech, účast na hazardních hrách, delikventní projevy chování (krádeže, loupeže, vládání, vandalismus, sprejerství, prostituce, sexuální násilí), včetně xenofobie a rasismu, příslušnost k extremistickým hnutím a skupinám, násilnickým gangům, fanatickým náboženským sektám, ale i sebeopovírající a suicidální chování. (Jedlička a kol. 2015)

Některé i rozlišují kulturně přijatelné a deviantní sebeopovírající. K obecně přijímaným formám patří například piercing nebo malé tetování. Za deviantní sebeopovírající chování je obvykle považováno zneužívání alkoholu, léků, drog, nikotinismus, poruchy příjmu potravy, extrémní rizikové chování, jízda na kole, pálení se, probodávání kůží apod. (Sobotková a kol., 2014)

S odlišným životním stylem souvisejí sociálně patologické jevy v podobě závislosti na alkoholu, nealkoholových psychoaktivních látkách (opioidy, sedativa, analgetika, hypnotika, stimulantia, halucinogeny, kanabioidy, organická rozpouštědla), patologické hráčství (gambling), návykové a impulzivní poruchy (workoholismus, nutkavá potřeba nakupování, včetně kleptomanie a pyromanie). Za problémy spojené s nevhodným působením rodiny je považován syndrom CAN (syndrom týraného a zneužívaného dítěte) a domácí násilí (syndrom týrané a zneužívané ženy). Za sociálně patologické jsou považovány poruchy chování v dětství a dospívání (lhaní, záškoláctví, útek, toulání, krádeže, agresivní poruchy chování), a dále trestná činnost. (Vágnerová, 2012a)

K sociálně patologickým jevům patří rovněž problémy vyvolané negativním působením společnosti pramenící z odmítavého postoje k etnicky i rasově odlišným lidem, z jejich

stigmatizace a stereotypizace (např. vztah k romskému etniku, imigrantům a emigrantům). (Vágnerová, 2012a)

Dalším sociálně patologickým fenoménem je závislost na ideologii (identifikace s ideologickými myšlenkami a nekritický obdiv zejména k vůdci, fanatismus), v etnopathologické religiozity a sektářství. (Vágnerová, 2012a)

V souvislosti s mírou a schopností uplatnit se na pracovním trhu došlo v naší zemi po roce 1989 ke vzniku (u nás tehdy oficiálně neexistujících a uměle potlačovaných) sociálně patologických jevů, a to nezaměstnanosti a bezdomovectví. (Vágnerová, 2012a)

Z hlediska ontogeneze jsou velmi zranitelnou skupinou, která se se sociálně patologickými jevy ve společnosti přímo či zprostředkovaně setkává, pubescenti a adolescenti, nebo v období dospívání dochází k formování vlastní identity, vyvíjejí a utvářejí se vztahy s vrstevníky a dospělými. Dospívající hledají vzory, s nimiž by se mohli ztotožnit, případně se v nich vymezit, a ve snaze vyrovnat se dospělým inklinují k předčasnému vyspělosti (kouření cigaret, konzumace alkoholu, sexuální aktivity), díky nimž zažívají pocit dospělosti. Pokud první projevy rizikového chování započaly v období puberty, nevykazují nebezpečnost trestného činu (přestože porušují normy dané společností) a po dosažení dospělosti samy odezní, pak je lze do jisté míry považovat za přirozenou součást vývoje. (Sobotková a kol., 2014)

3 Osobnost a sebepojetí

Vývoj psychických vlastností a funkcí závisí na mnoha individuálně variabilních faktorech a vnějších podmínkách, jejichž vliv na formování osobnosti jedince a jeho sebepojetí nemusí mít vždy stejný významný dopad. *Psychický vývoj lze charakterizovat jako proces vzniku, rozvoje a zákonitých proměn psychických procesů a vlastností, jejich diferenciací a integrace, která se projevuje v rámci celé osobnosti. Zahrnuje kvantitativní i kvalitativní změny, nárůst i úbytek různých funkcí, které se mohou rozvíjet plynule i formou vývojových skoků.* (Vágnerová, 2012b, str. 11)

3.1 Osobnost

Pojmu osobnost je v běžné mluvě často popisován hodnotící význam, nebo jím je obvykle označován kdo výjimečný, výrazný, známý například ve svém životě. V psychologii je pojem používán pro označení člověka. (Pugnerová, 2019)

Osobnost lze poněkud zjednodušeně definovat jako komplexní a relativně stabilní systém, který funguje jako celek, skládá se ze vzájemně propojených somatických a psychických vlastností a projevuje se v reakcích na různé podmínky a situace, resp. v interakci s nimi. (Vágnerová, 2010, str. 13) *Osobnost představuje souhrn, souvislost i propojení charakteru, temperamentu, schopností a také konstitučních vlastností člověka.* (Čakirpaloglu, 2012, str. 16)

Osobnost charakterizuje určitý způsob prožívání, uvážování a chování a z nich vyplývající vztah s prostředím, resp. adaptace na toto prostředí. Na osobnosti závisí, jak člověk vnímá sebe i své okolí, jak se cítí, jak uváhuje, jaké cíle si stanoví a jak jedná (...); má své objektivní i pozorovatelné stránky, ale má i svůj subjektivní obraz, jehož centrální a sjednocující složkou je pojetí sebe sama, v domění vlastní identity, zahrnující subjektivně interpretovanou minulost, současnost a z nich vyplývající anticipaci budoucnosti. (Vágnerová, 2010, str. 13)

Diagnostická a statistická příručka Americké psychiatrické společnosti (DSM), na kterou se ve své publikaci odkazuje Koukolík, uvádí, že *znaky osobnosti jsou trvalé způsoby, jimiž jedinec vnímá, prožívá a vztahuje se jak k okolí, tak k sobě samému, a i když tyto způsoby vnímání, prožívání a vztahování jsou zřejmě v širokém rozsahu významných osobních a sociálních souvislostí.* (Koukolík, 2016, str. 45, 46)

Existence mnohoství psychologických definic osobnosti je dokladem rozmanitosti psychických procesů a individuálního projevu osobnosti. Jednotliví autoři i v rámci

konkrétních teorií osobnosti upřednostují ty části a rysy, které ze svého hlediska pokládají za nejdůležitější. (Pugnerová, 2019) *šV n kterých se zdrazuje význam osobnostních rysů, schopností, postojů, hodnot, motivů, adaptačních vlastností člověka apod. Definice s biologickým nádechem vyzdvihují emocionální reakce, stavy, nálady, energetické vlastnosti a vše, co označíme pojmem Šemperament; zatímco v jiných, blíže sociálnímu pojetí člověka, představují vyšší dispozice, morálka, etika, charakter i sociální bytí.* (Cakirpaloglu, 2012, str. 17)

Je zřejmé, že na rozvoji osobnosti se podílí dědičnost (temperament, osobnostní rysy, inteligence) a vlivy prostředí. Osobnost se vytváří prostřednictvím vzájemných interakcí mezi genetickými dispozicemi a vnějšími vlivy, které představují kontextuální, ekologické psychologie Urie Bronfenbrenner (1917 - 2005) dělí podle míry a bezprostřednosti jejich působení na každého jedince na:

- makrosystém
- exosystém
- mezosystém
- mikrosystém. (Vágnerová, 2012b)

Makrosystém je podle něj tvořen obecnými názory, hodnotami, zvyky a pravidly všech vrstev společnosti, kulturou a historií. Nastolený řád usnadňuje vzájemné soužití, nebo v nich přejímají tyto hodnoty a řádící vzorce chování, což zjednodušuje orientaci v běžných sociálních situacích. Součástí makrosystému jsou i média, která přispívají k prezentaci uznávaných norem, hodnot a postojů, spolupodílejí se na vytváření životního stylu a ovlivňují názory velkého množství lidí. (Vágnerová, 2012b)

šExosystém tvoří instituce i skupiny, s nimiž jedinec nemusí být v přímém kontaktu, ale má s nimi nepřímou zkušenost, mohou jej ovlivňovat nepřímou, například svým rozhodnutím nebo přímým působením na blízkou osobu (například umístění členů rodiny do nemocnice). (Vágnerová, 2012b, str. 17)

Mezosystém ovlivňuje jedince zejména tím, jaké panují vzájemnými vztahy mezi jednotlivými mikrosystémy. (Vágnerová, 2012b)

Mikrosystém je tvořen lidmi, kteří jsou v osobním kontaktu. *šDo této kategorie patří například rodina, kolektiv a vrstevnické skupiny. Největší význam mají malé sociální skupiny, které jsou definovány přímým kontaktem všech členů a s tím souvisejícím jejich osobním významem, ale i strukturovaností a přesným vymezením rolí.* (Vágnerová, 2012b, str. 17)

3. 1. 1 Teorie psychického vývoje

Mezi teorie psychického vývoje, které se snaží vysvětlit procesy, podílející se na formování osobnosti, patří například :

- psychoanalytické pojetí Sigmunda Freuda (1856 - 1939)
- psychoanalytické pojetí vývoje osobnosti C. G. Junga (1875 - 1961)
- psychoanalyticky zaměřené vývojové teorie René Spitze (1887 - 1974)
- teorie přilnavosti (attachment theory) Johna Bowlbyho (1907 - 1990)
- teorie psychosociálního vývoje osobnosti E. H. Eriksona (1902 - 1994).

Podle Freuda je rozvoj osobnosti ovlivněn především vrozenými pudovými dispozicemi a jejich vzájemnou interakcí. Zachování života, uspokojování vlastních potřeb a dosahování příjemných pocitů je řízeno Eosem, pudem života. Tento pud usiluje o dosažení slasti především sexuálního charakteru, jeho energií je libido. Agresivní, násilnické a destruktivní sklony ovlivňuje Thanatos, pud smrti. Získaným zkušenostem a vlivu okolního světa přikládá Freud ve vývoji osobnosti velký význam. (Vágnerová, 2012b)

Osobnost se podle něj skládá ze tří subsystémů, jež označil jako Id (ono), Ego (já) a Superego (nad já). Vrozenou složkou osobnosti označující primitivní biologické pudy a potřeby je nevědomé, iracionální Id, které se řídí pouze principem slasti. Z Id se jím od útlého dětství rozvíjí Ego, které má za úkol reálně uspokojovat potřeby jedince. Je především vědomé, řídí se principem reality, což znamená, že v případě nutnosti je schopno potlačit okamžité pudové uspokojení. Tato racionální složka osobnosti koresponduje s obecným pojetím Já. Naopak, nejpozději se rozvíjející složkou osobnosti, která reguluje vlastní chování s ohledem na požadavky společnosti, je Superego. Superego je vědomé jen částečně, řídí se principem dokonalosti a lze je chápat jako morální aspekt osobnosti. Obsahuje soubor osvojených estetických, mravních, společenských norem. (Vágnerová, 2012b)

Podle představujícího způsobu dosahování slasti rozlišuje Freud orální, anální, falickou, latentní a genitální fázi vývoje osobnosti. Orální stádium odpovídá kojeneckému věku, trvá přibližně do 18 měsíců věku dítěte. Pocit slasti je navozen v souvislosti s příjemem potravy, ve formě sání a polykání, například při šumláním. *Štupě uspokojování orální potřeby má velký vliv na vývoj některých osobnostních rysů, například optimismu, lehkost a manipulativnosti při dobrém uspokojování, a pesimismu, podezřívavosti a závistivosti při nedostatečném uspokojování.* (Kratochvíl, 2012, str. 23) S nástupem dentice a rozmnožením potravy kousáním se začíná objevovat destruktivní nebo agresivní chování, orální slasti ubývá, a proto dochází k přechodu na jinou úroveň. Nedostatečné orální uspokojení, stejně jako přehnaná

fixace na tomto způsobu dosahování slasti, představují riziko pro další osobnostní vývoj. (Vágnerová, 2012b)

Anální stadium odpovídá batolecímu období (mezi 18 měsíci a 3 roky věku). Libé pocity vycházejí ze schopnosti ovládat vlastní výměňování, jedinec se učí sebekontrolu, disciplínu, setkává se s požadavky a nároky uplatňovanými vnější autoritou. Nadměrné požadavky rodičů najistotu mohou přispět k rozvoji přehnané poádkumilovnosti, útrnlosti a tvrdohlavosti, připsílné shovívavosti k nepoádnosti, plýtvání a uvolněnosti. (Vágnerová, 2012b; Kratochvíl, 2012)

Falické stadium se váfe k předkolnímu věku. Zdrojem slasti dítěte je manipulace s vlastními genitáliemi, vzniká zájem o genitálie jiných dětí různého pohlaví. V průběhu falického období dochází k rozvoji oidipovského, u žen Elektina komplexu, což se projevuje tak, že se dítě upne na rodiče opačného pohlaví a v rodiči téhož pohlaví spatřuje rivala. V tomto období vzniká dle Freuda kastrální komplex, spoívající u chlapců v obavě ze ztráty penisu, u dívek je spojen se závistí, nebo jej nemají. (Vágnerová, 2012b; Kratochvíl, 2012)

Stadium latence je spojeno s raným předkolním věkem. Sexuální zájem upadá, zdrojem příjemných pocitů jsou společensky přijatelné aktivity a vlastní úspěšnost. Jedinec projevuje zájem o druhé lidi, dochází k navazování přátelských vztahů. (Vágnerová, 2012b)

Do období dospívání spadá poslední, genitální stadium. V této době znovu roste zájem o genitální oblast, dochází k autoerotickým aktivitám. Ty postupně přecházejí v navazování a rozvíjení vztahů s jinými lidmi. Patologické fixace vedou k perverzním projevům chování, v případě potlačení pak ke vzniku neuróz. (Vágnerová, 2012b; Kratochvíl, 2012)

Psychoanalytické pojetí vývoje osobnosti C. G. Junga (1875 - 1961) vychází z Freudovy teorie, avšak Jung pojal osobnostní vývoj volněji. Psychický vývoj v období dětství je zaměřen na proces socializace, na dosažení dobrého postavení ve společnosti. Sám sebou se člověk stává teprve ve druhé polovině života, kdy probíhá proces individualizace. Osobnostní rozvoj spoívá ve snaze rozvíjet vlastní jedinečnost a najít smysl života. Definici libida Jung rozšířil na veškerou psychickou energii, k osobnímu nevdomí přidá kolektivní nevdomí. To obsahuje *škrbnosti celého lidstva a jeho kultury, předané každému jedinci. Charakteristické obrazy i vzorce, v nichž se tyto škrbnosti vyjadřují, nazval archetypy. Jsou to pravzory pocitů a poznání a pravzory lidské existence v šec. K významným archetypům patří persona (maska, role, kterou jedinec hraje na veřejnosti), stín (soubor primitivních impulzů, ale i spontaneity a tvořivosti), anima (ženské prvky v mužské psychice), animus (mužské prvky v ženské psychice), Šself=(celost a integrace osobnosti) aj.õ (Kratochvíl, 2012, str. 41)*

Ve druhé polovině 20. století se psychodynamicky zaměření badatelé začali zabývat vlivem vnitřního prostředí a mezilidskými vztahy na vývoj dětského Ega. Pro vývoj osobnosti jsou z jejich hlediska nejpodstatnější primární vztahy mezi lidmi a z nich plynoucí zkušenosti. Budoucí vztah k lidem a zejména k sobě samému závisí na vztahu s matkou v raném dětství. (Vágnerová, 2012b)

Psychoanalyticky zaměřené vývojové teorie Reného Spitze vycházely ze studia psychiky dětí, u nichž nedošlo k vytvoření obvyklé citové vazby k matce, nebo byly staly v ústavech. Tyto děti neproflily bezpečí a jistotu poskytovanou mateřskou osobou, což do budoucna negativně ovlivnilo jejich schopnost rozpoznat povrchní, plytké vztahy a ztížilo navazování těchto kvalitních. (Vágnerová, 2012b)

Teorie připoutání (attachment theory) Johna Bowlbyho je zajímavou variantou společného psychoanalytického a etologického přístupu. Neosobní ústavní prostředí společně s absencí emoční a citové vazby k matce ovlivňuje psychický vývoj jedince a vede k hemflivota ke vztahovým a emočním problémům. Uspokojení potřeby jistoty a bezpečí, společně s v domě, může být dítě pro matku dělitelé, umožní uje jedinci přirozený rozvoj poznávacích aktivit a přínivý psychosociální vývoj. Odmítavý postoj matky vzbuzuje u dítěte pochybnosti o sobě samém, takže se začne pokládat za neschopné a bezcenné. Prvotní zkušenosti získané ze vztahu mezi matkou a dítětem jsou uloženy v nevědomí a mohou se kdykoliv, zejména v záťlových situacích, nějakým způsobem projevit. (Vágnerová, 2012b)

Rozvojem a typologií vztahu mezi matkou a dítětem se zabývala i Mary Ainsworthová (1913–1999), která se ve svých výzkumech zaměřila na způsob soby zvládání dětské úzkosti, pramenící z krátkodobého, avšak opakovaného, odloučení od matky. (Vágnerová, 2012b)

Z Bowlbyho teorie vychází studie českých psychologů Josefa Langmeiera (1921–2007) a Zdeňka Matějky (1922–2004) z roku 1974, pojednávající o negativním vlivu rané psychické deprivace a citového strádání na vývoj osobnosti. (Vágnerová, 2012b)

Teorie psychosociálního vývoje osobnosti E. H. Eriksona (1902–1994) vychází také z psychoanalytického přístupu, avšak soustředí se více na standardní vývoj než na abnormální i patologické varianty, na vývojová stadia nepohlíží z hlediska psychosexuálních funkcí, ale z hlediska psychosociálního. Erikson definoval osm hlavních životních stadií. V každém z nich je třeba vyřešit určitý psychosociální problém. Osobnostní vývoj může pokračovat teprve po zvládnutí stanoveného úkolu, jehož náročnost odpovídá očekávané úrovni kompetencí a požadavkům společnosti očekávaných pro tento věk. Pokud se daný úkol splnit nepodaří, může dojít ke stagnaci. Podle Eriksona vývoj osobnosti nekončí dosažením tělesné zralosti i dospělosti. Je to nepřetržitý proces, neboť od narození přes dospívání, dospělost až do stáří se

objevují tělesné změny a události, které mají vliv na kognitivní procesy, jednání a postoje jedince. (Vágnerová, 2012b; Praško a kol., 2015)

Tab. 1 - Osm hlavních životních stadií podle Eriksona

Stadium	Psychoanalytická krize	Příznivé vyřešení
1. První rok života	Důvěra versus nedůvěra	Důvěra a optimismus
2. Druhý rok	Autonomie versus pochybnost	Pocit sebekontroly a dovednosti
3. Třetí až pátý rok	Iniciativa versus pocit viny	Účelnost a zaměření, schopnost iniciovat vlastní aktivity
4. Šestý rok až puberta	Příle versus pocit méněcennosti	Zdatnost v intelektuálních, společenských a tělesných dovednostech
5. Adolescence	Identita versus zmatek	Celistvá představa o sobě jako o jediné osobnosti
6. Mladší dospělost	Intimita versus izolace	Schopnost vytvářet blízké a trvalé vztahy, mít závazky v pracovní kariéře
7. Střední dospělost	Generativita (= postoje spojené s vedením příští generace a starostmi o ni) versus zaujetí sebou samým	Zájem o rodinu, společnost a budoucí generace
8. Pozdní věk	Integrita versus zoufalství	Pocit naplnění a uspokojení vlastním životem, smíření se smrtí

(Praško a kol., 2015, str. 47)

První, receptivní vývojová fáze trvá od narození do jednoho roku. *Šťastí základem důvěry ve svět umí uje rozvoj žádoucích vlastností a zprávné chování. Potvrzení jistoty a bezpečí eliminuje úzkost a rozvíjí otevřenost vůči okolnímu světu, tj. sociální vstřícnost, ale i otevřenost zkušenosti, kterou dítě může tento svět poskytnout. Kvalita prvotní vazby mezi matkou a dítětem ovlivňuje i jeho pozdější emoční prožívání, postoj k poznávání i sociální adaptabilitu.* (Vágnerová, 2012b, str. 41, 42)

Druhé vývojové stadium, spojené s rozvojem autonomie, trvá od jednoho roku do tří let. *Šťastí v dětství je fází první emancipace, která směřuje k osamostatování na vyšší úrovni. Rozvíjí se uvědomění sebe sama, dítě prožívá první zkušenost se sebeprosazováním a uvědomuje si hranice svých možností. Učí se pravidlům chování, která je třeba dodržovat, ale normy je neřídí bez vlastní kontroly. Objevují se první náznaky vlnění. Tato fáze je zaměřena na dosazení důvěry v sebe sama. Pokud by převládly pochybnosti o sobě i vlastních schopnostech, jeho další osobnostní vývoj by mohl stagnovat.* (Vágnerová, 2012b, str. 42)

Ped-kolní v k, tedy doba od t í do -esti let, je fází iniciativy. Prost ednictvím společenských norem je korigována a hodnocena aktivita dítěte. Vlivem výchovy se rozvíjí sebevědomí, ale i pocity viny. Dochází k navazování kontaktů s lidmi mimo rodinu a s vrstevníky, jedinec získává zkušenosti, které r znou m rou ovliv ují a rozvíjejí jeho sociální postoje a chování. (Vágnerová, 2012b)

Mlad-í -kolní v k (od -esti do dvanácti let) je označován jako fáze pílě, snažlivosti. Dítě usiluje o dosažení co nejlepšího výkonu, aby potvrdilo své kvality. *Šnaflí se vyhnout neúspěchu a z něho vyplývajícím pocitem méněcennosti. V tomto období se rozvíjejí rozumové schopnosti, dítě je otevřené zkušenosti, ale i vztah k práci a povinnostem, tj. svědomitost. Důležitá sebecíť ovlivňuje hodnocení, které vyplývá z výkonu, ale i míra pozitivní akceptace jinými lidmi, která přispívá k potvrzení vlastní hodnoty. Významným faktorem je -kolní zkušenost, která má velký vliv dle osobnosti dost zásadně ovlivnit, zejména v oblasti sebehodnocení a z něho vyplývajících dalších směrůvání.* (Vágnerová, 2012b, str. 42)

Mezi dvanáctým a dvacátým rokem, v období adolescence, dochází k rozvoji vlastní identity, což znamená, že se významně mění a rozvíjí sebecíť každého jedince. *ŠDospívající usilují o vymezení vlastní osobnosti, hledají odpovědi na existenciální otázky, jsou otevřeni nové zkušenosti, odmítají konvence a tradici. Hledání vlastní identity má být obtížné a má být spojeno se značnými pocity nejistoty.* (Vágnerová, 2012b, str. 42)

V rané (mlad-í) dospělosti nastává fáze intimity. Jejím cílem je vybudovat hluboký intimní vztah a sdílet párovou identitu. Intimita souvisí se schopností a ochotou starat se o druhého, sdílet s ním společné zážitky. Erikson se domníval, že potíže s navázáním intimního, oboustranně uspokojivého vztahu, budou mít ti jedinci, kteří nedokázali zformovat vlastní identitu, nebo se je-t stále zabývají sami sebou a nejsou schopni reagovat na potřeby druhé osoby. (Vágnerová, 2012b; Praško a kol., 2015)

Dospělost bývá označována jako období generativity. Střední v k bývá obdobím mnohdy významných změn, dochází k prvnímu bilancování, v důsledku ztráty nejbližších silových vztahů uvádí nevyhnutelnost konce vlastního života. Spokojenost pramení z pomoci adolescentům v dospívání, z profesních úspěchů v zaměstnání, z pocitu osobní prospěšnosti pro společnost. Mnoho lidí přehodnocuje své životní priority, což může vést ke krizi středního věku, ale i k dalšímu pozitivnímu posunu osobnosti. (Vágnerová, 2012b; Praško a kol., 2015)

Ve stadiu integrity probíhá smíření s vlastním životem. Vzhledem k celoevropskému trendu stárnutí populace je v současné době poátek stále označováno obvykle dosažení věku 65 let. *ŠV tomto období by měl člověk pochopit a přijmout vlastní život a zaujmout k němu pozitivní postoj. Měl by akceptovat i své osobnostní vlastnosti, které se v tomto věku*

mohou do určité míry mnit a vřdycky nejde o řádoucí zmnu. Moudrost stá í spo ívá v nalezení smyslu vlastního řívota, který jifl z v t-í ásti prob hl a nelze jej proto zásadním zp sobem zm nit. Pokud se lov ku nepoda í takového nadhledu dosáhnout, objevují se pocity zoufalství nad neuspokojivým profitím svého řívota a strach ze smrti.õ (Vágnerová, 2012b, str. 42)

3. 1. 2 Teorie kognitivního vývoje

Teorie kognitivního vývoje vycházejí z rozvoje poznávacích funkcí, tzn. vnímání, pozornosti, pam ti, ze zp sobu uvařlování a chápání pojmu a schopnosti e-ít problémy. *ř Osobnost se utvá í pomocí schémat, poznávacích struktur, které se skládají ze základních p esv d ení. Ta se tvo í brzy v řívot na základ osobních zku-eností i na základ identifikace s osobami, které jsou v řívot jedince významné. Lidé si vytvo í p edstavy o sob , o druhých a o tom, jak to na sv t chodí. Schémata mohou být adaptivní nebo dysfunk ní. õ (Kratochvíl, 2012, str. 74)*

Jean Piaget (1896 ó 1980) vycházel z p edpokladu, ře z vývojového hlediska je d leřitá asimilace (nové informace jedinec p izp sobuje svým kognitivním schémat m a podle nich je interpretuje), akomodace (vlivem nových informací dochází k p epracování a reorganizaci dosavadních schémat) a znovunalezení rovnováhy. Kognitivní vývoj rozd lil do ty hlavních etap. První, senzomotorické stadium, trvá od narození do p iblifln dvou let. B hem n j dochází k rozvoji primárních poznávacích proces . Poznávání sv ta a u ení vychází z bezprost ední zku-enosti jedince, z jeho smyslového vnímání a motorických dovedností. (Vágnerová, 2012b)

Ve druhé, p edopera ní (prelogické) fázi, dít napodobuje pravidla, která ur ují star-í, av-ak hraje si samo, podle vlastní interpretace pravidel. P edopera ní fáze má dv stadia. Zhruba od dvou do ty let, ve stadiu symbolického a p edpojmového my-lení, je dít schopno p edstavit si v mysli ur itý p edm t nebo innost, anifl by ji skute n vykonávalo. Dokáře uvařlovat o v cech a událostech v symbolických pojmech, do hry zapojuje fantazijní prvky, rozvíjí se verbální vyjad ování. Ve v ku ty afl sedmi let nastává fáze názorného, intuitivního my-lení. P ed-koláci je-t neuvařflují flexibiln , nerespektují pravidla logiky, jejich my-lení je egocentrické, jednosm rné, usuzují nep esn , podle svých vjem . (Vágnerová, 2012b)

Mezi sedmým a jedenáctým rokem nastupuje fáze konkrétních logických operací, b hem nífl dochází k zásadní zm n d tského zp sobu uvařlování. To se stává flexibiln j-ím, umofl uje volit r zné postupy e-ení, za íná respektovat základní zákony logiky.

Přibližně ve věku jedenácti, dvanácti let přichází fáze formálních logických operací. Jedinec je schopen uvažovat o různých objektech a vlastnostech hypoteticky, rozvíjí se abstraktní myšlení. (Vágnerová, 2012b)

3. 1. 3 Teorie emočního vývoje

Teorie emočního vývoje předpokládají, že způsob prožívání, chápání a vyvolávání emocí souvisí zejména se zrání specifických oblastí mozku, případně že emoce jsou zásadním způsobem modifikovány vlivem získaných zkušeností. Izardova (Carroll E. Izard, 1923 - 1917) teorie oddělených emocí (discrete/differential emotions theory - DET) vychází z předpokladu, že emoce jsou jasně vyjádřeny od narození, a to prostřednictvím mimického výrazu v obličeji, který má pro okolí informativní funkci. Vlivem emočního prožívání dochází ke specifickému svalovému napětí, jehož prostřednictvím mozek vyhodnotí, jakou emoci daný jedinec právě prožívá a aktivizuje chování, úměrné pro tuto situaci. Prostřednictvím emocí dochází nejen ke stimulaci, ale i blokaci poznávacích schopností. Emoční projevy jsou modifikovány a usměrnovány dosaženou úrovní kognitivních schopností a socializace, chování jedince je do jisté míry podřízováno platným normám. (Vágnerová, 2012b)

3. 1. 4 Sociálně-kognitivní teorie

Ke vývojovým teoriím, jež kladou důraz na rozvoj psychiky u dětí, patří behaviorismus. Za jeho zakladatele je považován J. B. Watson (1878 - 1958). Watson považoval vývoj za pouhý proces učení. Možnosti učení považoval za neomezené, dle podmíněné dispozice nezohledňoval, nebo se domníval, že fyziologické vlastnosti organismu jsou u všech lidí totožné. Osobnost lze podle něj chápat jako soubor vnějších reakcí na různé podmínky a situace. (Vágnerová, 2012b)

Podle teorií sociálně-kognitivního učení není jedinec pouze pasivním příjemcem vnějších podmínek, neboť si sám určuje, čemu bude v novat svou pozornost. Tyto teorie na rozdíl od tradičního behaviorismu zohledňují rozdílné genetické dispozice, kladou důraz na sociální zkušenosti a přisuzují význam aktivit každého jedince. (Vágnerová, 2012b)

Významným představitелеm teorie sociálně-kognitivního učení je Albert Bandura (nar. 1925). Předpokládá, že psychický vývoj jedince probíhá ve vzájemné interakci mezi osobou, jejím chováním a sociálním prostředím. Vnější podmínky jedinec pouze pasivně nepřijímá, svým chováním soustavně ovlivňuje a mění prostředí. Tento proces Bandura označuje termínem šreciproční determinismus. (Vágnerová, 2012b)

3. 1. 5 Sociokulturní teorie

Sociokulturní teorie zdrazňuje sociální podmínosti psychického vývoje kladou hlavní důraz na způsob vývoje psychických funkcí a faktory, které je ovlivňují. Za nejdůležitější je považován vliv a podpora ze strany dospělých, především rodičů. Ti mají zásadní vliv na rozvoj jedince, pomáhají mu získat postavení jako v okolním světě, tak o sobě samotném. Jeden z představitelů této teorie, Lev S. Vygotskij (1896 – 1934), připomíná značný význam vlivu sociokulturního prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá. Učení probíhá zpravidla v rámci sociální interakce s jinými lidmi. Rozvoj poznatků a získávání dovedností je efektivnější, pokud je nastolený problém pro jedince s dopomocí zkušenějších nejen jako řešitelný. *„Vygotskij byl přesvědčen, že se jednotlivé kognitivní kompetence objevují nejprve jako výsledek interakce s jinými lidmi, od nichž se dítě učí a teprve potom se stanou samostatnými schopnostmi a dovednostmi, které se uplatní bez ohledu na aktuální situaci.“* (Vágnerová, 2012b, str. 50)

Teorie Barbary Rogoffové (nar. 1950) vychází z Vygotského pojetí. *„Rogoffová chápe psychický vývoj jako proces proměny jednotlivých vlastností a funkcí v důsledku interakce daného jedince s jeho sociokulturním prostředím, zprostředkovaným jinými lidmi. Jejich působení se může projevat například organizací prostředí, která dítě usnadňuje učení, nebo způsobem prezentace informací, tj. verbálním výkladem. Rogoffová takové strategie dospělých označuje jako scaffolding (podpora), tutoring (vedení) a Šokratovský dialog.“* (Vágnerová, 2012b, str. 51) Pro další rozvoj osobnosti je důležitá vzájemná souhra mezi dítětem a rodiči. Ti by měli dítě vést ke zvědavosti, samostatnosti a vlastním přídáním učiva dítětem pro jeho emocionální reakcím.

3. 1. 6 Teorie morálního vývoje

Analýzou odpovědí na sociální dilemata definoval americký psycholog Lawrence Kohlberg (1927 – 1987) tři základní etapy vývoje morálních soudů :

I. etapa: prekonvenční úroveň morálky – jedná se o egocentricky zaměřenou etapu. Rozhodování jedince je motivováno trestem nebo odměnou (ziskem).

1. stupeň – heteronomní stadium – jedinec jedná tak, aby se vyhnul nepříjemným emocím, strachu. Co je dobré a co špatné posuzuje pouze s ohledem na potrestání.
2. stupeň – stadium naivního instrumentálního hedonismu – konformní chování jedince vychází z očekávané odměny a uspokojení aktuálních potřeb, převládá jeho osobní zájem.

II. etapa: konven ní úrove morálky ó vychází z pot eby naplnit vlastní sociální o ekávání, tzn. být sou ástí spole nosti. Vzr stá pot eba sociální oblíbenosti.

3. stupe ó morálka hodného dít te ó jedinec se chová tak, aby získal kladné hodnocení ze strany pro n j významných osob, tj. len rodiny a kamarád . Mravní jednání je zam eno na získání jejich p ízn , vytvo en a udrfení vzájemných dobrých vztah .

4. stupe ó morálka sv domí a autority ó jedinec uvafluje s ohledem na spole enský systém, ve svých soudech se p ednostn ídí vn j-í autoritou. Uv domuje si nutnost vn j-ích pravidel, dodrfování norem je pro n j d leflit j-í nefl dosavadní mín ní p átel.

III. etapa: postkonven ní úrove morálky ó vykazuje vysoký stupe autonomie. Rozhodování je založeno na principech, které jedinec v dom p íjal za své a s nimi fl se identifikuje.

5. stupe ó morálka spole enské dohody ó jedinec se chová ve shod se spole enskými normami. Chápe jejich prosp nost, nebo jejich uplat ováním jsou chrán na práva jednotlivce i celého spole enství.

6. stupe ó morálka individuálního sv domí ó chování vychází z univerzálních etických princip . Jedinec se rozhoduje tak, aby sám sebe nemusel odsuzovat.

(Cakirpaloglu, 2012; Langmeier, Krej í ová, 2006)

3. 2 Struktura osobnosti

Pojmy šstrukturaõ, šmodelõ i šskladbaõ osobnosti p edznamávají, fle osobnost lze charakterizovat jako sloflitý psychický fenomén, který je tvo en systémem funk n propojených morfologických ástí nebo prvk . Mezi komplexní psychologické koncepce pat í teorie Raymonda B. Cattella (1905 ó 1998). Cílem Cattellova faktorov -analytického výzkumu osobnosti prost ednictvím diagnostického testu 16 P. F. bylo vyselektovat vrozené i získané bazální rysy, které ur ují r znorodost psychických projev a chování u nejv t-ího po tu testovaných, resp. pomocí faktorové analýzy cht l stanovit základní vlastnosti osobnosti, *šna které by bylo možno redukovat co nejvíce z rozmanitosti lidských povah.õ* (í an, 2019, str. 116) Osobnost podle Cattella tvo í rysy, motivace a stavy nálady, p i emfl rysy považuje za její nejzákladn j-í sloflku. Z hlediska zp sobu identifikace osobnostních dispozic rozli-uje tzv. Špovrchové rysy÷, které lze odhalit objektivním pozorováním chování lov ka. *šMatematická (faktorová) analýza povrchových rys vede k ur ení primárních initel (faktor) osobnosti, které Cattell ozna il pojmem Špramenné rysy÷ Kombinací pramenných rys vznikají r zné manifestní vlastnosti a projevy konkrétní osobnosti.õ*

(Cakirpaloglu, 2012, str. 36) Mezi pramennými a povrchovými rysy existuje vztah, který lze chápat tak, že pramenné rysy se v povrchových rysech projevují. Povrchový rys je tvořen kombinací dvou nebo více pramenných rysů, avšak v mezní situaci se v něm mohou projevit pouze jeden pramenný rys. V rámci pramenných rysů Cattell vymezil –estnáct primárních (faktory I. řádu) a později i pět sekundárních (faktory II. řádu) osobnostních faktorů, neboli rysů, které ovlivňují osobnost každého jedince. Podle předvodu Cattell rozlišuje rysy konstituční – jsou dány individuální fyziologií, tyto osobnostní dispozice vykazují v životě změny v těle odolnost, jsou trvalejšího charakteru, a rysy modelované prostředím (vlivem kultury, společnosti, prostředí apod.). Podle modalit projevu dále Cattell rozlišuje rysy schopností, temperamentové a dynamické. (Čižan, 2019; Cakirpaloglu, 2012)

V současné době je často uváděným modelem lidské osobnosti The Big Five (Velká pětka), jejímiž autory jsou Paul T. Costa Jr. a Robert McCrae. Velká pětka definuje pět základních rysů osobnosti, a to neuroticismus, extraverci, otevřenost vůči zkušenosti, píživost (vstřícnost) a svědomitost. Každý výše uvedený rys má –est dílčí charakteristiky.

Tab. 2 - Pohled dle Koukolíka a Čižana

NEUROTICISMUS	EXTRAVERZE	OTEVĚŘENOST	PÍŽIVOST	SVĚDOMITOST
úzkostnost	vělost	fantazie	diverzita	zpořádanost
hněvivost- hostilita	drůžnost	estetika	upřímnost	pořádkumilovnost
depresivita	asertivita (sebeúvědomění)	prožívání	altruismus	zodpovědnost
rozpařitost	aktivita	nové aktivity, nechuť k rutině	poddajnost	cílevědomost
impulzivita	vyhledávání vzrušení	intelektuální zvědavost	skromnost	disciplinovanost
zranitelnost	pozitivní emoce	hodnoty	jemnocit	rozevřenost

(Koukolík, 2016, str. 46; Čižan, 2019, str. 121)

Osobnost je vyšetřována pomocí dotazníku (jedna varianta pro posouzení sebe sama, druhá pro posouzení jiného jedince) na jednotlivé položky inventáře se odpovídá prostřednictvím pětistupňové Likertovy –kály, píjemně v každé testované oblasti může být dosaženo jak vysokého, tak nízkého skóre. (Koukolík, 2016; Čižan 2019; Thorová, 2015)

Šest osobnostních rysů představují dispozice k určitému způsobu reagování, které se za různých okolností nemusí rozvíjet ve stejné míře a nemusí mít ani stejný význam. (Vágnerová, 2010, str. 87)

3.3 Vývoj osobnosti

Vývoj osobnosti je představen jako neustálý celoživotní sociální proces, ve kterém se odráží vzájemný vliv prostředí na člověka a působení člověka na okolí. Zahrnuje etické a morální vlastnosti, subjektivní představy, vnímání, interpretaci a hodnocení světa. *„Vývoj osobnosti znamená komplexní a celoživotní působení člověka z biologického v jedinečně lidské bytí.“* (Čakirpaloglu, 2012, str. 52)

Osobnost člověka se formuje a utváří od narození vlivem vnitřních a vnějších vlivů. Podle Cattella ovlivňují vývoj osobnosti tyto skupiny vnitřních vlivů:

- dědičné - geneticky získané předpoklady vývoje převzaté od rodičů
- vrozené - mutace a segregace genů
- kongenitální - získané během nitroděložního vývoje vlivem životního stylu budoucí matky
- konstituční - fyziologické a tělesné změny získané po narození.

Ke Cattellovým skupinám vnitřních vlivů vývoje osobnosti Čakirpaloglu navíc uvádí psychické vlivy, stávající z motivů, paměti, myšlení, temperamentu, osobnostních rysů, inteligence, zkušeností, morálky jedince a jeho aktuálních potřeb. (Čakirpaloglu, 2012)

Každý jedinec disponuje vrozenými předpoklady reagovat na jakýmžto určitým, typicky individuálním způsobem, který je stabilní, předvídatelný a vnějšími vlivy během života relativně málo ovlivnitelný. Hippokrates (460 - 370 př. n. l.) a Galenos (130 - 201 př. n. l.) rozlišili s ohledem na tělní tekutiny (žluč, krev, hlen, černá žluč) tyto kategorie temperamentu, pro které se vžil název choleric, sangvinik, flegmatik a melancholik. (Vágnerová, 2010)

Později, avšak dnes již překonaná, typologie německého psychiatra Ernsta Kretschmera (1888 - 1964), na níž později navázal americký psycholog William H. Sheldon (1898 - 1977), vycházela z představy propojenosti tělesné konstituce a temperamentu. Kretschmer rozlišil tři varianty, a to pyknický, astenický a atletický typ. (Vágnerová, 2010)

K aktuálním teoriím patří biosociální teorie osobnosti amerického psychiatra C. Roberta Cloningera (nar. 1944). Cloninger stanovil podle způsobu reagování a s ohledem na preference podstatné tři základní temperamentové dimenze, které mají biologický základ, relativně trvalou charakteristiku a projevují se za všech okolností. První dimenzi, která vyjadřuje tendenci vyhledávat nové, silné zážitky, označil jako šňovelty seeking (NS). *„Je definována jako vrozený sklon reagovat různým způsobem na podstatné rozdílné intenzity a kvality, a ufl bylo o innost zaměřenou na získání odměny nebo vyhnutí se nuda a*

monotonii. (Vágnerová, 2010, str. 68) Jedinci spadající do této dimenze mají tendence jednat impulzivně, aktivně, rychle, vyhledávají vzrušení a riziko za každou cenu, nebo u nich přetrvává pocit stimulace ní nenasyčenosti. Na opačné straně spektra jsou lidé opatrní, rigidní, bez zájmu o nové i vzrušující zážitky. Druhou dimenzi, související s tendencemi vyhnout se možným, potenciální újmám a nejrůznějším nepříjemnostem, označil Cloninger jako šarm avoidance (HA). Je spojena se zvýšeným sklonem jedince k pesimismu, bázlivosti, neprůbojnosti, plachosti, tendencemi vnímat ohrožení a snahou vyhýbat se nepříjemným situacím. Opačné spektrum tvoří optimističtí, důvěřiví, průbojní jedinci, disponující dostatečnou sebedůvěrou. Se závislostí na odměnách, kladnou sociální odezvou a potěbou z příjemných zážitků souvisí třetí dimenze, nazvaná šreward dependence (RD). Tito lidé chtějí být pozitivně vnímáni a hodnoceni, záleží jim na jejich ocenění a tomu je podřízeno jejich chování. Výše uvedené dimenze Cloninger je doplnil o čtvrtý faktor, který souvisí s mírou vytrvalosti a stability - špersistence (P). Charakteristickými vlastnostmi jedinců spadajících do této kategorie jsou pýše, perfekcionismus, snaha podávat nadstandardní výkon, a to bez ohledu na možnou frustraci, únavu, rušivé a nepříjemné vlivy nebo jiné negativní podněty. Protipólem jsou lidé lhostejní, líní, nestálí, u nichž je patrná snadná rezignace. Temperamentové vlastnosti ovlivňují intenzitu a rychlost (impulzivita, osobní tempo) reakcí, jejich stabilitu, intenzitu emocí a vnímavost k různým, zejména vnějším podnětům. (Vágnerová, 2010)

Za vnější initele vývoje považuje Cattell fyzické prostředí, společnost a kulturu. Fyzické prostředí tvoří geografické, klimatické a civilizační vlivy, například změny klimatu, znečištění ovzduší, kontaminace vodních zdrojů a jejich nedostatek, konzumace geneticky modifikovaných potravin apod. Vlivem zásahu člověka do ekosystému dochází ke změnám ve struktuře centrálního nervového systému, což se projevuje často neřádnými změnami v emocionálním, intelektuálním a sociálním vývoji dětí. (Vágnerová, 2010; Cakirpaloglu, 2012)

Základními zdroji a zprostředkovateli procesu vývoje osobnosti jsou kultura a společnost. Komplex životních, tedy bio-psycho-sociálních podmínek, do nichž se člověk rodí a které na něj kladou specifické adaptační požadavky, souhrn všech společensky užitelných výsledků lidské práce a celospolečensky uznávané hodnoty materiální i nemateriální povahy, lze označit termínem kultura. *Škutečnost, že lidé sdílí společnou kulturu, jim umožňuje správně interpretovat realitu, adekvátně jednat a predikovat chování druhých.* (Soukup, 2011, str. 51) *ŠKaždá kultura staví před své příslušníky určité kulturní vzorce (obyčeje, módy, mravy, zákony, tabu), které více či méně determinují jejich postoje a chování. Vyžaduje, aby se její příslušníci drželi určitých standardů a vystupovali v určitých rolích.* (Nakonečný, 1999,

str. 48) Role vyjaduje, jakou pozici jedinec zastává ve společnosti. Obvykle se jedná o párový vztah, například rodič o dítě, avšak významné je i místo, kde se člověk nachází. Jiné vystupování bude mít tentýž student na přednášce a jiné v kavárně. Během dne jedinec vystupuje v různých krátkodobých, proměnlivých rolích, například jako cestující v dopravním prostředku, součástí jeho osobnosti jsou však i role dlouhodobé, vyplývající z rodinných vztahů (dcera, syn, rodič apod.). V rámci rozdílných kulturních systémů bývají jiné role popisovány například jiné členům, například mohou souviset se společenským statutem člověka. Kulturní vzorce vyjadují běžné zvyklosti týkající se dané kultury, například způsob zdravení, oblékání, formálních i neformálních styků, vzdálenost komunikujících osob, například určitou hranici tělesných doteků na veřejnosti apod. K osvojování kulturních vzorců dochází výchovou a vzdáváním, tzn. učením prostřednictvím sociálních interakcí s dalšími lidmi nejprve v rodině, později ve škole. K regulaci a dodržování kulturních zvyklostí jsou využívány jak pozitivní, tak negativní sankce. (Nakonec, 1999; Çakırpaloğlu, 2012; Hayesová, 2013)

Mezi nejvýznamnějšími prostředkovateli procesu socializace patří primární rodina, škola, vrstevníci, partneři, přátelé, referenční skupina, massmédiá. Obsah předávaných a přijímaných sdělení se však mění v rámci jedné kultury i společnosti s ohledem na rozdílné společenské postavení lidí: způsob trávení volného času rodiny z vyšší společenské vrstvy bude jiný nežli způsob, jakým volno vyutilují příslušníci nižších sociálních vrstev. (Çakırpaloğlu, 2012)

Tradičním společenským osob, které od narození ovlivňuje duševní život jedince, utváří jeho návyky, upravuje je na přijetí rolí ve společnosti a zásadním způsobem formuje jeho základní stupnici životních hodnot, je rodina. Vztahy mezi členy rodiny a širší společností jsou dynamické, avšak obvykle nepřímé. Sociální status, dosažené i preferované vzdělání, etnická příslušnost nebo náboženské vyznání ovlivňují život a vzájemné rodinné vztahy. Z tohoto důvodu dochází k rozdílné socializaci příslušníků téže kultury a společnosti. (Çakırpaloğlu, 2012; Jedlička a kol., 2015)

Se zahájením školní docházky souvisí přijímání nových pravidel a norem, které mnohostranně ovlivňují utváření osobnosti. Během systematického získávání v domostí a znalostí se člověku postupně utváří tzv. společenské v domě, sestávající z hodnot dané kultury a společenské ideologie. Nezanedbatelnou roli v tomto procesu mají nejen pedagogové, ale i postoje rodičů v učení. (Çakırpaloğlu, 2012)

Primární sociální skupinou, typickou pro děti a mládež, která má zásadní význam pro vývoj osobnosti, je vrstevnická skupina. Její členové si jsou blízcí zejména v názorech, zájmech, stylem života, vyznávanými hodnotami. Vrstevnická skupina má velmi významný vliv na chování, prožívání a nezodpovědnost i budoucí uplatnění jedince ve společnosti. (Břílek,

Hoferková, Kraus a kol., 2017) *š Vrstevnické skupiny m fleme rozli-ít dle jejich cíl od pozitivních (Junák, sportovní oddíly a dal-í) afl po jednozna n negativní (tlupy, gangy). Mohou mít formální i neformální povahu.õ* (B lík, Hoferková, Kraus a kol., 2017, str. 79) K normám vrstevnické skupiny lze adit specifické zp soby komunikace a vyjad ování (v etn vulgarism), oblékání, trávení volného asu i napodobování genera ního idolu.

V pr b hu flivota dochází k za len ní jedince do formálních skupin, které ovliv ují jeho dal-í fungování ve spole nosti. *š Sociální bytí lov ka se mj. utvá í v rámci formálních skupin a organizací. Pracovní kolektiv, politické, nábofenské, zájmové a dal-í skupiny charakterizuje ur itý systém norem a pravidel ó statut. Statut reguluje pozice, role a vzájemné vztahy mezi leny skupiny.õ* (Cakirpaloglu, 2012, str. 56) Pokud díky lenství v ur ité skupin dochází k uspokojování významných pot eb jedince, m fle dojít ke ztotofn ní jedince se skupinou, což se projevuje i ve zp sobu vyjad ování (nap . šna-e firmaõ, šna-e strategieõ). (Cakirpaloglu, 2012)

V partnerském vztahu dvou dosp lých osob dochází k napl ování pot eby vzájemného lidského kontaktu. P íprava jedince pro partnerství za íná v d tství. Jedná se o komplexní proces osvojování hodnot, rozvoje vlastností, dovedností a p íjímání rolí. Dít se u í sladit osobní pot eby s pot ebami druhých. Narození dít te je p elomovou událostí. Rodi ovská role zvy-uje zodpov dnost, ob tavost, nezi-tnost, nesobeckost a p íná-í nové zku-enosti. Na celkový vývoj osobnosti má nemalý vliv i sociální postavení primární rodiny. Každá sociální vrstva má svá specifika, která r znou m rou a r znými prost edky formují náhled jedince na styl flivota, vzd lání, utvá ení vztah a budoucí uplatn ní ve spole nosti. (Cakirpaloglu, 2012)

3. 4 Sebepojetí

š Identita (identity) neboli sebepojetí (self-concept) je slofítý psychologický konstrukt, soubor názor lov ka vztafžený k vlastnímu Šjá-õ (Thorová, 2015, str. 286) *š Sebepojetí se formuje na základ informací, které lov k o sob získává introspekci a sebereflexí, konfrontací s názory druhých osob na vlastní osobu, kulturními vlivy, normami, hodnotami a vlastními zku-enostmi z interakce s druhými lidmi.õ* (tamtéfl)

Na otázku, kdy pesn dochází k uv domování si vlastní osoby, se snařili nalézt odpov ve svých výzkumech nap . -výcarský psycholog Philippe Rochat nebo americká psychologfka Beulah Kramer Amsterdamová. Výsledky Rochatova výzkumu nazna ují, fle ve v ku ty afl-esti m síc za ínají d ti vnímat své t lo ó jeho polohu a schopnosti. Mezi pátým a -estým m sícem získávají díky zrcadl m zku-enost s vlastním obrazem. Mezi tvrtým a

devátým měsícem byly u dětí zaznamenány preference cizího obličeje před vlastním, což souvisí s potřebou získávat nové podněty a své dítě o schopnosti rozlišit svou tvář od cizí. V této souvislosti se jedná o percepční diskriminaci, nikoliv o sebeuvdomování. (Thorová, 2015)

Výzkum Amsterdamové, jehož výsledky publikovala v roce 1972, nazvala Lakmusový test sebeuvdomování (Litmus test of self-awareness). *Šest měsíců mezi 6 a 24 měsíci se skvrnou od rtů na nose bylo předloženo zrcadlo. Matky ukázaly na obraz dítěte v zrcadle a ptaly se dítěte: „Kdo to tam je?“* (Thorová, 2015, str. 287) Test prokázal, že děti mezi dvaceti a třicetiletými měsíci v každé vyvinuly snahu skvrnu smazat, což vedlo Amsterdamovou k domněnce, že děti svou osobu v obraze zrcadla identifikovaly. (Thorová, 2015)

Sebepojetí batolete vychází z uvdomování si vlastních možností, ze schopnosti ovládat vlastní tělo, dát najevo své potřeby a přání. Chování je regulováno zejména rodičovské odezvou, objevují se první pokusy o autoregulaci. Emocionální vazba mezi dítětem a matkou má významný vliv na způsob detského sebepojetí. (Vágnerová, 2010)

Schopnost odlišit sebe od druhých se jednoznačně projevuje mezi druhým a třetím rokem v každém dítěti. V tu dobu nastává rozvoj dalších forem sociálního chování. Dítě navazuje sociální vztahy a postupně rozšiřuje jejich okruh, v kolektivu vrstevníků získává vzájemné vazby a učí se dalším sociálním dovednostem, například rozlišit se, dávat, brát, smívat, ale i šikovat a lhát. (Thorová, 2015) *„Rozvoj sebepojetí závisí na úrovni poznávacích procesů, dříve o sobě nejprve začínají uvažovat na základě jednoznačně daných kritérií, například jména, věku, pohlaví, ale i rolí, které v rodině a později ve vrstevnické skupině zaujímají. Charakter sebepojetí závisí na způsobu zpracování informací, které se k němu vztahují. Dítě je interpretuje tak, jak dokáže, jak mu aktuální úroveň jeho uvažování a prožívání dovolí.“* (Vágnerová, 2010, str. 335)

Dle třetího hodnotícího kritéria předkolního věku ve vztahu k vlastní osobě jsou stávající schopnosti, dovednosti a ocenění výkonu. Sebepojetí je úzce propojeno s naplněním rodičovských představ o tom, zda je dítě takové, jaké si přáli mít. Nekritické, přehnaně optimistické sebehodnocení vzniká v důsledku přetrvávajícího pocitu švémoci, dosud nevyvinutým schopnostem abstraktního porovnávání a převážně povzbuzující podpoře ze strany dospělých. (Vágnerová, 2010; Thorová, 2015)

I ve školním věku zůstává pro dítě stále nejvýznamnějším faktorem pro vytváření sebepojetí rodina, identita se však rozrůstá o novou sociální roli školáka, která klade požadavky především na konformitu a podání co možná nejlepšího výkonu. Schopnosti, znalosti a dovednosti jsou předmětem hodnocení, a to jak ze strany pedagogických

pracovník , tak prostřednictvím konfrontace s vrstevníky. Dítě se učí akceptovat vlastní i cizí chyby a nedostatky, začíná si uvědomovat své silnější a slabší stránky, což se projevuje v jeho sebepojetí. I přes dílní selhání se snaží udržet sebeúctu. Mírnější druhých významně ovlivňuje vlastní sebehodnocení, dítě potěbuje ujistit, že je ostatními převážně kladně hodnoceno a pozitivně přijímáno. (Thorová, 2015)

V období dospívání se mění sebepojetí i způsob uvažování o vlastní osobě, zvyšuje se množství sebehodnotících charakteristik, roste snaha o prosazení nejzřejmějších změn. Pubescenti o sobě začínají přemýšlet v abstraktních pojmech, hypoteticky uvažují o tom, jací by chtěli nebo mohli být. Rozpor mezi tzv. Šeálným já a Šideálním já vyvolává v jedinci napětí, neklid, pocity nespokojenosti a malomyslnosti. *Šestlifeste sebepojetí dospívajícího obsahuje příliš mnoho negativních hodnocení, neboť ast ji nespokojenost s nějakou vlastností (vzhledovou, výkonovou i charakterovou), kterou jedinec považuje za velmi významnou (má za to, že je oklivý, nemotorný, neschopný), kompenzuje tyto nedostatky asto denním sním, které se mfe týkat přítomnosti i budoucnosti.* (Fialová, 2001, str. 32, 33) Tyto ideální představy o sobě však mohou mít i pozitivní, motivační charakter, nebo mohou být zdrojem snahy o sebezdokonalení. (Fialová, 2001; Vágnerová, 2010, 2012b)

ŠPubescence a adolescence znamenají v sebepojímání velký kvalitativní předěl. Pozornost dospívajícího zprvu upoutává jeho vzrůstající fyzická síla, vzhled, tvary a vlastnosti jeho těla. Tyto nové kvality se stávají předmetem srovnávání a ohodnocování. (Fialová, 2001, str. 32) Právě dospívající jsou velmi citliví na dojem, jakým přebírají na jiné lidi, což souvisí s potřebou být respektováni a pozitivně vnímáni. V touze po uznání se dospívající asto snaží skrývat vlastní nedostatky a stylizují se do role, která je od nich očekávána nebo o ní se domnívají, že je očekávána. V tomto období asto hledají vzory a ideály, s nimiž by se mohli ztotožnit, přičemž se v nich vymezit. Každodenní, mnohdy velmi intenzivní proces sociálního srovnávání probíhá ve vrstevnických skupinách. Týká se hlavně vzhledu, fyzické přítavitlivosti, sociálního postavení, charakterových vlastností, dovedností, schopností, zásad a principů, jimiž se jedinec řídí. Vrstevnické soudy bývají ovlivněny pozicí, kterou jedinec v daném kolektivu zaujímá, a hodnocení pozitivně přijímaného je tolerantnější, ohleduplnější, zatímco outsider bývá nadměrně kritizován. K postupné stabilizaci rozkolísaného a nevyhraněného sebehodnocení pubescent dochází v adolescenci, kdy je pozornost zaměřena převážně na hodnocení vnějších znaků a soustředí se na oceňování vnitřních charakterových a morálních kvalit. Hlavním cílem tohoto období je nalezení vlastní identity, která by byla subjektivně přijatelná. (Fialová, 2001) *ŠV průběhu života mfe dojí v souvislosti s různými zásadními změnami ke zpochybnění stávajícího pojetí, resp. identity, které se projeví snahou o vytvoření*

její nové a adekvátní varianty. Tlak na změnu, resp. pocit krize identity, je spojen s úzkostí a nejistotou. Ty stimulují úsilí o korekci sebepojetí, o jeho nové vymezení, které by dokázalo všechny změny přijatelným způsobem zpracovat a integrovat je do stávajícího názoru na sebe sama. (Vágnerová, 2010, str. 336, 337)

4 Body image

Dle litatury sou částí sebepojetí člověka je vnímání vlastního těla a představy o něm. Mezi základní vdecké studie v nově tělesnému schématu a jeho vnímání, patří práce anglického neurologa Henryho Heada, který zavedl pojem schéma (1911). Na Head v neurofyziologický přístup navázal ve dvacátých letech 20. století rakouský psychiatr, psychoanalytik a neurolog Paul Schilder. Byl prvním, kdo se začal zabývat psychologickými a sociologickými aspekty vnímání těla a jejich prizmatem uskutečnil výzkumy týkající se tělesného sebepojetí. Šve ve své knize *Štěp edstava a vzhled lidského těla* (1950) tvrdí, že vnímání obrazu těla není jen kognitivní konstrukce, ale také odraz postoj člověka k ostatním lidem a interakcí s nimi. Schilderova zájma Štěp elasticita obrazu těla, přítiny kolísání ve vnímané velikosti těla, pocity lehkosti a těžkosti, a sledky vzájemného vnímání těla na mezilidskou interakci. (Grogan, 2000, str. 11) Pro označení rámcové představy o sobě sám použil pojem *šKörperschema*, jež zahrnuje soubor představ o jednotlivých částech těla, jejich prostorových vztazích, odráží postoje člověka k ostatním lidem a jejich vzájemnou interakci. Později začal používat výraz *šBody image*, který definoval jako vzájemné vztahování o vlastním těle. Od roku 1950 sloužil pojem *šbody image* k označení různých významů, šve *etn vnímání přítivnosti vlastního těla, distorze vlastního těla, percepce hranic těla a přítivosti vnímání tělesných jevů*. (Fischer in Grogan, 2000, str. 11) Podle Bielefelda (1986) tvoří základní komponenty výkladu vlastního těla *šKörperschema* (tělesné schéma, bodyschema) a *Körperbild* (tělesné sebepojetí, body image, physical self), pro oba pojmy používá zastupující výraz *šKörpererfahrung* (tělesná zkušenost, body experience). Tělesná zkušenost je souborem veškerých kognitivních, afektivních, uvdomlých i neuvdomlých zkušeností s vlastním tělem, získaných během individuálního a společenského vývoje. Tělesné schéma představuje neurofyziologickou část tělesné zkušenosti, která zahrnuje všechny perceptivní kognitivní procesy jedince, vztahující se k vlastnímu tělu. Tělesné sebepojetí obsahuje psychologicko-fenomenologickou část tělesné zkušenosti, v níž jsou zahrnuty všechny emocionální afektivní procesy jedince, vztahující se k vlastnímu tělu. Vlivem národní intenzivní výzkumné činnosti a mezioborového přístupu došlo k zavádění dalších pojmů, přičemž pro tyto pojmy používali některé autoři různé obsahy, například různými pojmy označovali tyto obsahy: *šSchilder používá nejprve Štěp body schema* (1923), *později Štěp body image* (K termínu body image se pak vrací i Witkin (1949), zatímco Auersperg (1960) mluví o *schematech*, kterým přeznává i fyziologický a profunkční význam. Bischof (1966) staví proti morfologické struktuře těla redukované na pojem *šKörperschema* fenomenálně pojímané *štělesné já*, které je

označováno za existenci já, které ke mně bezprostředně náleží a které mě vyjadřuje. Podobně chápe Jaroschky (1983) *Körperschema a Körper selbst* za regulační principy interakcí organismu a okolí. (Fialová, 2001, str. 19, 20) Snahy systemizovat a sjednotit používanou terminologii nebyly přesvědčivé vynaložené úsilí úspěšné, pojem body image slouží jako zastávající výraz se specifickým významem podle v daného oboru, kterému autor náleží. (Grogan, 2000, Fialová 2001)

4.1 Kultura a způsob vnímání těla

Ve vnímání těla a pořadavcích na něj existují výrazné kulturní rozdíly. Totéž tělo může být v rámci jedné kultury vnímáno diametrálně odlišně v jiné. Vlivem kultury zahrnuje definování tělesného ideálu ať absurdní, lidské přirozenosti a často i zdraví odporující pořadavky na tělesný vzhled. Ve snaze přiblížit se co nejvíce pořadovanému ideálu dochází k nevratným zdravotním následkům, například deformace chodidel prostřednictvím obvazování nohou, formování délky krku, ztvárnění spodního rtu, skarifikace (dekorativní jizvení), tetování. Neopomenutelnou roli hraje i společenská vrstva – hubená postava bývá v chudších společnostech obvykle vnímána jako znamení chudoby, zatímco obézní jedinec symbolizuje bohatství a prosperitu. V bohatých západních společnostech je tlusté tělo synonymem štěstí, úspěchu, mládí, produktivity, zatímco nadváha je považována za projev lenosti, slabé vůle a nedostatku sebekontroly. (Fialová, 2001; Grogan, 2000)

Tělesné sebepojetí je podmíněno geograficky i historicky. Rozdíly ve vnímání krásy lidského těla z geografického hlediska často působí nepochopitelně, ať bizarně. Fialová uvádí, že znakem urozenosti ve starém Řecku a Římě byly cíleně deformované a prodlužované lebky novorozenců. K těmto praktikám docházelo i v některých částech Francie, Grónsku, na území Peru a u některých afrických kmenů. Jiné africké kmeny, podobně jako Maorové na Novém Zélandu i obyvatelé Papuy Nové Guiney, Nové Kaledonie atd., považovaly za produktivou skarifikaci obličeje i celého těla. V oblasti Indonésie se dívkám od útlého dětství pomocí zlatých kroužků, které stlačovaly hrudní koš a klíční kosti, opticky prodlužovaly krk.

Římský ideál krásy a vznešenosti – malá, drobná nožka, přitahující dívky z dobře situovaných rodin došlo k zdravotním komplikacím: přiblížení ve věku pětiletých jim byly pomocí bandáží přitlačeny prsty k plošce nohy tak, že se velikost chodidla změnila o třetinu. Při tomto procesu často docházelo i k závažnému lámání prstů, aby byl švýsledný efekt co nejzdařilejší. V Mauritanii platila představa, že kypré flenské tělo je znakem bohatství, a proto byly dívky od útlého věku násilně vykrmovány. (Fialová, 2001; Giddens, 2013)

Pojetí krásy vždy podléhalo kulturním trendům dané doby. Právě vidíme v flen-
především pokračovatelku rodu, proto hodnotícím kritériem byly atributy plodnosti – silná
postava, široká pánev, vyvinuté poprsí. Ve starém věku spočíval ideál krásy v harmonii těla
(včetně vzhledu – lovka) a duše (vnitřní povahové rysy). Zvláště ceněna byla tělesná zdatnost,
proto bylo muflské tělo považováno za přitažlivější a mnohem krásnější než tělo fleny. V
antickém Římě byly zdrojem obdivu netypické obličejové rysy a zvláště lidské povahy.
Těhlost byla vysoko ceněná. Ve snaze vyhovět tomuto požadavku docházelo po vydatných
hostinách k zámrtnému vyvolávání zvracení, aby byly eliminovány negativní dopady na
tělesné proporce. Vlivem křesťanského učení v období gotiky, kdy se v popředí zájmu ocitá
duchovní život a péče o tělesný vzhled je druhořadá, je náhled na tělo ovlivněn postavou
Ježíše Krista, která symbolizuje skromnost, utrpení, strádání, což se na úrovni fyzického těla
projevuje –těhlostí, úzkými rameny, plochým hrudníkem a minimem podkožního tuku.
Renesance se navrácí k antickému ideálu, u obou pohlaví je kladen důraz na sekundární
pohlavní znaky. U mufla je ceněno svalstvo, u fleny široká pánev a oblé tvary těla, související s
včetně vrstvou podkožního tuku (ektomorfní typ). Barokní pojetí muflské postavy se od
renesance liší – nelíší, u mufla je stále kladen důraz na mezomorfní sloffku. U fleny je
vyzdvihována reprodukční role, což se projevuje plností a kulatostí v oblasti bři-cha a pánve. V
období klasicismu se pojetí flenské krásy liší v závislosti na příslušnosti ke společenské
vrstvě : příslušnice nižších vrstev jsou mohutnější, oplývají plnějšími tvary, zejména včetně
obvodem v prsou a bocích, urozené dámy jsou jemné, křehké, fládnoucí útlý pas je zvládn
korzetem. Extrémní –těhlost fleny postupně vedla k prosazení medicínského názoru, flenní
postava značí tělesné zdraví, zatímco hubená avizuje nemoc. Na počátku 20. století vládne
kulturní –těhlost, ale již ne křehké postavy. Ideálem je –těhlná flena vy-řeho vzrůstu, s výraznými
poprsím a boky. Přelom nastává po konci 1. světové války, kdy flenní postava nabývá
chlapecké rysy, mizí nošení korzetu, na trhu se objevují zkrá-řující kosmetické přípravky,
které přestávají být výsadou vy-řích společenských vrstev. Trend –těhlného pasu a důraz na
poprsí přetrvával ve 30. a 40. letech. Ztělesněným ideálem 50. let, který spočíval v útlém pase a
vyrovnaném obvodu boků a poprsí, byly tělesné proporce Normy Jean Beakerové a Marilyn
Monroe. Naprosto odlišným vzorem a ikonou módního světa let –edesátých se stala útlá
anglická dívka Leslie Hornby Armstrong, celosvětově známá pod pseudonymem šTwiggy. U
části flenské populace vedla touha vyrovnat nebo alespoň přiblížit se médiím opovívanému
ideálu krásy k poruchám příjmu potravy, mentální anorexii a bulimii. I ve 70. letech
pokračoval trend vyhublosti, avšak v 80. letech se začala prosazovat –těhlná, pevná, atletická
postava. Extrémní hubenost se hlásí o slovo znovu v 90. letech, a to prostřednictvím

modelingu, kdy k propagaci módních trendů slouží velmi hubené modelky, připomínající typické uživatelé heroinu. Vymezení a definování fládoucí kritéria, platná pro rok 2021, je velmi obtížné, nelze-li nemožné, nebo existuje nespočet proměnných, které ovlivňují postoje spojené se způsobem hodnocení tělesné dokonalosti. (Fialová, 2001; Grogan, 2000)

4.2 Vnímání těla v prepubertě

K uvědomění si vlastního těla a jeho aktivit dochází ve druhé polovině kojeneckého věku. V batolecím věku je sebepojetí významně ovlivněno genderem. Genderová role je dána pohlavím dítěte. *Gender zahrnuje vlastnosti a vzorce chování, které jsou považovány za typické, resp. normální a fládoucí pro jedince určitého pohlaví. Je to soubor sociálních očekávání, jejichž respektování je odměňováno a naopak. Obsah genderové role je sociokulturní podmínkou, její obsah je v různých společenských i sociálních vrstvách rozdílný.* (Vágnerová, 2012b, str. 174) Vývoj genderové identity je podporován rodičovským přístupem, který souvisí se způsobem komunikace, oblékáním, výběrem hraček, přisuzováním a podpoře štypicky chlapeckých vlastností, jako je síla, bojovnost, aktivita, hochťm, a štypicky dívčích vlastností, jako citlivost, jemnost, konformita, důvtip. Batole netuší, flé genderová identita je trvalá a nelze ji změnit plánovanou úpravou zevnějšku. Předkoláč si je v domě svého pohlaví a tomu podřizuje své chování, výběr kamarádů a způsob hraní her. V tomto období začíná být zevnějšek dítěte důležitým kritériem, nebo podle prvního dojmu, který na své vrstevníky i dospělé daný jedinec uděluje, bývá posuzována jeho atraktivita a míra oblíbenosti v kolektivu, proto se dítě snaží ovlivnit způsobem oblékání, úpravou účesu. Období puberty představuje významný biologický mezník, nebo dochází k bouřlivým tělesným změnám. Zejména dospívající dívky věnují zvýšenou pozornost tělesnému vzhledu, ve snaze zvýšit vlastní atraktivitu experimentují se svým zevněškem, srovnávají se s vrstevnickým standardem, objevuje se nespokojenost s tělesnými proporcemi a první pokusy je ovlivnit, například fyzickými aktivitami a výběrem a redukcí jídla. U chlapců je pozornost soustředěna na sílu, a když v součinnosti se zvyšuje počet těch, kteří svému vzhledu přisuzují stejný význam jako dívky. V adolescenci roste touha po atraktivním tělesném vzhledu, zevnějšek se stává cílem i prostředkem k dosažení sociální akceptace a prestiže. *Vzhled je využíván jako strategie k získání pozornosti (včetně snahy ožkovat), k projevu sexuální atraktivity (líčení, vyzývavé oblečení, zdobení a přetváření těla, pózování na fotografiích a jejich prezentace na sociálních sítích), a naopak k deklarovanému pohrdání módními trendy a konvenčním drazem společností na fyzický vzhled.* (Thorová, 2011, str. 425, 426) V domě

nedostatečné telesné proporcie býva impulzom k rozmanitým, pozitívnym, ale i negatívnym kompenzačným aktivitám. Prechod od dospievania k dospelosti znamená z hľadiska telesného vývoje ukončenie rastu. Mladí muži zvyčajne vymedzujú hranice svojich telesných možností a podľa subjektívnej miery spokojnosti s vlastným telom konajú zaujímavý postoj. Veľké srovnávanie s ľuďmi okolo nich obvykle svému telu pripisujú väčší význam, ich úsilie zmeniť telesné proporcie i keď zvonku nebudujú nijak dramatické. Muži nie sú vystavení tak silnému sociálnemu tlaku ako ženy, preto sa ich prvými prejavmi starnutia vyrovnávajú najmä nečinnosťou. Pre mnohých mužov je frustrujúcou okolnosťou fakt, že akýmkoľvek zmenám dochádza iba veľmi pomaly a málo. Obávajú sa otylosti, švytania bichra a viditeľného zoslabnutia. Rovnako sú znaky a prejavy starnutia prežívajú muži s nelibosťou, rozporuplnými pocitmi a snažia sa rôznymi metódami o zachovanie mladistvého vzhľadu. (Grogan, 2000; Janová, 2008; Thorová, 2015; Vágnerová, 2012b)

4.3 Príznaky nespokojnosti s vlastným telom

Telo je vizitkou každého jedinca. V jeho vzhľade má vypovedaciu hodnotu, poskytuje oň informácie, napríklad o jeho pohlaví, veku, sociálnom postavení a roli, zameraní, momentálnom náladu, sexuálnych preferenciách, príslušnosti k skupinám. V rôznych profesiách sú špecifikované, niekedy i veľmi podrobne, požiadavky týkajúce sa vzhľadu zamestnanca. Touha získať dané miesto, možnosť vyniknúť vo svojom odbore, demonštrovať príslušnosť k určitej sociálnej skupine alebo vylepšovať vlastné nedostatky sa zameriavajú na úspech pri práci, snaha formovať a meniť vrodené i geneticky dané dispozície. Prostredníctvom vlastného tela mladí muži vstupujú do sociálnych kontaktov, telesný vzhľad je súčasťou komunikácie, ovplyvňuje predstavy a reakcie druhých voči nim, mnohým mužom i nepochybne muža považujú svojím telom za objekt prestíže. Spokojnosť, rovnako ako nespokojnosť s vlastným telom ovplyvňuje správanie, vystupovanie a seba predstavenie jedinca. Atraktívny vzhľad je v spoločnosti jedným z najdôležitejších hodnotiacich kritérií. U mužov je obvykle kladen dôraz na výšku, pevnú postavu, plnú tvár, ploché brádo, pevné hýždle a celkovým mladistvým vzhľadom, u mužov je cenou vysoká, vypracovaná, svalnatá postava. Táto jasne definovaná, kultúrne podmienená kritéria telesnosti, ideálna mužská postava, predstavujú ideál, ktorému muži sa pokúšajú čo najviac priblížiť. (Grogan, 2000; Fialová, 2001)

Nespokojnosť mužov súvisí nielen s celým telom, ale aj s jeho konkrétnymi časťami. Zdrojom nespokojnosti u mužov zvyčajne býva kvalita a farba vlasov, tvar a hustota obočia, dĺžka nosa, farba očí, tvar nosu, veľkosť a farba pŕstov, tvar a veľkosť rtov, chrup, veľkosť, tvar a

pevnost prs , obvod b ichta, í ka stehen a bok , tvar a délka neht , míra ochlupení, pigmentace, t lesná vý-ka, hmotnost aj. Mufl i posuzování t la obvykle soust edí pozornost na t lesnou vý-ku, vlastní výkonnost, zdatnost, schopnosti a dovednosti, atraktivní vzhled pro n není prioritou, av-ak v posledních letech roste po et mufl , kte í podléhají módní trend m a tomu pod izují úpravu vous , st ih vlas a styl oblékání. Za snahou o dosažení dokonalosti se v-ak mnohdy skrývá vnit ní nespokojenost, nevyrovnanost, nejistota a pocity mén cennosti, které se mohou kv li nemoflnosti dosáhnout pofladovaného vzhledu prohlubovat. (Fialová, 2001)

Výzkumy Mariky Tiggemannové a Barbary Penningtonové (1990), stejn jako pozd j-í výzkum Andyho Hilla (1992) nebo Sarah Grogan a Nicolý Wainwrightové (1995), prokázaly nespokojenost s vlastním t lem jifl u osmiletých dívek. Výsledky studie Michaela Maloneyho (1989) poukázaly na nespokojenost s t lesnou hmotností u chlapc ve v ku 9 afl 12 let. Z dotazníkového -et ení vyplynulo, *fle šmezi chlapci by cht lo být -íhlej-í 31 procent devítiletých, 22 procent desetiletých, 44 procent jedenáctiletých a 41 procent dvanáctiletých.* (Grogan, 2000, str. 104) Podle Hilla d ti p ejímají názory, hodnoty a p edsudky dosp lých, cofl se projevuje v p ístupu, jakým vnímají a hodnotí své vlastní t lesné proporce. (Grogan, 2000)

Zvlá-tní skupinu tvo í jedinci, kte í se b hem svého flivota museli vyrovnat vlivem onemocn ní i zp sobeným úrazem s omezenou hybností, ztrátou kon etiny, orgánu, vypadáním vlas , zm nami na k fli apod. N kte í z t chto lidí se po p ekonání fáze vyrovnání se se ztrátou zam í na takovou úpravu t la a zevn j-ku, která by znovu potvrdila jejich vlastní identitu a dopomohla jim ke zvý-ení sebev domí.

4. 4 Zdokonalení vlastního vzhledu a t lesné zdobení

V sou asnosti roste po et osob, které systematicky pe ují o vzhled a funk nost svého t la. Hodnocení zevn j-ku se v pr b hu ontogeneze p sobením vnit ních i vn j-ích vliv vyvíjí a m ní. Nemoflnost (nap . finan ní), nedostupnost i neschopnost (nedostatek pevné v le) dosáhnout pofladované šunifikace (m fle negativn p sobit na sebeakceptaci jedince, p ípadn jej inspirovat k vytvo ení vlastní image, která pozitivn ovlivní jeho sebepojetí, sebeúctu, sebejistotu, výkon, p íp. bude otev en demonstrovat p íslu-nost i sympatie k ur íté skupin . (Fialová, 2001)

Za b flné a spole ensky p íjatelné zp soby, jak vylep-ít vzhled svého t la, bývá povaflována p im ená fyzická aktivita (cvi ení a sportovní aktivity zohled ující v k a

celkovou zdravotní kondici jedince), vhodné stravovací návyky, náv-t va kade nického, kosmetického i nehtového studia, ale stále ast ji i vyuffívání slufleb estetické a plastické chirurgie, které byly je-t v nedávné minulosti výsadou zejména osob s nadstandardními p íjmy, modelek, um lc . Za spole ensky tolerované, av-ak zdraví ne vfdy prosp -né, lze ozna it uflívání preparát na snílení t lesné hmotnosti, anabolických steroid pro r st svalové hmoty a r zných dal-ích p ípravk farmaceutického pr myslu.

Se zdokonalováním vn j-ího vzhledu úzce souvisí zdobení t la. R zné zp soby zdobení jsou dolofeny jeskynnými malbami, so-kami a hrobovými nálezy. *š U preliterárních kultur se objevuje zdobení t la také na plo-ných a trojrozm rných zobrazeních flenských kultovních idol ó venu-í, které vytvá í vzory sestavené z rytých linií, vypichovaných motiv , otisk - r, p ípadn jsou vytvo ené malbou. U výrazn stylizovaných venu-í mezinského období jsou patrné meandrovité ornamenty, které evokují skarifikaci ní jizvení. V oblasti saharské Tasíli byly objeveny na skalních malbách lidské postavy ozdobené geometrickými motivy, datované asi 6000 ó 1500 p . n. l.õ* (Ebelová, 2012, str. 30) Zda -lo o t lovou malbu, tetování, skarifikaci nebo o propojení t chto technik není zatím zcela jednozna n prokázáno. Z hlediska ú elu m ly tyto úpravy tvá e a t la souvislost nejen s estetickým cít ním, ale p edev-ím s rituáln -magickými, statusov -p echodovými, náboflenskými, etnickými a sexuálními rituály. (Ebelová, 2012)

Mumifikovaná t la, sochy, nást nné malby a reliéfy dokazují, fle dekorativní lí ení v podob naná-ení make-upu, malování o ních linek, barvení as, obo í a rt pouflívaly fleny, ale i muffi, jífl ve starov kém Egypt . Rovn fl antické fleny v novaly svému t lu, tvá i a vlas m pé i, spo ívající v pouflívání vonných olej a mastí, parfém , pudr a rt nek. Znakem urozenosti a elegance ínských a japonských flen byla sv tlá barva pleti. *š Na bílý podklad tvá e si Japonky malovaly rty výraznou ervenou barvou do módního tvaru r flového poup te, obo í si vyholovaly a o n co vý-e nad n j lí ily stíny, p ípadn linii jiného tvaru nefl m lo p vodní obo í.õ* Japonským fenoménem jsou geji, jejichfl výchova a postavení ve spole nosti je spjata s mnofstvím historicky stanovených pravidel, týkající se krom jiného i lí ení a ú esu. (Ebelová, 2012, str. 33) Také v Indonésii, Nepálu a Indii pat í malba t la a obli eje k tradicím, které se pojí s místními rituály a slavnostmi. (Ebelová, 2012)

K rozmachu bodyartu (t lesné zdobení) a bodypaintingu (malba na t lo, t lová malba) do-lo b hem 60. let 20. století. Rozdíly mezi ob ma termíny nejsou ost e vymezené. Bodypainting má do asný charakter, jedná se o smývateľnou malbu a kresbu, která m fle být projevem specifické formy um leckého vyjád ení, ale i kreativní zábavnou i relaxa ní inností pro d ti i dosp lé. *š Bodypainting m fle svému nositeli poskytnout nejen novou image*

a identitu, ale m fl jej u inít i Ťneviditelným÷díky mimikrové malb , která splyne s ur ítým prost edím.õ (Ebelová, 2012, str. 37) Bodyart je na rozdíl od bodypaintingu trvalého charakteru a zahrnuje nejř zn j-í t lesné modifikace, nap . piercing (propíchnutí ástí k fl na t le a zavedení ozdoby do vzniklého õtuneluõ, branding (vypalování obrazc do k fl pomocí naflhaveného kovu nebo rozflhaveného drátu) skarifikaci, vkládání podkořních implantát nebo ř zné druhy tetování. (Ebelová, 2012)

Pojmem ťpiercingõ se ozna uje zp sob zdobení, kdy se propichováním ř zných ástí t la vytvo í otvor pro vložení -perku nebo jiného p edm tu, který má rituální, nábořenský i jinak symbolický charakter. Piercing byl znám jifl v mlad-í dob kamenné. Archeologické nálezy pocházející z afrického kontinentu potvrdily zdobení u-í a nosu p edm ty vyrobenými z kostí, zub a flvoviny. Otvory v u-ích mumií jsou d kazem existence piercingu ve starov kém Egypt . Pouřívání -perk a rituálních p edm t k ozdob t la pouřívání v p edkolumbovské dob i lenové kmene Zapoték , Mixték , Azték a May . ťN kte í p íslu-níci nejvy-ích kast May a Azték praktikovali roz íznutí spodního rtu, do vzniklého otvoru vkládali zlaté desti ky ó labrety, které byly ozdobeny obsidiánem a jadeitem. Aztékové p í svých rituálech provád li také piercing jazyka a genitálií, silné krvácení p edstavovalo symbolické ob tování bořtstvu.õ (Ebelová, 2012, str. 45) V Etiopii si p íslu-nice kmene Mursi a Surmo vkládaly do otvor v u-ích a rtech zdobené terakotové kruhové talí ky. Kv li upevn ní t chto retních ozdob bylo nutné odstranit dva afl ty i p ední zuby, nebo velikost talí k dosahovala i patnáct centimetr . Podobné zdobení pouřívaly i amazonské kmene Kajapó (Kayapó) i Botokud (Botocudo). Na Borneu si fleny kmene Dajak zav -ují do pro íznutých u-ních boltc t flké kovové krouřky, které svou vahou zp sobí prodlouření boltce afl do pofladované délky dvaceti centimetr . Nápadné zdobení nosu pomocí d ev něho kolíku pat í ke kultu e kmen na Jáv , zdobení nosní p epářky kostmi nebo prase ími tesáky praktikují kmene na Nové Guinei. B hem 90. let 20. století se piercing stal sou ástí módních trend , znakem n kterých subkultur a zp sobem vyjád ení osobního vkusu jednotlivce. Piercing m fl být proveden vertikálně i horizontálně a prakticky tēm kdekoliv po celém t le. I p es mořflné zdravotní komplikace se lze setkat nap . s piercingem uvnit ústní dutiny, s piercingem skřz sval bicepsu, v prohlubni pod klí ovou kostí, piercingem o ních ví ek, v oblasti genitálií apod. Nejv t-í a nejstar-í organizací profesionálních piercer s mezinárodní p sobností je APP ó Association of Professional Piercers (asociace profesionálních piercer) se sídlem v Kalifornii. Její náplní je osv ta spojená s piercingem, informování len , ale i ve ejnosti o novinkách, po ádání konferencí a workshop . K propagaci své innosti a

piercingu vyuffívá i vlastní webové stránky - <https://www.safepiercing.org/>. (Fiksa, 2009, Ebelová, 2012)

Dalším mofným zp sobem, jak upravit t lo a tvá , je skarifikace. *Škarifikace je velmi stará technika zdobení tvá e (t la), p i které je fládaný vzor vy íznut do pokofky. Škarifikace má r zné motivace ó p íslu-nost ke kmeni, etniku, subkultu e, magicko-ochranné p sobení, estetika, erotické p itaflivosti, rituální ob , odstra-ení nep ítele (Maorové).* (Ebelová, 2012, str. 44) Volba motivu, pouflitých nástroj , zp sob provedení, hloubka ezu a výb r p ípravk zpomalujících hojení ran byly vfldy ovlivn ny kulturními zvyklostmi v dané komunit . Maorové na Novém Zélandu praktikovali mensuarizaci - vy ezávali úzké proufky k fle a podkofní tkán do hloubky 1,5 afl 3 milimetr . Druhým zp sobem skarifikace je keloidizace, pouflívaná nap . u kmen v oblasti Zairu, Nigérie, Súdánu, a také v oblasti Nového Irska, Papuy-Nové Guiney, Nové Kaledonie. P i této technice se *š vytvá í vzory r zn dlouhými ezy a body, které byly u r zných etnik zasypávány pigmenty, popelem nebo prachem smíchaným s vodou, slinami nebo mo í.* (Ebelová, 2012) Díky této metod do-lo po dlouhém procesu hojení k vytvo ení plastických jizev. Pro dosaflení výrazn j-ího efektu byly do otev ených ran vkládány implantáty z drobných p edm t , cofl vedlo k t flkým infekcím a zán t m. Z p edkolumbovské doby se dochovaly plastiky a masky, pocházející z mixtéckých a teotihuacánských nalezi- , jefl dokládají, fle dal-í zp sob provedení skarifikace probíhal tak, fle byly vy ezávány v t-í plochy k fle z obli eje. V západních spole nostech se skarifikace provádí v profesionálních salónech za pouflití sterilních nástroj a zahrnuje dv varianty provedení ó branding (z angl. brand ó vypálené znamení) a cutting (z angl. cut ó ezat). Technika brandingu, která spo ívá ve vypalování vzor do k fle pomocí rozflhavených nástroj , p ípadn poleptáním chemikáliemi, byla známa jifl ve starém Egypt , kdy byla pouflívána k ozna ování otrok , pozd ji se tímto zp sobem cejchoval dobytek. Tato procedura neumofl uje vytvá et jemné vzory, je bolestivá, b hem procesu hojení je pot eba strhávat strupy, aby bylo dosafleno zamý-leného tvaru jizvy, jejífl tlou- ka se pohybuje od 0,5 cm do 1,00 cm. *ŠStrike branding* je zp sob skarifikace, p i kterém se nad speciálním kahanem rozpálí forma z chirurgické oceli a zvolený motiv se vypálí do k fle. *ŠKauter branding* umofl uje vytvá et jizvy sloflit j-ích tvar . Provádí se pomocí speciálního kauteriza ního skalpelu, který efl e a pálí zárove . *ŠRána se otevírá jako po ezu klasickým skalpelem, ale nekrvácí, nebo ji epel kauteru sou asn s ezem zastavuje. Tká je po-kozena jen v míst ezu, výsledná jizva se tak jifl neroztahuje do í ky a z stává íroká n kolik milimetr .* (Hell.cz [online]. 2020 [cit. 2020-03-08]. Dostupné na <https://hell.cz/modifikace/#skarifikace>) (Fiksa, 2009, Ebelová, 2012)

K dalším modifikacím patří od 90. let 20. století například vkládání implantátů do ešní oblasti (pro dosažení vzhledu šábla, fauna, losa apod.), ale i do oblasti genitálií, šelfí uší (ear pointing), spoívající v chirurgické úpravě horní části ušní chrupavky, rozřpy jazyka nebo zařpi at ní zub . N které zř soby fyzických modifikací t la, inspirované p írodními národy, odlišnou kulturou a kulturními zvyky se neseťkávají u p eváfné v tšiny sou asné populace s kladnou odezvou, nebo svým rozsahem, barevností, trvalostí, umístěním a zř sobem provedení porušují uznávané spole ensko-kulturní normy. (Fiksa, 2009, Ebelová, 2012)

5 Tetování

Mezi nejstarší techniky zdobení těla a tváře, známé na všech kontinentech, patří tetování. Společně s piercingem, scarifikací a vkládáním pigmentů pod kůži patří u preliterárních kultur k nejastji používaným kmenovým předchodovým a iniciačním rituálům, které probíhaly zejména v období pohlavního dospívání a vypovídaly o vzájemném vztahu mezi jedincem a společností. V Egyptě, Indii, na Arabském poloostrově, na kterých Tichomořských ostrovech, ale i ve starověké řecké a římské době, sloužilo tetování k označování otroků. Rituálně-náboženský charakter mělo tetování v Číně a Japonsku, kde se používalo k označování zločinců a trestanců, zatímco v Japonsku postupně převládala podoba umleckého zdobení. Severoameričtí Indiáni jeho prostřednictvím vyjadřovali své schopnosti a přednosti, například poctě usmrcených nepřátel, skolených zvířat i množství dobytých kmenů. Tetování v Indii souviselo s posmrtným životem, neboť mělo na onom světě usnadnit vzájemné rozpoznání rodičů a dětí. (Ebelová, 2012, Rychlík, 2014)

5.1 Definice tetování

Podle *Ottova slovníku naučného* z roku 1906 je tetování zvykem, který znají téměř všechny národy, a spočívá v tom, že každá lidská ozdoba se vykreslí rázu ornamentálního nebo symbolického způsobem tímto: ostrým nástrojem provádí se do kůže zářez nebo body, jež spojují se ve výkres, který pak natře se barvou pokud možno trvalou. (Ottův slovník naučný, 1906, XXV, str. 295 in Rychlík, 2014, str. 18) *Encyclopaedia Britannica* vymezuje tetování jako stálou a neodstranitelnou kresbu i ornament vytvořený na těle vpravením barviva pod kůži nositele. (The New Encyclopaedia Britannica, 1992, XI, str. 578 in Rychlík, 2014, str. 20) *Tetování lze definovat jako proces důležitýho narušení integrity těla, jehož cílem je dosažení permanentní pigmentace kůže v monochromním, případně polychromním provedení.* (Ebelová, 2012, str. 39)

Z etymologického hlediska pochází výraz štetování z Polynésie, odkud během osmnáctého století pronikl díky mořeplavci Jamesi Cookovi do dalších jazyků. Štahitský výraz *tatau* znamenal *Šzna ovat*; *spisněné samojské tautau* značilo *Škreslit*; a i malajské *tatu*, výraz *pro Šřánu*; *nebylo významové ani etymologicky příliš vzdáleno.* (Rychlík, 2014, str. 18) V anglickém jazyce se z předvodního štattow ustálil výraz *tattoo*, německá podoba slova je *Tätowierung*. Francouzská verze *štatouage* neboli *štatuáfl* je používána i v švédštině, společně se slangovým výrazem *škerka*, jehož předvod je odvozen z romštiny. Ruští objevitelé zavedli pojem *štaturjovka*. V Japonsku vycházeli z vlastních tradic a tomu odpovídá i

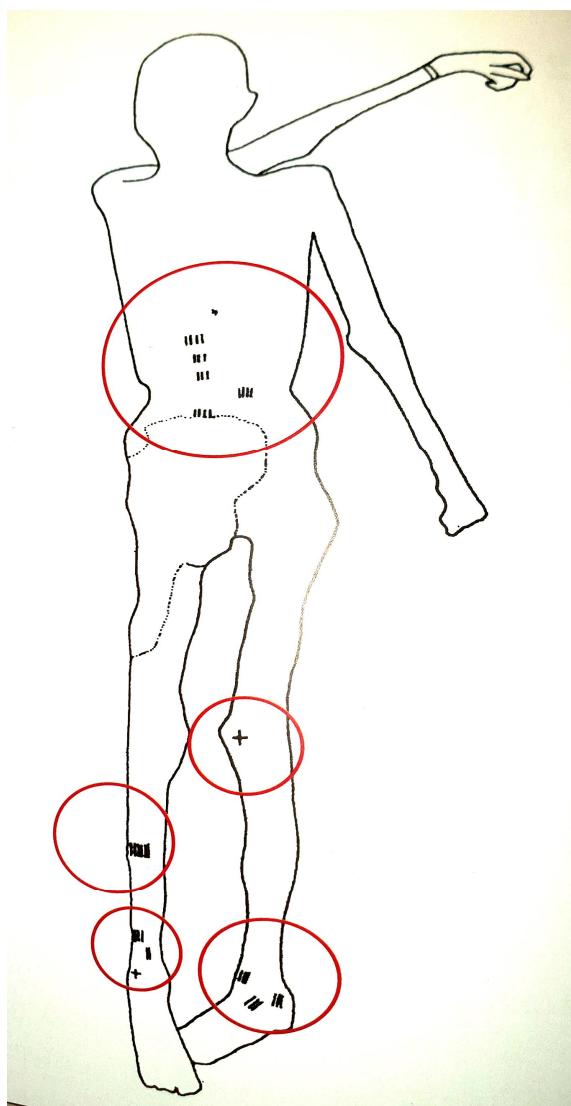
specifické názvosloví a výrazy širezumiō a š-iseiō, oznaující men-í, lokální tetování, v případě širezumiō v černém provedení, šhorimonoō je velkoplošné vícebarevné a velmi působivé tetování na vysoké technické a umělecké úrovni. (Rychlík, 2014)

Nejzástřednějším a nejjednodušším způsobem provedení tetování byla penetrace kůže ostrými předměty. Do provedení vpichu se obvykle vpravilo barvivo smíšené se slinami, vodou a tukem. *Šednotlivá etnika používala různé druhy přírodních pigmentů, mezi které patřily popel, saze, indigo, purpur, kurkuma, smetana, sezamový olej, extrakty ze spálených plodů, křídlo, rostlinné výtažky atp.* (Ebelová, 2012, str. 39) Polynésané vnašili do pokožky barvu zaostřenými hrabíčky, vyrobenými z mušloviny. Maori vrtali do tváře pomocí kostních vláken spirály hluboké až několik milimetrů a poté je barvili. Inuité, podobně jako před několika tisíci lety jihoameričané z oblasti Peru, obarvili nit a pomocí jehly ji protahovali k řídce. Jako tetovací nástroje sloužily kaktusové trny, ostny dikobraza, zbrojené zuby, rybí kosti, mušle, flérovina, dřívka, později kovové bodce, nože, bity, jehly, tetovací pistole a od roku 1891 elektrický tetovací strojek, jenž si v USA nechal patentovat Samuel O'Reilly. (Rychlík, 2014)

5. 2 Nejstarší doložená tetování

Za nejstarší doložené, záměrně provedené tetování, byly považovány barevné znaky na tělech egyptských flénských mumií, jež byly nalezeny v roce 1891 v Dér el-Bahrí, poblíž dnešního Luxoru, nedaleko hrobky Mentuhotepa II. Nebhepetrea, panovníka 11. dynastie. Stále mumifikovaných těl se pohybuje okolo čtyř tisíc let, což znamená, že k jejich úmrtí došlo mezi roky 2040 a 1780 př. n. l. Knefka Imenet (Amunet) byla tmavomodře a černě tetována na břiše, pažích a stehnech. Elipticky uspořádané vzory pod pupkem byly tvořeny pravidelnými tečkami a čárkami. Podobně zdobené tělo měla i druhá žena, pohřbená v téže hrobce. Z doby jen o něco málo mladší pochází další mumifikovaná dvojice flén, jejichž těla byly objevena roku 1923 ve stejné lokalitě expedicí vedenou Herbertem E. Winlockem. Z obrazců vytetovaných na pažích, nohou, hřbetu chodidel, nad ohanbím v břišní oblasti a v okolí páteře lze předpokládat, že se jednalo o dvorní tanečnice. O prvenství tyto dámy předpověděl nález šedového mušle v Ötzském údolí (rakouské Alpy) z října 1991, jenž dostal přezdívku šÖtziō. Výzkum vedený profesorem Konradem Spindlerem potvrdil, že stále ostatky žijí před 5000 let. Ötziho tetování prokazatelně sestávalo z 15 skupin znamení, které byly tvořeny jednou až třemi čárkami v oblasti bederní páteře, levého lýtky, pravého chodidla, pravého vnitřního a vnějšího kotníku, křížkem na vnitřní straně pravého kolena a

týmfl znamením vedle levé Achillovy šlachy. Dva paralelní kroučky lemují levé zápěstí. Vzhledem k umístění a způsobu provedení - do místa vpichu byl aplikován pigment s popelem - je Ötziho tetování považováno za terapeutické, s magicko-léčebným účinkem, nebo devět tetovaných míst se nachází v oblasti (nebo její blízkosti) aplikace akupunkturních jehel. (Rychlík, 2014)

Obr. 2 (Rychlík, 2014, str. 34)

Obr. 3 [cit. 2020-03-16] (Zdroj fotografie: South Tyrol Museum of Archaeology/EURAC/Samadelli. Dostupné na: <https://www.stoplusjednicka.cz/majitelem-nejstarsiho-tetovani-historie-je-otzi-evropsky-muz-z-ledovce.>). Upraveno.

K dalšímu nálezu desítek vysušených tetovaných lidí došlo v devadesátých letech 20. století v Tarimské pánvi, na území čínské provincie Sin-king. Mumifikovaná těla z let 1800 až 200 p. n. l. vykazovala bledé rysy, barva vlasů byla světlá nebo zrzavá. Tyto tisíce let starou tarimskou mumii je i Mufliz'erenu (Chärchänu), jehož levý spánek zdobí motiv slunečních paprsků, přip. se jedná o beraní rohy. Na území Kazachstánu, v údolí Us-Ulagan, našel v roce 1924 etnoarcheolog Sergej Ivanovič Rudniko pět velkých a devět menších mohyl, pocházejících z doby 400 let p. n. l., avšak nejcenějším se stal v roce 1947 objev pohřební komory s nabalzamovanými těly muflů a fieny. Muflův paň a také část nohy pokrývalo tetování s motivy skutečných i bájných zvířat. Na horské ploštině Ukok, hraničící s Čínou, došlo v červenci 1993 díky vědkyni Natalii Polosmakové k objevení zmrzlé hrobky, v níž spočívala pětiletá fiena. Její ruce byly ozdobeny vytetovanými zvířecími motivy - na levém rameni se jednalo o bájnou jelenu se zobákem gryfa. Podle Polosmakové nebyl význam jejího tetování jen estetický i mystický, ale mohl sloužit jako osobní prokaz, odkazovat na příbuzenské vztahy, pop. mohl představovat podobně jako u Dajaků na Borneu i prázdnou vstupenku do posmrtného života. (Rychlík, 2014)

Obr. 4 [cit.2020-03-16] (Dostupné na:

https://www.stoplusjednicka.cz/sites/default/files/styles/full/public/obrazky/2020/01/sibirska_princezna.jpg?itok=NWfuE3Tx)

Upraveno.

V této oblasti byl v roce 1995 Vja eslavem Molodinem objeven ledový hrob p iblifn t icetiletého mufla, nazývaného Bojovník i Jezdec, na jeho fl pravém rameni byl vytetován jelen. (Rychlík, 2014)

5. 3 Historie tetování

V Evrop bylo tetování vnímáno r zn . Hérodotos z Halikarnássu (484 ó 425 p . n. l.) uvádí, fl Thrákové, obývající území dne-ního Bulharska a Makedonie, je považovali za doklad urozenosti, absence tatuáfl odkazovala na nízký p vod lov ka. Trvalá stigmatizace ela a rukou, provád ná eky a ímany, kte í ji pravd podobn p evzali od Per-an , tém v fl znamenala tatuáfl; ozna ování lidí vypalováním cejchu se provád lo o jedin le. ekové a ímané vyufflívali tetování p edev-ím k ozna ování otrok , zajatc a trestanc . Z trestaneckého tetování bylo mo flné vy íst druh spáchaného deliktu, jméno i znak autority, jífl se trestaný zodpovídal a uloflený druh trestu. Umíst ní trestaneckého tetování upravil Constantinus I. Veliký roku 316, kdyfl ve svém výnosu pofladoval provád ní tatuáfl výhradn na rukou a lýtkách, nikoliv na obli eji. K identifikaci voják slouflila olov ná identifika ní

desti ka, která byla v antice nahrazena prakti t j-ím tetováním. Není zcela vylou eno, že se tetování p echodn mohlo stát i módním trendem. N kte í k es ané vyjad ovali svou oddanost Bohu vypichováním k ífk , kristogram , nápis í akronym , av-ak k es anskou touhu po stigmatu Bible zakazovala, tetování bylo považováno za pohanský rozmar, znak arod jnictví a okultismu. B hem staletí do-lo k názorovému posunu a tetování, vzdávající hold Ježí-i Kristu, bylo podle zprávy papežských legát z roku 786 považováno za p ípustné. Postupn zájem o tetování upadal, k jeho offivení do-lo b hem k íflových výprav do Svaté zem v 11. a 12. století, kdy k es anská symbolika m la chránit svého nositele, p ípadn mu zajistit k es anský poh eb. (Adkins and Adkins, 2012; Rychlík, 2014)

P es 3000 let staré mumie nalezené v Tarimské pánvi jsou dokladem toho, že tetování praktikovali i obyvatelé Asie, o trvale pomalovaných t lech obyvatel, fíjících na hranicích dne-ní Barmy, Laosu a provincie Jünnan a také na území Vietnamu, se ve svém cestopise *Milión* (1298) zmi uje i Marco Polo. V ín bylo tetování obecn považováno za znak primitivního barbarství a nástrojem stigmatizace, av-ak v období prvních dynastií T'ang (p íblifn 18. afl 11. stol. p . n. l.) a ou (1027 ó 221 p . n. l.) p echodn slouffilo i k estetizaci t la a tvá e u jiho ínských kmen . Trestanecká tatuáfl m la v období dynastie Jüan (1279 ó 1368) dokonce oporu v zákoníku, nebo ten konkretizoval zp sob a rozsah tetování za spáchané zlo iny. V 10. století armáda vyuffívala tetování zejména k identifikaci zb h , padlých, a také k ozna ení repatriovaných vále ných zajatc . (Rychlík, 2014)

V Indii bylo tetování spjato s hinduistickým kastovním systémem, zmi uje se o n m i staroindický epos *Rámajána*. Obrazce tetované na ele, p edloktí a lýtkách m ly chránit p ed zlem, drávidské obyvatelstvo v n m nacházelo ochranu proti ne-t stí a neplodnosti. V raném st edov ku bylo oblíbené zdobení t la barvou z henny ó mehndí. Krom zkrá-lující funkce m la mehndí p iná-et -t stí, zdraví, chránit p ed zlem, posilovat a spojovat duchovní sílu. Byla sou ástí svatebního ceremoniálu a slouffila jako svatební ozdoba. Za koloniální nadvlády byli trestanci tetováni na ele, ke zru-ení trvalé stigmatizace kriminálník do-lo v roce 1849. (Rychlík, 2014)

Tetování Nág , obývající východní Indii, se li-ilo podle kmen . Muflí vytetováním velkého rozev eného písmene V na svou hru vyjad ovali svou udatnost. fieny prost ednictvím tatuáfle vyjad ovaly v kový stupe , bez tetování by se nemohly provdat. Barm-tí muflí zdobili svá t la zví ecími figurami, nebo v íli, že tak získají state nost, sílu a ochranu vytetovaného zví ete, kruhy vytetované na krku barmské fieny m ly zaru ít, že se po smrti jejich nositelka neocitne v kraji zlých duch . (Rychlík, 2014)

Také na Tchaj-wanu bylo tetování rukou spjato s dospíváním u fien, potetovaná hru a ruce symbolizují o chrabrosti muflie. Tatuáží mladému nositeli zajistit zdárný přechod na nový svět. (Rychlík, 2014)

S tatuáží šzohavenými těly se v 16. a 17. století setkávali evropské plavci a misionáři u obyvatel Filipín, Malajsie a Indonésie. Ornamenty vypichované na hrudi, zádech a pažích svým provedením připomínaly drátěné i krajkové košile, nejstarejší muflie bylo možno poznat podle tatuáže o nich víme ať už z Filipín pocházel i šmalovaný princ Jeoly (Giola), jehož v 17. století přivezl do Anglie jako atrakci dobrodruh a korzář William Dampier. (Rychlík, 2014)

Dajakové, nejvýraznější tetování obyvatelé Indonésie (Borneo), podobně jako Kajané, spojovali zvyk trvale zdobit tělo se snahou přivlíknout si naklonit duchy, jež obývají svět, potetované tělo, hru, stehna, nohy i ruce symbolizují o statečnosti nositele, jako ochrana proti úniknutí duše z těla a obrana proti všem nemocem sloužila tatuáží záštitou, znázorující škouzelný starý korálek - *lukut*. Z tatuáže kajanských fien bylo možno rozpoznat jejich sociální status ve společnosti o tetování fieny náležející k nižší třídě se zpravidla provádělo na dolní části holení, kotníčích a nártích, pokud byla tetována i jiná část těla, design byl velmi jednoduchý; tetování plnilo estetickou funkci, po smrti osvětlovalo cestu do jiného světa a umožňovalo posmrtné koupání v mystické jece Telang Julian. (Rychlík, 2014; Hose a McDougall, 2014)

Figurky *dogú* (varianta *venu-í*), nalezené na japonských ostrovech, dokládají existenci tatuáže v období 9000 až 300 let př. n. l., písemné zmínky o tetovaných ostrovanech pocházejí z roku 297. Čínská kronika *Wej t-ž* popisuje muflská těla zdobená obrazci, jejichž funkce spočívala v odvrácení útoku hadů, draků, velkých ryb a vodních ptáků. Způsob obranného, rituálního i zdobného tetování se později stal trestem, udělovaný zločincům, renegátům a vyvrhlcům. Každý na předloktí, zápa na paži nebo piktogram psa na těle byly sdělením, že se jedná o psance. Během 17. a 18. století došlo vlivem literární tvorby k oblibě tetování mezi kurtizánami, ale i v řadách kléru o prostitutky zdobily svá těla jmény svých klientů, mnozí si dávali tetovat modlitby a náboženské sliby. Udrželo se i rozsáhlé, barevné tetování mufl postavených mimo zákon. V 19. století si svá těla nechávali tetovat především muflí náležející k nižší společenské vrstvě, vládanými motivy byli draci, vodní živočichové, obliba tetování rostla, tatuáže nabývaly na rozměru a stávaly se uměleckými díly. Bohaté, pestrobarevné tetování *horimono* (vypichované umělecké dílo), které pokrývá tělo jako oděv a připomíná pláště, triko nebo rukávy, bývá nejčastěji spojováno s japonskou mafií o *Jakuzou*, jejíž

lenové vyjadřovali svou píšlost a loajalitu ke konkrétnímu gangu i prostřednictvím tetování. (Rychlík, 2014)

členy kmene Ainu, obývajících ostrov Hokkaidó, byly od útlého věku tetovány v oblasti čela. Motívem byl modro-černý knír nad horním rtem, jehož proporce byly určeny pro každého a dokonce byl v dospělosti. Tato ainutská tradice byla od konce 18. století potírána, k jejímu definitivnímu zániku došlo koncem 20. století. (Rychlík, 2014)

O markézském tetování, spočívajícím v aplikaci rybích, ptákových a ježkůvých motivů na tvářích a nohy mužů, referoval roku 1595 portugalský mořeplavec Pedro Fernández de Quirós, avšak cestovatelé, kteří tuto oblast navštívili o necelých 200 let později, zaznamenali namísto přírodních motivů geometrické linie ve formě skvrn, spirál, rovných linek, trojúhelníků a kostek, přičemž aplikace se nevyhýbala žádným částem těla. Obecně bylo tetování na Markézách cenově náročné (Handy, 2012; Rychlík, 2014)

James Cook, podobně jako Louis-Antoine de Bougainville v roce 1768, ve svých lodních denících roku 1773 popisoval, že těla domorodců na Tahiti jsou mezi 14. a 18. rokem věku pomalována nejen rovnými kruhy, oblouky, čarami apod., ale i zvířecími a lidskými postavami. K podkožní aplikaci bylo používáno černé barvivo, získávané z jednoho druhu olejového ořechu (*Aleurites trilobata*) nebo z černicích semen (*Calophyllum inophyllum*). Obyvatelé Fijí na území Samoa a Tonga byli tradičně tetováni od pasu dolů tak, že tetování velmi přesvědčivě připomínala upnuté kalhoty i krajkové legíny. Tetování trvalo několik týdnů a přitom muži byli tetováni i na genitáliích, ženy na vnitřní straně rukou a na nohách. Tetování bylo běžné i na Havajských ostrovech, převládaly jednoduché, nesymetrické vzory, mající ochrannou funkci, oblíbenými dekorativními motivy byli i ptáci, kozlíci a kokosovníky. K nim v 19. století byly vytetované stělné zbraně, helmy, písmena abecedy i jmenovky na ruce. Vlivem misijní činnosti docházelo pod pohrůbkou trestu k zakazování pohanské tetování. (Rychlík, 2014)

V roce 1769 poplul James Cook ke břehům Nového Zélandu. Těla domorodých obyvatel byla od pasu ke kolenům a také na tvářích pomalována ozdobnými znaky, které Maori nazývali *moko*. Proces tvorby *moko* byl bolestivý, neboť nejedlé se do kůže provedly záclady a do nich se aplikoval pigment z uhlí, díky čemuž tetování získala modro-černý odstín. *Moko* bylo znakem identity, odráželo podstatu svého nositele, odlišovalo svobodného muže od otroka a sloužilo jako podpis při uzavírání smluv mezi domorodci a Evropany. Pro nejvyšší členy kmene platila výsada směst se nechat tetovat na čele, nad horním rtem a bradě. Maorské spirály na vrcholu čela značily urozený pševod, znaky umístěné pod očima genealogii, tetované líce popisovaly manželství, prostor mezi nosem, obočím a ústy byl opatřen motivy, které

individualizovaly nositele a na písemnostech nahrazovaly jeho podpis. U fien se tatuáři prováděla nejastji v okolí úst a brady. *šPlné rty v kombinaci s modrou barvou byly pokládány za nejvyšší aspekt fienské krásy. V protikladu k tomu se například červené rty nahlíželo jako na ubohost i dokonce ohyzdnost.* (Robley, 2008, str. 28)

Auštíci kvůli tmavé barvě pleti pomalovávali svá těla hlinkovými barvami, zejména bílou a okrovou, pro trvalé zdobení například ovaly skarifikací, nebo plastické jizvení, prováděné nejastji na zádech, ramenech a hrudi, na jejich těle lépe vynikalo. Tetování se často dělilo z generace na generaci, obvykle se jednalo o různé geometrické vzory, oblíbeným motivem byla například stonožka. Na které ženy měly v koutcích úst vytetované kroužky na znamení, těle se staly matkami. (Rychlík, 2014)

Znalost tetování na jihoamerickém kontinentu dokládají nálezy mumifikovaných těl kultury Chinchorro (Chile), pocházejících z doby 6000 let před naším letopočtem. Technika prošívání vzorků do kůže pomocí obarvené nitě byla používána obyvateli jižního Peru 1000 let před naším letopočtem, o čemž svědčí nalezené mumie, jejichž záda, hrudky, paže, nohy, ale i čelo a oblíbeně zdobily obrázky ptáků, ryb a geometrické motivy. Dovednost tetování, mající terapeutický, rituální i dekorativní funkci, se mezi jihoamerickými indiány udržela po tisíce let. V umění tatuáři vynikali paraguayští Kačujové. Jejich těla pokrývaly jemné asymetrické vzory a krajčím podobné linky, odkazující na jejich urozený původ. Severoameričtí indiáni například ovaly svá těla rodovými erby a totemovými znaky, značící tetování souvisela s odvahou a projevenou zdatností v boji, cestu šdovných lovců mlo Siouxům umožnit tetování uprostřed těla, například na zápěstích, ženy si tetovaly bradu a líce na znamení, těle dospěly, ale někdy i z ryze estetických důvodů. K oblíbeným motivům patřil medvěd, vlk, bobr, mořští živočichové a draví ptáci. (Rychlík, 2014)

Archeologické výzkumy v 70. letech 20. století prokázaly, že tetování nebylo neznámé ani Eskymákům i Inuitům, kteří podobně jako jihoamerické kmeny používali krom podkožních vpichů i techniku prošívání. *šArktické tetování označovalo status manželek, lovecké úspěchy mužů, ale vyprovázelo i mrtvé. Protože byl svět obýván mnoha duchy, lidé na Aljašce praktikovali také pohřební tetování (nafluq) provedené vpichem a vytažením nitě v oblasti kloubů, které mělo chránit jak ducha zemřelého, tak i jeho vynašeče.* (Rychlík, 2014, str. 88) Eskymáci pomocí štetopunktury léčili bolavá místa na těle, ženy však se tetováním na bradě bránily neplodnosti. (Rychlík, 2014)

S šířením křesťanství postupně docházelo v kolonizovaných zemích k omezování a úpadku tetování, zájem Evropanů o tetování, zapříčiněný konfrontací s odlišnými kulturami a jejich zvyky, zvolna slábl. O offivení zájmu se postarali během 17. a 18. století zejména

námovníci, kteří si tatuovali kráti na lodích. Vytetovaný kohout na jedné a prase na druhé noze je možné ochránit před utonutím, vlajka zajistit – bezpečný návrat domů, prostřednictvím tetovaných symbolů informovali okolí o vlastních zámořských zkušenostech. (Rychlík, 2014)

Američané pasovali tetování na projev politického smýšlení, když pomocí první verze americké vlajky, zpodobněním bohyně Columbie, symbolizující svobodu, a portrétem George Washingtona bojovali proti koloniální nadvládě. Vojáci, kteří se účastnili občanské války Severu proti Jihu, měli na svých tělech vytetované své jméno a příjmení, znak a název svého rodu, číslo a znak regimentu, což posilovalo jejich vzájemnost a z praktického hlediska sloužilo k jejich snadné identifikaci. (Dohnal, 2018, 100+1 historie)

V 19. století se zrodila profese tetovatele, prvératným vynálezem byl tetovací stroj, sestavený roku 1891 newyorským tetovatelem Samuelem F. O'Reillym, díky němuž bylo tetování v tělních plochách na těle podstatně rychlejší. Kromě námovníků vyhledávali službu tatěři i varietní umělci a lidé z cirkusového prostředí, nebo například někteří známojší kuriozit, mezi které patřilo i tetování, zaručující vysokou návratnost a s tím spojený lukrativní výdělek, jenž plynul jak z exhibice, tak i z možnosti vyvolat službu šcirkusového tatěra. Snad nejvíce senzací 19. století byl albánský šek Géorgios Konstantin, zvaný též Princ Constantine, přezdívaný Captain Costentenus, nebo jeho tělo, včetně penisu, bylo ozdobeno modrými figurálními motivy. Mezi podiviny lze přidat i bývalého důstojníka britské armády Horace Ridlera, známého spíše pod přezdívkou Velký Omi, jenž se roku 1927 rozhodl změnit svou identitu – své tělo nechal potetovat tak, aby pokud možno co nejvíce připomínalo zebra. Neopomenutelnou skupinou byli zločinci, recidivisté a lidé flující na okraji společnosti, kteří vyvolávali nápisy, iniciály, hesla, symboly a obrázky k vyjádření svých názorů, i ke vzájemné komunikaci mezi sebou. Tetování byli v Evropě obecně považováni za prostoduché primitivy a společenské vyvrhele. (Rychlík, 2014)

Ani dvacáté století, poznamenané dvěma světovými válkami, se neobešlo bez konfrontace s tatuováním. Během 2. světové války měli příslušníci německé armády na svém těle vytetovanou krevní skupinu, která neblaze proslulým patřilo tetování v zázemí koncentračních táborech. Příslušníci americké armády zdobili svá těla především vlasteneckými motivy, avšak mnozí si tetování pořídili jako trvalou připomínku na absolvovanou misi. Sdlovací funkci tetování vyvolávali i vznikající motorkářské gangy. Socialistické země zaujímaly k tetování ryze negativní postoj, profesionální, umělecky zpracované, tetování nebylo dostupné, pokoutně prováděné primitivní tatuování skýtalily riziko přenosu chorob. (Rychlík, 2014)

Tetováním v Československé republice se z antropologického hlediska zabýval profesor Jiří Malý, jenž ve 20. až 40. letech 20. století shromáždil kolekci tetovaných křesťanů z tlapadlých legionářů. Kromě milostných motivů, obrázků žen, zbraní, indiánských i kovbojských motivů se vyskytoval i český lev. Dalším odborníkem byl docent Duchoslav Panýrek. Vojenská tetování, která nasbíral za světové války v pražských nemocnicích, rozdělil podle námětů do deseti skupin. Tento pohled vyjadřoval popularitu určitých motivů v tehdejší společnosti. O tetování se v roce 1930 zmíňuje uveřejněná kniha *Kriminální psychologie*. V ní Josef Tějchovský konstatuje, že obrazce, jimiž zločinci krátili svá těla, se od všeobecně užívaných příliš neliší. Po únoru 1948 bylo tetování výsadou v západní a Romové, na které vojáci vykonávající základní vojenskou službu si tetováním krátili dlouhou chvíli. I v 70. letech 20. století převládala odborně veřejnosti názor, že tetovat se nechávají lidé s narcistickými a exhibicionistickými sklony, inklinující k sadistickým a masochistickým praktikám, jedinci psychicky a emočně labilní a jinak společensky nepřijatelní. Až do roku 1989 bylo tetování v tehdejší Československu záležitost odsouzeněhodnou a ryze amatérskou, v západním světě však došlo během 60. let k výraznému názorovému posunu: tetování přestalo být záležitostí jedinců z okraje společnosti, klientelu tvořili nejen dřívejší lidé, ale i střední třída a stále rostli i lidé s univerzitním vzděláním, zdokonalil se celý proces, díky sterilizaci jehel se snížilo riziko zdravotních komplikací, začala vznikat komunita tetovatelů, z nichž někteří byli vyhledáváni pro svůj nezamýšlený, až umělecký rukopis. Postupně vznikala periodika, referující především o nových možnostech a trendech, od roku 1976 na *tattoo conventions* mezi sebou soutěží také i o nejlepší díla, vyměňovali si zkušenosti a přispívali k dalšímu šíření bezpečného zdobení kůže v populaci. (Rychlík, 2014)

5. 4 Současné trendy v tetování

Tetování má v dnešní době mnoho podob, existuje řada stylů a technik, které vycházejí z historie a váží se k určité kultuře nebo místu. Podle webu Black House Tattoo lze z hlediska stylu rozlišit tetování na abstraktní, akvarelové, biomechanické, blackwork, čínské, černobílé, tekované, geometrické, ruční, chicano, japonské, keltské, rytinové, minimalistické, nové tradice, New School, Old School, ornamentální tetování a tetování Polynéských ostrovů. (<https://www.blackhousetattoo.cz/styly-tetovani>). Za speciální je považováno bílé a UV tetování. Samostatnou kapitolu z hlediska symboliky tvoří tetování píslušníků pouličních, motorkářských a vzrostlých gangů. V neposlední řadě se s tetováním lze setkat i v kosmetických salonech ve formě permanentního make-upu.

K setkávání lidí z tattoo scény, a to i na mezinárodní úrovni, slouží tzv. *Convention*. Na tato setkání přijíždí lidé i z celého světa předvést své umění, nabídnout nové zkušenosti, seznámit se s novými styly a technikami. Pestrý doprovodný program zahrnuje prodej potřeb pro tetování (barvy, strojky, jehly, dezinfekce, ochranné pomůcky, tetovací kresla apod.), prodej tematických knih a časopisů, kulturního oblečení, ale i ruzná hudební a taneční vystoupení nebo volbu Miss. Soutěž o nejlepší tetování se nazývá *contest*. Soutěží se v několika kategoriích, například Black and grey tattoo, Japan style, Tribal apod., tetérské klání se obvykle odehrává přímo na jevišti, o vítězi rozhoduje porota, která posuzuje obrysy a linie, barevnost a kvalitu, stínování, plastičnost, celkový vzhled a umístění tetování. Nejznámější jsou konvence konané v Berlíně. V roce 1998 vznikl Pražský festival tetování *International Tattoo convention Prague*, v Pardubicích nebo Hradci Králové se pořádá *Tattoo Event*, v Olomouci *Tattoo Action Haná*, s Brnem je spojen festival *Tattoo GRAND PRIX BRNO*. Společným jmenovatelem všech pořádaných akcí je zájem o tatuáží a její aplikaci.

5. 4. 1 Styly a motivy tetování

Abstraktní tetování

Abstraktní tetování (Ar-Brut, Abstract tattoo, ar-brut tetování, art brut tattoo, například naivní umění), jehož zakladatelem je francouzský umělec Jean Dubuffet, patří k nejmladším a nejkontroverznějším stylům. Pro abstraktní tetování neexistují žádná pravidla, požadována je především spontánnost a originalita. Tetér kreslí motivy ručně, přímo na lidském těle. (<https://www.blackhousetattoo.cz/abstraktni-tetovani>)

Obr. 5 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/abstraktni-tetovani?pgid=k4x71bls-59a33202-b64c-49d9-a4f9-318b2278d005>). Upraveno.

Akvarelové tetování

Zakladatelkou tohoto technicky náročněho stylu tetování je považována americká malířka a tatérka Amanda Wachob, která p i tvorb zúročila své zkušenosti s olejomalbou a jako první začala v roce 1998 dlat graffiti na tlech svých zákazníků. P i akvarelovém tetování není dlefitá symbolika, avšak výsledek má být estetický, lehký a vzdušný, bez tradičního černého obrysu. (<https://www.blackhousetattoo.cz/akvarelove-tetovani>)

Obr. 6 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/akvarelove-tetovani?pgid=k4x5u83t-71a4ebca-2f4d-4837-8237-26d60458c517>). Upraveno.

Biomechanické tetování

Biomechanika je umleckým stylem, pocházejícím počátkem 20. století, o jehož popularizaci se zasloužil –výcarský umelec Hans Rudi Giger. Podstatou tatuáže je propojení těla s mechanikou, charakteristickými symboly jsou různé složitě mechanizované, ozubená

kolekta, dráty, ale i v podobu ní cévního systému, vnitřních orgánů, svalstva, kostí, k
mufl také i využívají 3D techniku. (<https://www.blackhousetattoo.cz/biomechanicke-tetovani>)

Obr. 7 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/biomechanicke-tetovani?pgid=k4x94w49-3b191a2b-e4cb-42e9-a852-222b122d1adf>). Upraveno.

Blackwork

Blackwork (černé tetování) se odvíjí od tradičního stylu. Pomocí sytých černých barev vznikají na
tělech nejčastěji geometrické figury a tvary, odkazující na tradici Polynésanů. Tento druh
tetování bývá velmi oblíbený při tetování velkých ploch těla, a to zejména u mužů. Kvůli
vytváření souvislých černých ploch slouží na kterém jedinci k překrytí předchozího tetování,
ne kdy se kombinuje s dalšími technikami, zejména s tzv. tekováním (dotwork).
(<https://www.blackhousetattoo.cz/blackwork-tetovani>)

Obr. 8 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/blackwork-tetovani?pgid=k4x96gun-a59679fa-b070-4dec-80e2-f374b941e355>). Upraveno.

čínské tetování

Filozofie čínského (asijského) tetování vychází z obyčejů a zvyků jihočínských provincií, má proto posvátný, ať už mystický význam pro svého nositele. K typickým motivům patří mytická zvířata, draci (v číně symbolizující štěstí, plodnost, ochranu před démony, drak propojuje symboly jin a jang, je preferovaným symbolem císaře), květinové vzory a hieroglyfy, jež slouží k vyjádření svetonázoru a filozofie tetovaného. (Becker, 2007; <https://www.blackhousetattoo.cz/cinske-tetovani>)

Obr. 9 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/cinske-tetovani?pgid=k4x9e55q-d81be056-0054-45d9-9ea9-fa01035a7ca1>). Upraveno.

ernobílé tetování

Kontrastní ernobílé tetování (Black & Grey, stínované tetování) se provádí tak, že ed ním erné barvy se získává pofladovaný stupe edého odstínu. Nej ast ji se vyuffívá p i naná-ení ornamentálních nebo geometrických vzor . (<https://www.blackhousetattoo.cz/cernobile-tetovani>)

Obr. 10 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/cernobile-tetovani?pgid=k4x9doqb-2da1775e-86d4-49ed-8d27-4d7d11acef71>). Upraveno.

Te kované tetování

P i technice dotwork vytvá í tatér základní tvar obrazce (figura, geometrické tvary) prost ednictvím te ek. Jejich intenzita ovliv uje výslednou podobu motivu a kontrast. (<https://www.blackhousetattoo.cz/dotwork-tetovani>)

Obr. 11 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/dotwork-tetovani?pgid=k4x988pu-a92fc4ab-41e8-42c0-b027-c5d8bb99d526>). Upraveno.

Geometrické tetování

Geometrické tetování je považováno za hravé a experimentální, nebo obvyklé geometrické prvky slouží k vytvá ení nestandardních obrazců, znázor ující například postavy, zvířata i ptáky. (<https://www.blackhousetattoo.cz/geometricke-tetovani>)

Obr. 12 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/geometricke-tetovani?pgid=k4x98ocm-4155802b-5f01-441e-b843-8b1a35f51535>). Upraveno.

Ruční tetování

Ruční tetování (handpoke) nebývá rozsáhlé, tetované motivy jsou prosté a méně barevné, nebo tatér při práci nepoužívá tetovací strojek. K jeho aplikaci dochází i mimo tatérské dílny. (<https://www.blackhousetattoo.cz/handpoke-tetovani>)

Obr. 13 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/styly-tetovani>). Upraveno.

Chicano tetování

S latinskou amerikou a v ze stvím souvisí styl šchicano, odkazující na gangsterské gangy a podsv tí. K oblíbeným motiv m pat í k ífl, Panna Marie, Ježíš, peníze a zbran , ale i sliby, modlitby a slogany, asto dochází k jejich vzájemnému propojení. K p vodn ěrnobílému tetování se v pr b hu doby postupn za aly p ídávát i dal-í barvy, zejména ěrvená, jeřl je v negativním smyslu barvou války, ni ívé síly, nenávisti, smrti. (Becker, 2007; <https://www.blackhousetattoo.cz/chicano-tetovani>)

Obr. 14 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/chicano-tetovani?pgid=k4x97cq-q-d8af83f1-c896-4de2-bea4-ac67eae61426>). Upraveno.

Japonské tetování

Tradi ní japonské tetování se vyzna uje pestrou paletou barev a rozsahem, proto je jeho zhotovení asov náro né. P í volb motiv zaujímají p ední místa slořit propletené obrazce drak , ryb, jeřl symbolizují plodnost i smrt, posvátnost, ale sou asn i ohrořlení a nebezpe nost, démon , kte í jsou schopni ovliv ovat osud lov ka sm rem k dobru i zlu, nebo kv tin, aby jejich d myslným propojením vzniklo vysoce estetické dílo jak pro majitele,

tak i pro jeho okolí. Kromě zad bývají s oblibou tetovány jak ruce (tzv. rukáv), tak i nohy. (Becker, 2007; <https://www.blackhousetattoo.cz/japonske-tetovani>)

Obr. 15 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/japonske-tetovani?pgid=k4x996sq-c9a1d401-8b5c-4754-b12b-8136d75cd986>). Upraveno.

Keltské tetování

Pro keltské (severské, skandinávské, pohanské) tetování jsou typické ornamenty sestávající z nápaditě propojených kudrlinek, spirál a bludišť, symbolizujících koloběh života a plynulé životní cykly. Keltové vnímali smrt jako přechod k znovuzrození a obnovy (symbol hada), za spojnicí mezi světem živých a mrtvých byl považován havran. Za nadzemský, a proto oblíbený motiv, je v současnosti považován jak keltský kříž, tak i strom života, symbolizující moudrost a vědomost. (<https://www.blackhousetattoo.cz/keltske-tetovani>)

Obr. 16 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na:<https://www.blackhousetattoo.cz/keltske-tetovani?pgid=k4x99pgr-b2af1b06-efe6-4bd7-9891-a6817c889ecb>). Upraveno.

Rytinové tetování

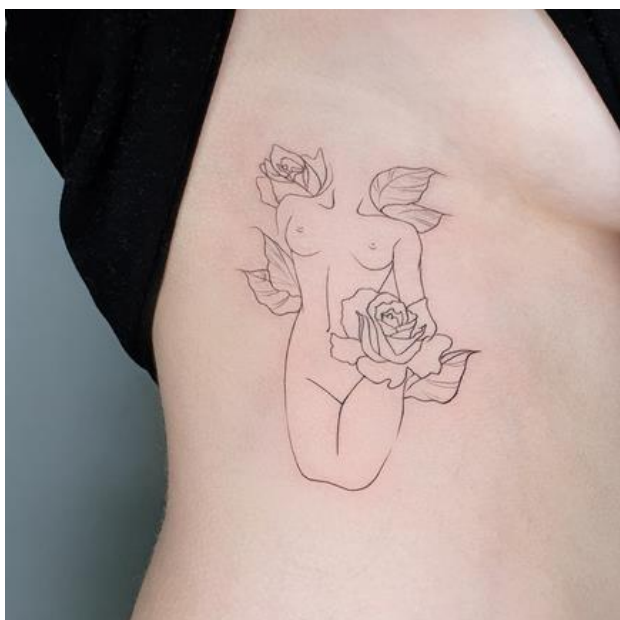
Název rytinové tetování (linework, gravírované tetování) vystihuje finální podobu zvoleného motivu, nebo připomíná starý tištěný obrázek. Jeho podstatu tvoří dle kladná černá linka, viditelná okem, stínování se provádí pomocí různých silných i tenkých čar. (<https://www.blackhousetattoo.cz/linework-tetovani>)

Obr. 17 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na:<https://www.blackhousetattoo.cz/linework-tetovani?pgid=k4x9a4yq-730f3176-c561-4b0b-8eea-a447b028bb88>). Upraveno.

Minimalistické tetování

Cílem minimalismu je vytvoření jednoduché, avšak přesné a srozumitelné kompozice, bez nadbytečných detailů. Omezené je i spektrum použitých barev. Ke klasické patří se přidávají maximálně tři až čtyři další barvy. Čištěné jsou schematicky zobrazované postavy, ptáci, zvířata, nebeská tělesa nebo nefyzikální objekty, oblíbenými symboly jsou i noty a srdce. Přestože je minimalistické tetování obvykle malého formátu, existují i minimalistické tetování pokrývající celou paži nebo celá záda. (<https://www.blackhousetattoo.cz/minimalisticke-tetovani>)

Obr. 18 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/minimalisticke-tetovani?pgid=k4x9ajph-4fd0555-edeb-40fd-a2de-b2945ab2ec65>). Upraveno.

Neo-Traditional tetování

Nové tradiční tetování (Neo-Traditional tattoo) vychází z povodní, tradiční, tzv. Old School tetování, klasické vzory jsou však pojímány nově. Převládají výrazné linie a zářivé barvy, výsledný obraz je však ve srovnání se šarou –kolouž objemnější. Kromě klasických náboženských, morských, květinových a zvířecích motivů přibyly v posledních letech mezi oblíbené motivy animované i komiksové postavy. (<https://www.blackhousetattoo.cz/neo-traditiona-tetovani>)

Obr. 19 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/neo-traditional-tetovani?pgid=k4x9azp1-46147679-3bf2-4038-a509-92991429359d>). Upraveno.

Old School

S Old School je tradičně spojováno tetování t l námo ník , kte í koncem 19. století znovu offivili zájem o tetování v Americe a západní Evrop . Na t lech námo ník se nej ast ji objevovaly motivy spojované s mo em a vodními flivly, nap . b h mo e Poseidón (Neptun), mo ské panny, vodní víly nebo bájní mo -tí flivo ichové, jejichfl funkce spo ívala v zaji-t ní ochrany p ed p írodnými flivly. Kotva nebo vla-tovka m ly zaru it bezpe ný návrat do domovského p ístavu. Oblíbené byly i texty, zaznamenávající významné události, nav-tívená místa nebo citace z Bible. Pozd ji se repertoár rozrostl o lebky, srdce, and ly, k ífle, ohe , stuhy, hv zdy a fleny. Velký vliv na formování stylu, který je charakteristický svou barevností, m l Ameri an Norman Keith Collins (1911 - 1971), známý pod p ezdívkou Sailor Jerry, který po ukon ení vojenské kariéry u amerického námo nictva provozoval tetovací salon. (Fiksa, 2009; <https://www.blackhousetattoo.cz/old-school-tetovani>)

Obr. 20 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/old-school-tetovani?pgid=k4x9c60r-feb9ebb1-4699-4746-89a4-e9a86286b68e>). Upraveno.

New School

Zakladatelem šnové –kolyō je americký návrhá a designer Ed Hardy. Tento novátorský styl tetování, jehož obliba významně vzrostla na konci 20. století vlivem rave hnutí a komiksů, se vyznačuje nápadnými obrazy a užitím sytých barev. Mezi mládeží je značně populární, nebo není svázaný žádnými striktními pravidly, naopak je plný volnosti, hravosti, od tatéra se očekává, že při realizaci uplatní svou fantazii a humor. Jako předloha slouží kreslené postavy, PC a videohry, u písma je kladen důraz na graffiti styl, což zvyšuje v očích mládeže jeho atraktivitu. (<https://www.blackhousetattoo.cz/new-school-tetovani>)

Obr. 21 [cit. 2020-03-16] Upraveno. (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/new-school-tetovani?pgid=k4x9bk6a-d78631f5-a438-4174-960f-5b7fbe4a0315>). Upraveno.

Ornamentální tetování

Podstatou ornamentálního tetování je vzorek, který vzniká opakováním nebo střídáním stejných prvků. Vzniklé ornamenty bývají expresivní, se skrytou symbolikou, oblíbené je vytváření mandal. Hlavními aspekty tohoto stylu jsou symetrie a přesnost vytvářených symbolů, linií, vln, případně geometrických prvků. (<https://www.blackhousetattoo.cz/ornamentalni-tetovani>)

Obr. 22 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/ornamentalni-tetovani?pgid=k4x9cnye-528b391e-6ed5-45c9-9ec8-baebccad89ed>). Upraveno.

Tetování Polynéských ostrovů

Obliba a zájem o tetování ve stylu původních obyvatel ostrovů v Tichomoří trvá nepřetržitě od 19. století do současnosti. Pro polynéské tetování jsou charakteristické složitě, přesobivé vzory, sestávající z různých vln, stuh a spirál. Čáry bývají tlusté i tenké, rovné, lomené, výrazné, hladké i zvlněné. Důležitou roli hraje symetrie a celková harmonie užitých prvků. K polynéskému tetování patří i obrázky zvířat, rostlin, nebeských těles a geometrické vzory, jež mají často specifický význam. Maorské tetování je často rozsáhlé, jeho realizace je poměrně složitá, což klade důraz na tetování profesionální zručnosti, spočívající ve schopnosti dokonale zvládnout i nejjemnější detaily a dodržet požadavek na to, aby se celkový vzor vizuálně otáčel kolem neviditelné osy. (<https://www.blackhousetattoo.cz/polyneske-maori-tetovani>)

Obr. 23 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://www.blackhousetattoo.cz/polyneske-maori-tetovani?pgid=k4x9d6ua-0721cea9-f3fb-464f-95b5-8b82c762a4b0>). Upraveno.

Bílé tetování

Populárním tetováním 21. století, jeff se z Ameriky rozšířilo do celého světa, je bílé tetování. K tatuáží se využívá speciální bílý inkoust, který má ve srovnání s černým i barevným hustší konzistenci, takže výsledná linka je silnější a vytváří plastický dojem, připomínající skarifikaci. (<https://zapnimozek.cz/bile-tetovani-osobity-styl-ktery-nikdo-neuvidi/>)

Obr. 24 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://zapnimozek.cz/bile-tetovani-osobity-styl-ktery-nikdo-neuvidi/>). Upraveno.

UV tetování

Speciálním druhem tetování, které při běžném denním světle není viditelné, je UV tetování. Zajímavého efektu je dosaženo aplikací ultrafialového inkoustu, který reaguje na světlo UV lampy a na tmu. Zajímavého efektu lze dosáhnout kombinací klasického a UV tetování. (<http://kerky.cz/zajimavosti/uv-tetovani-tak-trochu-neco-jineho/>)

Obr. 25 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <https://zapnimozek.cz/bile-tetovani-osobity-styl-ktery-nikdo-neuvidi/>). Upraveno.

Pouliční, mororká a vzešké gangy

Specifickou skupinu tvoří členové pouličních, motorkářských a vzešských gangů, kteří se prostřednictvím symbolů vytetovaných na svém těle identifikují s ostatními členy a jejich tetování představuje poselství, zprávu, například funguje jako varování nebo hrozba. Symboly bývají často tvořeny kombinací písmen, číslic a obrázků, slovních zkratk i akronymů, a to jak v barevném provedení, odkazující na klubové barvy, tak i v tradičním černém, například stínovaném. (Vegrichtová, 2017)

Permanентní make-up

Mezi ženami stoupá obliba permanentního make-upu, jehož podstatu tvoří aplikace mikropigmentů do vrchní vrstvy kůže pomocí speciálního přístroje. Tato mikropigmentace, je nejčastěji využívána k upravení obličejových linií, například k šedění vlasů, stínování linií, tetování tváře, ale i prsních důlků. (Vránová, 2016)

5. 4. 2 Extrémy v tetování

Vlivem moderních technologií se možnosti tetování r zn modifikují. Za extrémní bývá považováno tetování z hlediska umíst ní (intimní partie, ústní dutina, o ní rohovka, o ní b lmo) a s ohledem na jeho rozsah. Také kombinace tatuáfle, piercingu, brandingu i skarifikace, společ n s vkládáním podkožních implantát , bývá širokou veřejností vnímána jako extrémní modifikace těla. Mezi obvykle zmi ované patří The Lizardman, Stalking Cat, nebo Tom Leppard. Jejich tělesné modifikace zahrnují celoplošná tetování, zbroušení zubů do pí ek, rozdvojení jazyku a různé podkožní implantáty.

S nápadem tetovat o ní b lmo p i-el Shannon Larratt, který v roce 1994 založil internetovou stránku BMEzine (Body Modification Ezine), jejímfl prostřednictvím tená e seznamoval s nekonven ními tělesnými úpravami z oblasti piercingu, skarifikace, tetování. Tatuáfl o ního b lma byla poprvé provedena v roce 2007, v české republice ji dle serveru *Pain Art* podstoupil jako první v roce 2017 pražský tatér Kubo, který p sobí ve studiu Hell.cz s. r. o. (<http://painart.cz/kdyz-vam-do-oka-proudi-barva/>).

Obr. 26 [cit. 2020-03-16] (Dostupné na: <http://painart.cz/kdyz-vam-do-oka-proudi-barva/>).
Upraveno.

6 Rizika a klady tetování

6.1 Rizika

V profesionálních tetovacích studiích je kladen maximální důraz na dodržování hygieny, používání sterilních nástrojů, jednorázových jehel a bezpečných přípravků. Přesto se u některých jedinců mohou vyskytnout komplikace, a to v podobě alergické reakce, zánětu, kožních infekcí, případně může dojít k nakažení nemocemi přenosných krví. Ze společenského hlediska může tetování daného jedince diskriminovat v sociálních kontaktech a případně uplatnění na trhu práce.

6.1.1 Zdravotní

Nejzávažnější zdravotní rizika hrozí při provádění amatérské tatuáže mimo tetovací studia, zejména z důvodu nedostatečné hygieny, absence zájmu o zdravotní stav tetovaného, za použití různých podomácku vyrobených tetovacích strojků i samotné barvy. Profesionální tetovací salony se zájemci o tetování konzultují možná rizika a komplikace, také dále zjistí, zda dotyčný netrpí alergiemi, špatnou srážlivostí krve i jinými onemocněními, zejména kožními, srdeční nedostatečností, diabetem, epilepsií apod., je-li by mohla negativně ovlivnit průběh a hojení tetování, případně zhoršit zdravotní stav zájemce o tatuáž. Tetování se neprovádí v místech výskytu mateřských znamének i jaterních skvrn. Součástí procesu je prohlášení o bezinfekčnosti. (Rychlík, 2011)

K nejčastějším zdravotním komplikacím patří alergické reakce na látky obsažené v inkoustu (např. sulfid rtuťnatý, oxidy železa, mangan, hliník apod.), alergické reakce způsobené podrážděním kůže tetovací jehlou a fotosenzitivita vyvolaná UV zářením. Další alergickým projevem bývá dermatitida, projevující se svěděním a vyrážkou připomínající atopický ekzém. Možným kožním problémem může být i vznik *granulom*, které jsou důsledkem alergické reakce na cizí látku v těle (inkoust) a projevují se jako hrboleky v okolí nanesení tetovacího inkoustu. V oblasti jizev po tetování se někdy objeví lymfatický otok. V důsledku stafylokokové nebo streptokokové infekce se někdy mohou objevit drobné nebolestivé puchýře, které se postupně slévají do *impetigo*. Nedostatečné hygienické podmínky mohou vést k přenosu viru herpes simplex (HSV). Nákaza se projevuje tvorbou puchýřků naplněných čirou tekutinou a výskytem opar po těle. K nejzávažnějších krví přenosným onemocněním, která bývají zmiňována v souvislosti s nesterilním prostředím a rizikovou klientelou, patří syfilis, hepatitida, lepra a virus HIV. (Rychlík, 2011)

6. 1. 2 Profesní

Krom zdravotních rizik může viditelné tetování diskriminovat jedince při snaze získat pracovní místo, přestože zákoník práce vhodnost i zákaz tetování nijak neupravuje. Ve finanční sféře, bankovníctví, státní správě, tedy tam, kde zaměstnanci přicházejí do styku s veřejností, je obvyklým požadavkem zaměstnavatel možnost skrýt tetování vhodným oděvem. Nulová tolerance se týká propagace rasistických a nenávistných symbolů.

6. 2 Klady

V současné konzumní společnosti převládají tendence odlišit se od ostatních. Nebo naopak vyjádřit sounáležitost s určitým společenstvím, subkulturou. Tetováním lze zvýšit vlastní prestiž i posílit sebevědomí, sloužit k sebevyjádření jedince. Tetování může sloužit jako trvalá připomínka důležité životní události (svatba, narození dítěte apod.), jeho prostřednictvím lze vyjádřit životní přání. Některí jedinci využívají možnost tetování k překrytí zranění, například strií, ale i pooperačních jizev (po abdominoplastice, mastektomii), tetovat lze i prsní bradavky i dvorce (například po rekonstrukci prsu). Tyto faktory mohou pozitivně ovlivnit psychické rozpoložení jedince.

7 Vliv médií na tetování

Významnou roli v každodenním politickém a kulturním životě moderních industriálních a postindustriálních společností hrají média, nebo se *podílejí na konstituování významu, potvrzování i redefinování sdílených hodnot, formování životního stylu apod.* (Jirák, Köpplová, 2015, str. 132) Média zprostředkovávají informace a tím se podílejí na integraci společnosti a legitimizaci symbolického světa, *šnebo přímo vypovídají o společensky akceptované struktuře světa jako o objektivované realitě a tím pro příjemce svět konstruují jako soubor představ a hodnot a naznačují mu, co je šnormální a co šúchylka, co je šextrémní a co šijatelné* (Jirák, Köpplová, 2015, str. 112) Mediální pedagog James Potter rozlišuje vliv médií na chování jednotlivce z hlediska zejména, na níž se média podílejí nebo kterou vyvolávají, a to například sobě kognitivní povahy (záporné, například zpravodajství, reklama, osvětla, vyhledávání informací usnadňujících orientaci ve společnosti apod., i pozitivní, například oddechové programy), ovlivňování postojů (například posilování nebo oslabení stávajících názorů a předpokladů), ovlivňování emocí (vyvolání různých silných citových odezvů, včetně znečitlivění), vyvolávání fyziologických reakcí a působení na chování (vyvolání a podpora zejména ve sportovním i komunikačním chování, ale i v chování a postojích ve vztahu k nejbližšímu okolí, v extrémním případě i vyvolání paniky). (Potter, 1998 in Jirák, Köpplová, 2015, str. 333)

Z výše uvedeného vyplývá, že způsob, jakým jednotlivá média referují o daném společenském jevu, může někdy i velmi výrazně (pozitivně i negativně) ovlivnit výsledný obraz, který si jedinec o určitém tématu vytvoří.

7.1 Tisk

Po technologické stránce lze z hlediska periodizace považovat za nejstarší média tisková, jež se od dob Gutenbergova vynálezu knihtisku neustále zdokonalovala a profilovala s ohledem na cílového čtenáře. Knihtisk umožnil masovost a periodicitu vydávání, což vedlo k pravidelnému oslovení velkého množství osob. (Jirák, Köpplová, 2015) S vývojem informačních technologií postupně došlo k digitalizaci tiskových médií, včetně novin a časopisů dnes existuje jak v tiskové, tak digitální podobě.

Vliv tisku na tetování je patrný ve dvou rovinách. Tou první jsou periodika, která přinášejí informace o tetování, aniž by tatuáží byla výlučným předmětem jejich obsahové náplně (noviny, časopisy, odborná literatura). Například hlavní národní tiskový časopis *Aspostraj*, jehož tematikou je historie, informoval v článku *šZamrzlá princezna ze*

Sibi eō o nálezu šprincezny Ukokō. Autorka textu, Adéla Křířlová, uvádí: šDívka na sob m la n kolik tetování, která byla v pazyrské spole nosti znakem vysokého postavení.ō (Křířlová, 2020, str. 52 - 53)

Druhou skupinu tvo í zájmové asopisy, zam ené na tzv. segmentované i specializované publikum. Jejich prioritou je tená zájímavící se o v-e, co souvisí s tetováním, a to jak z hlediska (potenciáln) tetovaného, tak i z hlediska tatéra (nap . esky tvrtletn vydávaný *Tattoo Art Magazin Tetování*). Krom psaného textu jsou velmi významnou sou ástí fotografie, nebo interpretují obsah sd lení a p ispívají k utvá ení postoj . (Jirář, Köpplová, 2015)

7. 2 Rozhlas a televize

Rozdílňá asová náro nost jednotlivých médií vyřladuje odli-nou míru pozornosti a p sobí na r zné smysly. Výhodou rozhlasového vysílání je mořnost poslechu mluveného slova v rozmanitém prost edí, av-ak s tímto nedostatkem se díky rozvoji informa ních technologií televizní vysílání vcelku vypo ádává, nebo áda vysílaných program je po odvysílání, p ípadn i p ed ním, dostupná v archivu daného média. (Jirář, Köpplová, 2015)

Zajímavou sondou do subkultury tetovaných je nap . snímek reřiséra TM pána FOK Odrářky z roku 2014, nesoucí název *Kmeny: Tattoo*, inspirovaný publikací téhoř jména ó *Kmeny*, na níř se krom Vladimíra 518 (Vladimír Broř) podílelo dal-řch 24 autor .

Krom historických, populárn nau ných i vzd lávacích po ad , které se svým obsahem dotýkají fenoménu tetování, je pot eba zmínit skute nost, ře v zábavných po adech státních i komer ních rozhlasových a televizních stanic mají n kte í ú inkující na svých t lech viditelné tetování. Nej ast ji se jedná o kombinaci úsp -ného jedince, disponujícího propor n šideálnímō muřským i řenským t lem, tedy o vzor, se kterým není t řké se ztotořnit. Takto p edkládaný mediální obraz m ře p isp t ke konfrontaci s vlastním sebepojetím a podpo it (stejn jako zavrhnout) my-lenku opat it své t lo tetováním, p íp. jinou t lesnou modifikací. Míra vlivu rozhlasového a televizního vysílání na dospívající je pon kud diskutabilní, nebo sou asná mládeř ast ji dáva p ednost jiným platformám.

7. 3 Reklama

šReklama se stala neodmyslitelnou sou ástí řivota moderních liberáln demokratických spole ností, a jifř v řradi ním÷ rámci národních stát , nebo v podmínkách globalizované ekonomiky, a tyto spole nosti dost nápadn ovliv uje v rovin ekonomické, sociální i

kulturní.õ (Jiráak, Köpplová, 2015, str. 136) Cílem reklamy je oslovit co mořná nej-ír-í publikum a vyvolat u nich řádanou reakci. V p ípad komer ní reklamy se jedná o nákup zboží a služeb í posílení v rnosti k ur íté konkrétní zna ce, sociální reklama se snařl ovlivnit vzorce chování len spole nosti, p í emřl k tomuto ú elu vyuffřívá krom poznatk z teorie komunikace a studia médiř rovn řl psychologické a sociologické prost edky. (Jiráak, Köpplová, 2015)

Krom skute nosti, řle reklama v sou asnosti tvo í významné ekonomické odv tví, stává se sou ástí kařdodenního řivota a spole enského řivotního stylu. ř *Reklamní sd lení se chovají jako kulturotvorný faktor; obohacující symbolické prost edí, v n mřl řlijeme (í), a ovliv ují p irozený jazyk novými výrazy (í).õ (Jiráak, Köpplová, 2015, str. 137) Práv spojení kařdodenního řivota a spole enského řivotního stylu se snoubí v reklam na služby poskytované spole ností STUDENT AGENCY TRAVEL k.s.: inzerovaná cena letenek je vypořobn na na t le tatuářřl.*

Obr. 27: 100+1 zahrani ní zařímavost. Brno: Extra Publishing, s. r. o. 2019, . 13, s. 19. ISSN 0322-9629. Upraveno.

řP ípady reklamy vytetované na lidském t le se objevují od za átku nového tisíciletí. Zpo átku ale řlo pouze o do asná tetování, která po n jakém ase sama zmizela. Nap íklad v zá í 2001 zaplatilo americké online kasino GoldenPalace.com 100.000 dolar (nyní asi 1,7 milionu K) boxerovi Bernardu Hopkinsovi za to, řle bude mít p í prestiřním zápasu na zádech jejich internetovou adresu. Hopkins se tak stal prvním profesionálním sportovcem sv ta s vytetovanou reklamou na k řřl. Marketingový tah slavil úsp ch a po et p ístup na web kasina se po odvysílání zápasu zvý-řl o 200 procent.õ ([cit. 2020-05-27] Dostupné na:

https://www.lidovky.cz/byznys/media/vytetovana-reklama-na-cele-vam-vynese-200-tisic.A110406_073048_In-media_ter

V roce 2011 byla v naší zemi zveřejněna výzva, spočívající v tatuáži umístěné na tele a propagující nově zřizující internetový vyhledávací menu, na níž dle serveru cnews.cz již první den reagovalo 170 zájemců. ([cit. 2020-05-27] Dostupné na: (<https://www.cnews.cz/reklama-na-tele-zadny-problem-glosa/>) Myšlenka reklamního tetování má zřejmě své zastánce, nebo na internetu lze vyhledat firmy, které se výrobou reklamního tetování, a to však pouze do určité míry, zabývají.

7.4 Internet a sociální síť

Sdílení informací, zvukové i obrazových materiálů na velké vzdálenosti umožnily ve druhé polovině 20. století nové komunikační technologie. Internet, webové stránky, webové prohlížeče a sociální síť tvoří virtuální svět kyberprostoru, v něm je možné diskutovat a proflvat témata totofně v cí jako v reálném světě, avšak bez fyzického kontaktu. *šProstřednictvím internetu lidé vstoupili do kyberprostoru, kde začali vytvářet specifické zájmové skupiny vykazující rysy subkultury.* (Soukup, 2011, str. 649) Vznikají různé virtuální komunity, jež sdílejí specifické vzorce chování, myšlení a užívají vlastní jazyk, v něm se odráží sociální struktura a kulturní identita daného společenství.

Propojení milionů počítačů a jejich uživatelů díky expanzi internetu umožňuje sledovat a sdílet veškeré dění v reálném světě. Internet zásadně přispívá k procesu globalizace, díky internetu roste počet on-line aktivit, mezi nimi patří například tvorba osobních stránek, chaty, diskusní skupiny apod. Internetové prohlížeče umožňují vyhledávat nepřeberné množství informací, jež mohou ovlivnit hodnoty, postoje a názory jak jednotlivce, tak i skupin obyvatel. V kyberprostoru probíhají interakce s druhými, dochází v něm k (sebe)prezentaci, je to místo, kde se vzájemně setkávají, propojují a ovlivňují lidé pocházející z odlišných sociálních vrstev, například svatdělí. Způsob, jakým média referují o určitém jevu ve společnosti, má vliv na jeho posuzování a vnímání. Zvláště citlivou skupinu tvoří z hlediska percepce předkládaných obsahů děti a dospívající, nebo nejsou schopni posoudit pravdivost a objektivitu sdílaného. (Giddens, 2013; Soukup, 2011)

Média, internet a sociální síť nevyjímaje, mají potenciálně silný dopad na příjemce, nebo svým působením vyvolávají reakce. Významnou roli hraje časový rozměr (zda se jedná o bezprostřední a krátkodobý nebo naopak postupný a dlouhodobý vliv), a dále zda se jedná o

dopad p ímého, zprost edkovaného, zám rného i nezám rného p sobení, jaká je povaha a intenzita vyvolaného ú inků, stejn jako to, koho se zm na týká. (Jirák, Köpplová, 2015)

P íkladem p ímého, p edem plánovaného a z hlediska ásu dlouhodobého p sobení jsou webové stránky jednotlivých provozovatel tetovacích salón , e-shopy, nabízející vybavení a materiály pro aplikaci tatuáfe. Atraktivita inzerovaných výrobk a služeb je podporována co možná nejlep-í grafikou, videoprezentacemi a zprost edkovanými recenzemi uflivatel . Na sociálních sítích fungují r zné komunity, které propagují tetování a informují o nejnov j-ích trendech v této oblasti. Mediální vystupování ve ejn známých osobností (nap . zp váci, herci, sportovci, ale i ve ejní ínitelé), jejichfl t lo zdobí n jaký druh tetování, lze považovat za zp sob nezám rného p sobení, nebo nejde o cílenou propagaci této t lesné modifikace. Touto nenásilnou formou je v-ak do podv domí ur ité ásti ve ejnosti postupn fixována p edstava, fl e tetování je jifl b flnou sou ástí ve spole nosti.

VÝZKUMNÁ ÁST

Úvod

Zájem o nejrecentnější estetické modifikace, včetně tetování, přetrvává do současnosti, a to zejména z estetických důvodů. První pokusy švylep-itō i šzkrá-litō své tělo lze v současné době pozorovat již u dětí předkolního věku, tedy ve věkové kategorii 3 až 6 let. Dívčím bývá velmi často skutečnost, že některý z rodičů, případně jiný blízký člen rodiny, má na svém těle nějaké tetování, tudíž pro dítě není tetováním ozdobené tělo nic neobvyklého, naopak je vnímá jako něco běžného, jako samozřejmou součást rodiče. Zejména dívky mají od útlého věku tendenci známymi způsobů vylepšovat svůj vzhled, což patřičně vyvolává výrobci produktů určených dětem v herních káctvích lze koupit různé druhy tetovacích sad pro nejmenší, tetovací obtisky bývají součástí různých sladkostí a flvčka ek. V období prepubescence, tzn. ve věku zhruba 10 až 12 let, se některé dívky a chlapci pokouší ozdobit své ruce, případně nohy, různými malvkami, připomínajícími tetování. Mezi 13. a 19. rokem věku, tedy v období puberty, se objevují první pokusy o modifikace trvalejšího charakteru. Tyto tendence souvisejí s formováním osobní identity a hledáním vlastního životního stylu, tetování může být jedním z prostředků, jak vyjádřit své názory a vztah k okolnímu svtu. V t-ínou se však jedná o nekvalitní, laicky provedené, a ze zdravotního hlediska tedy značně rizikové způsobů tetování, jejichž výsledkem bývají z estetického hlediska nevkusné motivy, nebo vznikají impulzivně, jako reakce na určitý emocionální podnět, bez odborných rad.

Druhá část diplomové práce je věnována kvantitativnímu výzkumu. Jako nejvhodnější metoda pro sběr většiny údajů je považován dotazník, proto jsme vytvořili vlastní nestandardizovaný anonymní dotazník. Prostřednictvím dotazníkového šetření, které probíhalo současně na pěti středních školách ve třech městech, jsme od studentek a studentů prvních až čtvrtých ročníků získávali odpovědi na otázky týkající se jejich názorů na existenci tetování. Oslovení respondenti pochází z různých sociokulturních prostředí, jejich budoucí profesní orientace je vzhledem ke zvolenému studijnímu oboru rozmanitá, což je příslibem názorové pestrosti. Výsledky šetření porovnáme z hlediska pohlaví a s ohledem na studijní ročník v rámci jednotlivých škol, a dále provedeme srovnání odpovědí mezi jednotlivými středními školami. V závěrečné diskuzi proběhne analýza získaných dat. Prostřednictvím námi realizovaného výzkumu bychom chtěli nalézt odpověď na otázku, zda je tetování již sociokulturní norma nebo zda je vnímáno jako patologie.

1 Cíle výzkumu

Dílí cíle výzkumu korespondují s tématem diplomové práce a mají p ísp í ke zodpov zení otázky: šJe tetování sociokulturní norma nebo patologie?š

Své názory na tetování vyjád í prost ednictvím anonymního nestandardizovaného dotazníku studenti a studentky p í náhodn zvolených st edních škol v Olomouckém kraji, tedy mladí lidé ve v ku 15 ašl 21 let. Zajímá nás, jak po etná je skupina t ch, kte í se rozhodli podstoupit ne vřdly bezbolestný proces a na své t le jífl mají n jaké tetování, jaké prom nné m ly vliv na jejich rozhodování (nap . motivace, bolestivost, finan ní stránka), dotáfeme se na poufíté motivy, chceme v d t, zda si pro svou škerkuš vybrali místo na první pohled viditelné a nebo skryté. Budeme se snařit odhalit, zda tetování respondenti vnímají tuto t lesnou modifikaci jako nástroj neverbální komunikace, projev revolty, jednu z možností špouhéhoš zkrá-lení, nebo zda má jimi zvolený motiv jiný, hlub-í symbolický význam. Zjistíme, zda se mezi respondenty najdou jedinci, kte í tatuáfl a osoby s tetováním odsuzují, a pokud ano, tak z jakých p í in. Cílem -et ení je získat numerické údaje o tetovaných i netetovaných respondentech a kvantitativní údaje o zkoumaném jevu.

Cíle výzkumu:

- zjistit názor mladých lidí na tetování
- zjistit, kolik oslovených studentek a student jífl má na svém t le tetování
- zkoumat, zda jsou mezi netetovanými takoví, kte í tetování vnímají výhradn negativn
- zjistit, kolik respondent z výzkumného souboru jífl má na svém t le tetování
- odhalit motivaci k vlastnímu tetováním
- zjistit, jaké motivy jsou u sledovaného vzorku oblíbené
- zjistit, jakou ást t la si dotázaní respondenti dávali potetovat nej ást jí
- u tetovaných zjistit po et realizovaných tetování

Adolescenti ásto jednájí emotivn , impulzivn , jsou náchyln j-í k rizikovému chování a psychopatologickým proces m, proto lze p edpokládat, ře se v získaných odpov dích mohou vyskytnout informace, jeřl je možné ozna it za patologické, nap . uřfíté extremistických symbol , po et realizovaných tetování nebo volba umíst ní tetování.

2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky korespondují s výzkumnými cíli, jejich prostřednictvím chceme získat odpovědi na to, jak oslovení studenti a studentky vnímají osoby s tetováním a dále jaké názory na tetování respondenti zastávají z celospolečenského hlediska. Zásadnější jsme považovali následující otázky:

- Výzkumná otázka . 1:
Má–na svém těle tetování?
- Výzkumná otázka . 2:
Co si myslíte–o lidech, kteří se nechají tetovat?
- Výzkumná otázka . 3:
Proč jste se nechal(a) tetovat?
- Výzkumná otázka . 4:
Kde jste našel(a) inspiraci pro vlastní tetování?
- Výzkumná otázka . 5:
Které motivy tetování jste zvolil(a)?
- Výzkumná otázka . 6:
Kterou část těla jste nechal(a) tetovat?
- Výzkumná otázka . 7:
Kolik tetování má–na svém těle?

Získané odpovědi byly sledovány na základě čtyř následujících kritérií:

- druh studijního oboru
- studovaný ročník
- pohlaví
- jedinci s tetováním a bez tetování

Jedinci s tetováním věnujeme zvláštní pozornost, neboť nás zajímá, z jakého důvodu si tetování opatřili, jak významnou roli sehrála vrstevnická skupina, zda se u nich projeví vliv médií, které motivy patří ve sledované skupině k nejoblíbenějším a které části těla si tyto mladí lidé nechávají nejčastěji tetovat.

3 Výzkumné předpoklady

Před započetím výzkumu jsme stanovili následující výzkumné předpoklady:

- Výzkumný předpoklad . 1:

Pětina oslovených studentů má na svém těle jedno tetování.

Domníváme se, že i když budou po čtyřech letech tetovaných a netetovaných studentek a studentů mezi jednotlivými studentkami –kolami kolísat, počet osob s tetováním se bude ve sledované skupině pohybovat okolo 20 %, nebo :

- v období dospívání roste zájem o experimentování
  - tetování je projevem alespoň dílčí moci ve vztahu k autoritám
  - tetování je pro ně prostředkem v procesu utváření vlastní identity
  - považují tetování za atraktivní způsob, jak ozdobit své tělo
- Výzkumný předpoklad . 2:

Nadpolovina včetech respondentů (tetovaných i netetovaných) má k tetování a k lidem s tetováním kladný nebo neutrální vztah.

Domníváme se, že kladný postoj k tetování zaujme více než 60% včetech dotázaných respondentů , nebo :

- tetování přestává být stigmatem
  - s tetováním se lze setkat u příslušníků různých profesí a sociálních tříd
  - tetování je jedním z prostředků při hledání a utváření vlastní identity v období dospívání
  - zejména adolescenti a mladí lidé na pražské vysoké škole kladou zvýšený důraz na právo každého jedince svobodně rozhodovat o svém vlastním těle a jeho úpravách
  - roste počet těch, kteří tetování považují za umělecké dílo
- Výzkumný předpoklad . 3:

Oslovení respondenti se nejčastěji nechali tetovat z estetického hlediska, tetováním chtějí především ozdobit své tělo.

Předpokládáme, že pro tetování jako pro způsob, jak zkrášlit své tělo, se rozhodla alespoň třetina, tzn. přibližně 33 % respondentů , nebo :

- tetování v naší společnosti nepatří ke kulturně podmíněným tělesným modifikacím
- tetování v naší společnosti nesouvisí s iniciálními rituály

- dospívající přikládají velký význam fyzické kráse a osobní přitažlivosti
  - tetované tělo považují za atraktivní
- Výzkumný předpoklad 4:
Oslovení respondenti se nejraději nechávají tetovat podle vlastního návrhu.
 Domníváme se, že pro tetování podle vlastního návrhu se adolescenti rozhodují zejména proto, že
    - chtějí mít na svém těle něco jedinečného, originálního
    - vlastní návrh zdůrazňuje jejich individualitu
    - tetování podle vlastních představ přispívá k vytváření jejich vlastní identity, vlastního já
    - prostřednictvím vlastního návrhu se dospívající snaží uspokojit vnitřní touhu po dokonalosti a snížit míru nespokojenosti s vlastním tělem
- Výzkumný předpoklad 5:
Přítelství je motivem tetování respondenti dávají přednost symbolům.
 Symboly představují sílu, která je nositelem ucelené výpovědi. Tytéž symboly mohou mít v odlišných kulturách různé významy. Usuzujeme, že pro oslovené studenty jsou symboly atraktivní, nebo :
    - zašifrované zprávy a vzkazy dávají prostor pro sebevyjádření
    - mohou kompenzovat negativní pocity
    - mohou sloužit jako prostředek psychohygieny i relaxace
    - odkazují na určité životní situace
- Výzkumný předpoklad 6:
Nejoblíbenějším místem pro tetování jsou ruce (předloktí, paže, rameno).
 Domníváme se, že při rozhodování, kam tetování umístit, zvažují studenti zejména tyto faktory:
    - tetování má být viditelné, avšak s možností snadno je v případě potřeby skrýt
    - tetovaná část těla by měla být kvůli následné péči o první tetování snadno dostupná
    - možnost sledovat práci tatéra
    - za nejméně bolestivá místa pro podkožní aplikaci inkoustu bývají označována předloktí, paže a ramena

- Výzkumný předpoklad 7:

čtvrtina tetovaných student má na svém těle dvě tetování.

Předpokládáme, že přibližně 25 % tetovaných respondentů má na těle dvě tetování zejména proto, že:

- první tetování předešlo jejich obávám (snesitelná bolest, minimální nebo žádné komplikace s hojením, spokojenost s výsledným efektem)
- nové zážitky jsou podnětem pro další tetování
- pocí uží zvýšení vlastní atraktivity, případně větší zájem okolí o jejich osobu právě díky tetování

4 Metodologie

Pro potřeby kvantitativního výzkumu byl distribuován anonymní strukturovaný dotazník vlastní konstrukce, zaměřený na zjištění postoj mladých lidí na existenci tetování, sestávající ze 27 otázek. První část dotazníku obsahovala 11 otázek, na které odpovídali tetovaní i netetovaní jedinci, dalších 16 otázek bylo určeno pro ty, kteří na svém těle nějaké tetování již mají. Dotazník obsahoval otevřené i uzavřené otázky, na které otázky bylo možné uvést více odpovědí. Respondenti v něm měli také prostor pro sdělení subjektivních pocitů a názorů. O vyplnění dotazníku byli požádáni všichni studenti a studentky denního studia výše uvedených škol.

4.1 Sběr dat

Dotazníkové šetření probíhalo v období od 4. 2. 2019 do 29. 3. 2019. Osloveni byli studenti a studentky 1. až 4. ročníku denní formy studia, tedy respondenti ve věku 15 až 21 let. Distribuováno bylo celkem 1708 dotazníků (100 %), vráceno bylo 1596 dotazníků (93,44 %). Z dalšího zpracování bylo vyazeno 22 dotazníků (1,38 % z 1596 vrácených), neboť z odpovědí těchto respondentů bylo zjevné, že jimi uváděné informace nelze považovat za relevantní (např. uváděný věk 40 let, pohlaví o velké, místo pro tetování o uvedeny vulgarismy apod.).

Do dotazníkového šetření na VO^{TM}a S^{TM}A, Záběh, nebyli zahrnuti studenti VO^{TM}, ale pouze studenti S^{TM}A. Ze studentů VO^{TM}a SP^{TM}Úmperk byli dotazováni rovněž pouze studenti SP^{TM}Úmperk. Všichni respondenti byli studenty denního studia.

Po vyřízení nepoužitelných dotazníků zahrnoval výzkumný soubor celkem 1574 respondentů, a to 1023 chlapců a 551 dívek.

4.2 Postup při sběru dat

Při realizaci výzkumu jsme využili vlastní osobní kontakty na pedagogické pracovníky výše uvedených středních škol. Jejich prostřednictvím byly studentům distribuovány strukturované dotazníky v papírové podobě. Respondenti, jejichž věk se pohyboval od 15 do 21 let, byli seznámeni s úelem prováděného výzkumu. Byla jim zaručena anonymita a důvěrnost jimi poskytnutých údajů a sdělených informací. Respondenti byli upozorněni, že ročník mají uvádět pouze adovou číslovkou, nikoliv označením/zkratkou třídy. Rozlišovacími znaky bylo pohlaví a dále existence i absence vlastní tatuáže. Dotazníky byly uloženy samostatně za každou školu a postupově ročník tak, aby nedošlo k jejich záměně.

Tab. 3 - Dotazníkové –et ení - p ehled

Název –koly	Distribuované dotazníky	Vrácené dotazníky	Vy azeno z dal–ího zpracování	K dal–ímu zpracování použito
VO ^{TM} a SP ^{TM} , Záb eh	292 (100 %)	264 (90,41 %)	12 (4,55 %)	252
H ^{TM} WP a OA, Jeseník	200 (100 %)	182 (91,00 %)	4 (2,18 %)	178
SZ ^{TM} , ^{TM} mperk	215 (100 %)	202 (93,95 %)	2 (0,99 %)	200
SO ^{TM} , ^{TM} mperk	281 (100 %)	256 (91,10 %)	1 (0,39 %)	255
VO ^{TM} a SP ^{TM} , ^{TM} mperk	720 (100 %)	692 (96,11 %)	3 (0,43 %)	689
Celkem	1708 (100 %)	1596 (93,44 %)	22 (1,38 %)	1574

4. 3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor zahrnuje studenty a studentky p ti náhodn zvolených st edních –kol:

- Vy–í odborná –kola a St ední –kola automobilní, Záb eh (dále jen VO^{TM}a SP^{TM}, Záb eh)
- Hotelová –kola Vincenze Priessnitze a Obchodní akademie Jeseník (dále jen H^{TM}WP a OA, Jeseník)
- St ední zdravotnická –kola, ^{TM}mperk (dále jen SZ^{TM},^{TM}mperk)
- St ední odborná –kola, ^{TM}mperk (dále jen SO^{TM},^{TM}mperk)
- Vy–í odborná a St ední pr myslová –kola, ^{TM}mperk (dále jen VO^{TM}a SP^{TM},^{TM}mperk)

4. 4 Zpracování dat

Zpracování dat probíhalo jednotliv za každou st ední –kolu zvlá– , dle uvedených ro ník . Z vrácených dotazník byly vy azeny ty, které obsahovaly vulgarismy a smy–lené odpov dí, týkající se nap . v ku, pohlaví apod. Pro získání dat, týkajících se zkoumaného jevu, jímfl je názor dospívajících na fenomén tetování, jsme zvolili kvantitativní metodu. etnost získaných odpov dí jsme vyjád ili procenty. P i procentuálním vyjád ení sledovaných jev byly získané hodnoty zaokrouhlovány po výpo tu na 2 desetinná místa. Získaná data byla sumarizována za celý výzkumný soubor.

5 Výsledky –et ení

Prostednictvím našeho výzkumu, jenž byl realizován pomocí dotazníku vlastní konstrukce, jsme se snažili ověřit a dále analyzovat námi stanovené výzkumné předpoklady:

- Výzkumný předpoklad . 1:
Pětina oslovených studentů má na svém těle jedno tetování.
- Výzkumný předpoklad . 2:
Nadpolovina všech respondentů (tetovaných i netetovaných) má k tetování a k lidem s tetováním kladný nebo neutrální vztah.
- Výzkumný předpoklad . 3:
Oslovení respondenti se nejčastěji nechali tetovat z estetického hlediska, tetováním chtějí především ozdobit své tělo.
- Výzkumný předpoklad . 4:
Oslovení respondenti se nejraději nechávají tetovat podle vlastního návrhu.
- Výzkumný předpoklad . 5:
Při výběru motivu tetování respondenti dávají přednost symbolům.
- Výzkumný předpoklad . 6:
Nejčastěji tetovaným místem jsou ruce (předloktí, paže, rameno).
- Výzkumný předpoklad . 7:
čtvrtina tetovaných studentů má na svém těle dvě tetování.

5.1 Počet respondentů s tetováním

Vyplněné dotazníky byly seřazeny zvlášť za každou studijní kolou. Odpovědi na výzkumnou otázku . 1: „Má na svém těle tetování?“ byly v rámci každé kolou zpracovány podle ročníku studia a rozděleny dle pohlaví. Kromě porovnání počtu tetovaných a netetovaných studentů mezi jednotlivými kolami nás zajímalo, jak významné jsou rozdíly mezi dívkami a chlapci v rámci tělekoly, i s ohledem na navrhovaný ročník. Pro větší přehlednost jsou získané údaje zaznamenány v tabulce a vyjádřeny graficky.

Zhodnocení našeho výzkumného předpokladu . 1: „Pětina oslovených studentů, tzn. přibližně 20 %, má na svém těle jedno tetování.“, jsme provedli základní sumarizaci získaných odpovědí v závěru této kapitoly.

5. 1. 1 VO^{TM}a S^{TM}A, Záb eh

Met ení se zú astnili studentky a studenti t íletých studijních obor : automechanik, autoelektriká , karosá , autolakýrník a ty letých maturitních obor : autotronik, dopravní prost edky. Z celkového po tu 252 respondent bylo 246 chlapc a 6 dívek. Studium na této st ední –kole je muřskou doménou, proto údaje, týkající se odpov dí 6 dívek, nelze považovat z hlediska etnosti sledovaného jevu za statisticky významné.

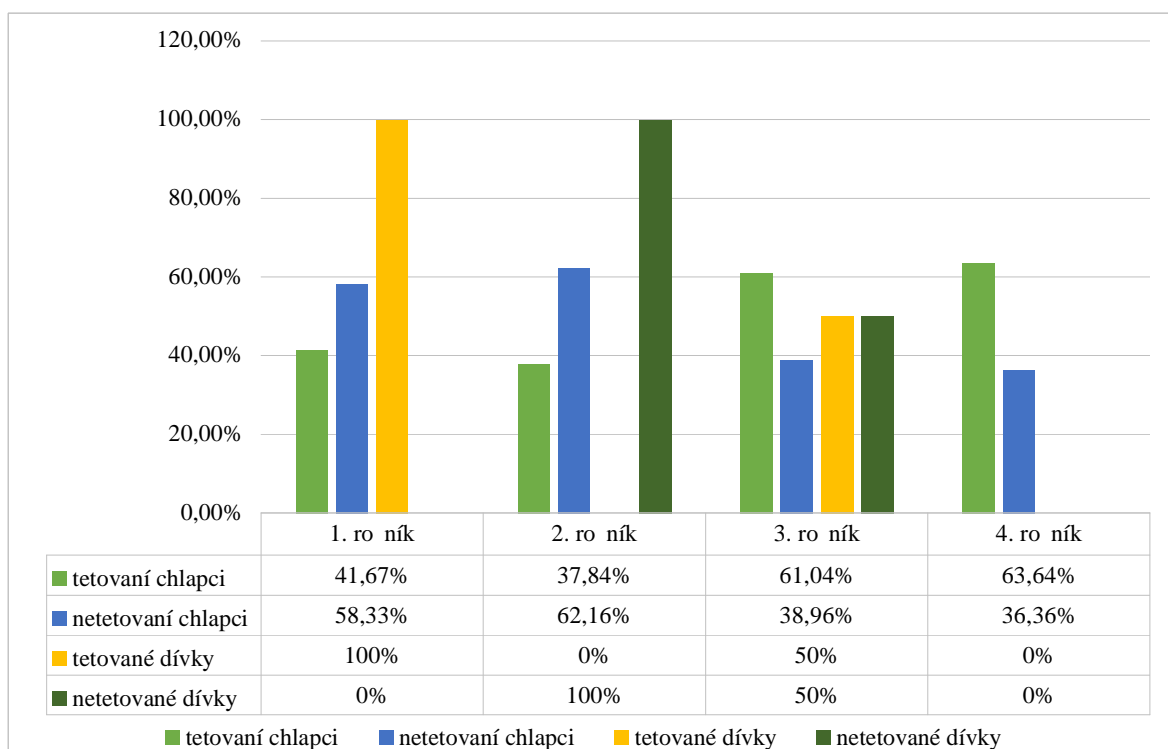
Tab. . 4 - VO^{TM}a S^{TM}A, Záb eh ó P ehled po tu tetovaných a netetovaných student

Ro ník	Po et student celkem (vrácených pouřitelných dotazník)	CH*			D**			Celkem	
		Celkem	Tetování	Netetování	Celkem	Tetované	Netetované	Tetování (CH* + D**)	Netetování (CH* + D**)
1.	87 (100%)	84	35	49	3	3	0	38 (43,68 %)	49 (56,32 %)
2.	75 (100%)	74	28	46	1	0	1	28 (37,33 %)	47 (62,67 %)
3.	79 (100%)	77	47	30	2	1	1	48 (60,76 %)	31 (39,24 %)
4.	11 (100%)	11	7	4	0	0	0	7 (63,64 %)	4 (36,37 %)
Celkem	252 (100%)	246	117	129	6	4	2	121 (48,02 %)	131 (51,98 %)

Pozn.: CH* ó chlapani, D** - dívky

Z dotazníkového –et ení vyplynulo, ře 48,02% respondent jifi vlastní alespo jedno tetování. Z celkového po tu 246 respondent muřského pohlaví je 117 chlapc tetovaných (47,56%). Vzhledem k nízkému po tu dívek (4 dívky z celkového po tu 6 studentek uvedly, ře mají tetování, coř odpovídá 66,67%) nelze výsledek –et ení u osob řenského pohlaví považovat za významný.

Graf . 1 - VO^{TM}a S^{TM}A, Záb eh ó P ehled po tu tetovaných a netetovaných student

Zajímavým zji-t ní m byla skute nost, že v 1. a 2. ro níku studia p evafluji netetovaní chlapani (58,33 % a 62,16 %) nad tetovanými (41,67 % a 37,84 %), ve 3. a 4. ro níku jsou naopak v t-í po ty tetovaných (61,04 % a 63,64 %) nad netetovanými (38,96 % a 36,36 %).

Sou ástí grafu . 1 jsou i hodnoty týkající se dívek. Pro správnou interpretaci dat je nutné zd raznit, že dívkv tvo í pouze 2,38 % z celkového po tu respondent , tzn., že pouze 6 dívek (studentkv t íletých u ebních obor) se zú astnilo dotazníkového -et ení.

Z grafu . 1 je rovn í patrné, že po et tetovaných student se pohybuje zhruba mezi 40 % a 60 %, což sv d í o zna né oblíb tetování mezi studenty. Ze sociologického hlediska by bylo zajímavé zabývat se otázkou, co zp sobuje tak vysoký zájem o tetování práv u student obor týkajících se odv tví automobilového pr myslu.

Lze konstatovat, že tém polovina respondent , studujících na VO^{TM}a S^{TM}A, Záb eh má na svém t le nejmén jedno tetování (48,02 %), av-ak po et student bez tetování mírn p evafluje (51,98 %).

5. 1. 2 H^{TM}VP a OA, Jeseník

Účastníci se zúčastnili studenti a studentky čtyřletých maturitních oborů: hotelnictví, obchodní akademie. Počet studentů mužského a ženského pohlaví je na této škole vyrovnaný, z celkového počtu 178 respondentů bylo 80 chlapců a 98 dívek.

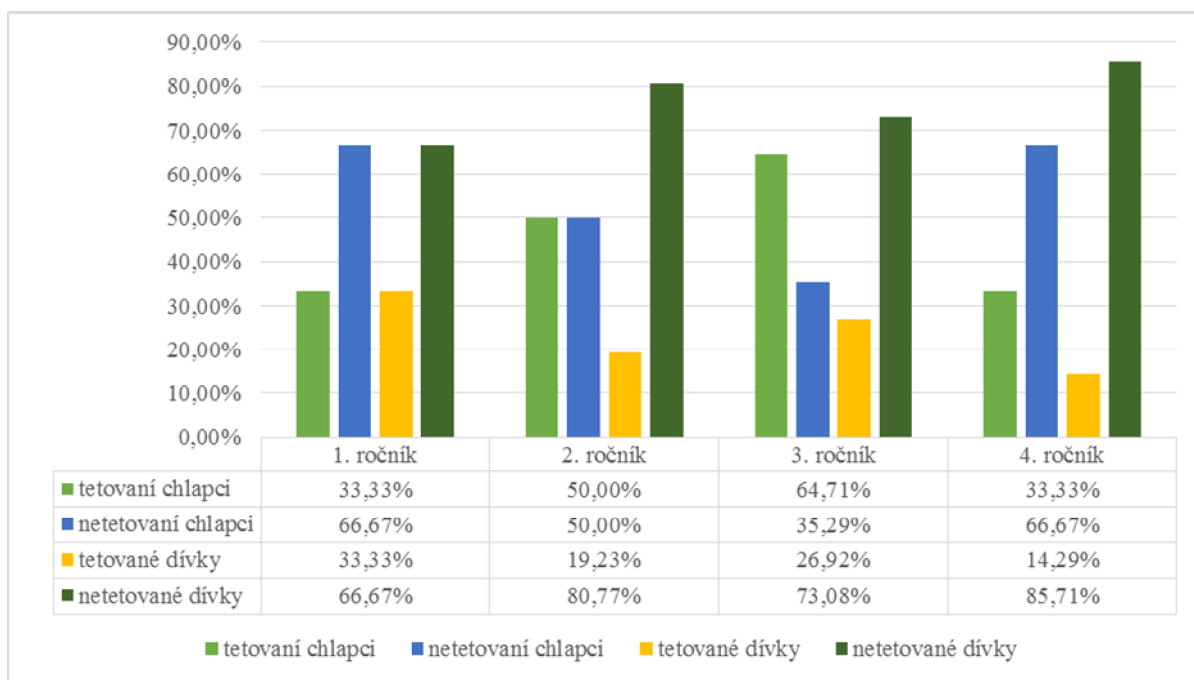
Tab. 5 - H^{TM}VP a OA, Jeseník – Pohlaví podle tetovaných a netetovaných studentů

Ročník	Počet studentů celkem (vrácených použitelných dotazníků)	CH*			D**			Celkem	
		Celkem	Tetovaní	Netetovaní	Celkem	Tetované	Netetované	Tetovaní (CH* + D**)	Netetovaní (CH* + D**)
1.	39 (100 %)	21	7	14	18	6	12	13 (33,33 %)	26 (66,67 %)
2.	50 (100 %)	24	12	12	26	5	21	17 (34,00 %)	33 (66,00 %)
3.	43 (100 %)	17	11	6	26	7	19	18 (41,86 %)	25 (58,14 %)
4.	46 (100 %)	18	6	12	28	4	24	10 (21,74 %)	36 (78,26 %)
Celkem	178 (100 %)	80	36	44	98	22	76	58 (32,58 %)	120 (67,42 %)

Pozn.: CH* – chlapci, D** – dívky

Z dotazníkového výzkumu vyplynulo, že 32,58 % respondentů má vlastní alespoň jedno tetování. Z celkového počtu 80 respondentů mužského pohlaví je 36 chlapců tetovaných (45,00 %). Z celkového počtu 98 dotázaných dívek jich 22 (22,45 %) uvedlo, že mají na svém těle tetování. Nejvíce netetovaných studentů (36) navštívilo 4. ročník školy, což odpovídá 78,26 %. Pro tetování se na dané škole rozhodli chlapci, a to ve 36 případech z celkového počtu 80 chlapců, což odpovídá 45 %. Pouze 22 dívek, tj. 22,45 %, z celkového počtu 98 má na svém těle tetování.

Graf . 2 ó H^TVP a OA, Jeseník ó P ehled po tu tetovaných a netetovaných student

Z grafu . 2 je z ejmé, fe v 1. ro níku studia je pom r tetovaných i netetovaných dívek a chlape vyrovnáný. Ve 2. ro níku je po et tetovaných (12) i netetovaných (12) chlape stejný, nejtí skupinu tvo í dívky bez tetování (21 dívek, tj. 80,77 %). Ve 3. ro níku p evafluje po et tetovaných chlape (64,71 %, tedy 11 ze 17) nad netetovanými (35,29 %, tj. 6 ze 17), po et netetovaných dívek ve 3. ro níku studia dosahuje 73,08 %, což znamená, fe 19 dívek z 26 nemá na svém t le fládné tetování. Nejmén tetovanými byly studentky 4. ro níku, a to v 85,71 % p ípad , což odpovídá po tu 24 dívek z 28.

Lze konstatovat, fe p íbifln ítina respondent , studujících S^TVP a OA, Jeseník má na svém t le nejmén jedno tetování.

5. 1. 3 SZ^{TM},^{TM} Āmperk

Āet ení se zú astnili studenti a studentky ty letého maturitního oboru zdravotnický asistent, denní forma. V minulosti bylo studium na st edních zdravotnických –kolách ur eno primárn dívkám, av-ak zájem o toto studium mají i n kte í chlapci. Jejich po ty jsou v-ak výrazn níř-í neř po ty studujících dívek, proto údaje o po tech tetovaných a netetovaných respondentech muřského pohlaví nelze považovat za statisticky významné. Z celkového po tu 200 respondent bylo 21 chlapc a 179 dívek.

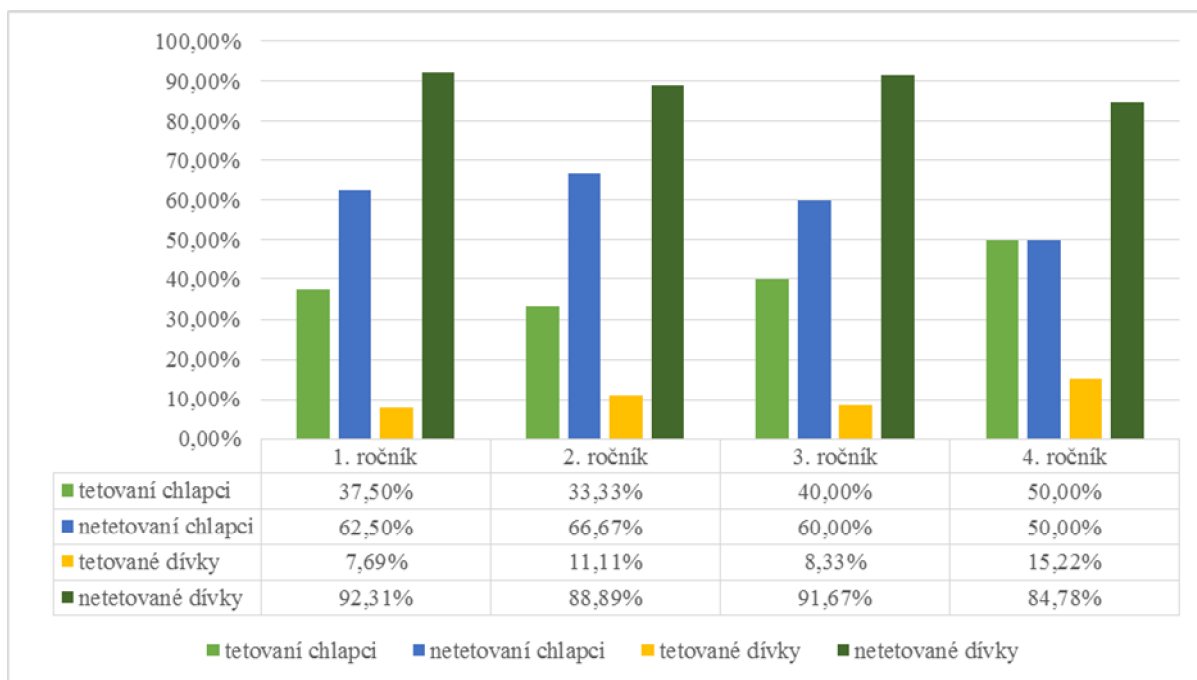
Tab. . 6 - SZ^{TM},^{TM} Āmperk ó P ehled po tu tetovaných a netetovaných student

Ro níř	Po et student celkem (vrácených pouřitelných dotazník)	CH*			D**			Celkem	
		Celkem	Tetování	Netetování	Celkem	Tetované	Netetované	Tetování (CH* + D**)	Netetování (CH* + D**)
1.	60 (100 %)	8	3	5	52	4	48	7 (11,67 %)	53 (88,33 %)
2.	51 (100 %)	6	2	4	45	5	40	7 (13,73 %)	44 (86,27 %)
3.	41 (100 %)	5	2	3	36	3	33	5 (12,20 %)	36 (87,80 %)
4.	48 (100 %)	2	1	1	46	7	39	8 (16,67 %)	40 (83,33 %)
Celkem	200 (100 %)	21	8	13	179	19	160	27 (13,50 %)	173 (86,50 %)

Pozn.: CH* ó chlapci, D** - dívky

Z dotazníkového –et ení vyplynulo, ře pouze 13,5% respondent vlastní alespo jedno tetování. Z celkového po tu 21 respondent muřského pohlaví je 8 chlapc (38,10 %) tetovaných. Z celkového po tu 179 dotázaných dívek jich jen 19 (10,61 %) uvedlo, ře mají na svém t le tetování. Výrazný rozdíl v po tu tetovaných a netetovaných student pravd podobn souvisí se zam ením a profilací student , resp. zejména studentek, vý-e uvedených studijních obor .

Graf . 3 - SZ^{TM}Úmperk ó P ehled po tu tetovaných a netetovaných student

Graf . 3 zobrazuje výrazný rozdíl mezi dívky s tetováním a bez n j, po et dívky s tetováním se pohybuje v rozmezí mezi necelými 8 % (7,69 % v 1. ro níku) a 16 % (15,22 % ve 4. ro níku), po ty dívky bez tetování se pohybují mezi 85 % (84,78 % ve 4. ro níku studia) a necelými 93 % (92,31 % v 1. ro níku studia).

P i interpretaci dat, týkajících se student mufského pohlaví, je nutné zd raznit, že dotazníkového –et ení se zú astnilo pouze 21 chlapc , resp. že po et chlapc odpovídá 10,5 % celkového po tu v–ech respondent na vý–e uvedené –kole. Z 21 chlapc je 8 jedinc s tetováním (38,10 %), dal–ích 13 chlapc (61,90 %) na svém t le fládne tetování nemá.

Lze konstatovat, že pro tetování vlastního t la se ve sledované skupin odhodlala více než desetina respondent SZ^{TM}Úmperk.

5. 1. 4 SO^{TM},^{TM} Šumperk

Met ení se zú astnili studenti a studentky denní formy ty letých maturitních obor : cestovní ruch, ekologie a životní prostředí, agropodnikání. Z celkového po tu 255 respondent bylo 106 chlapc a 149 dívat.

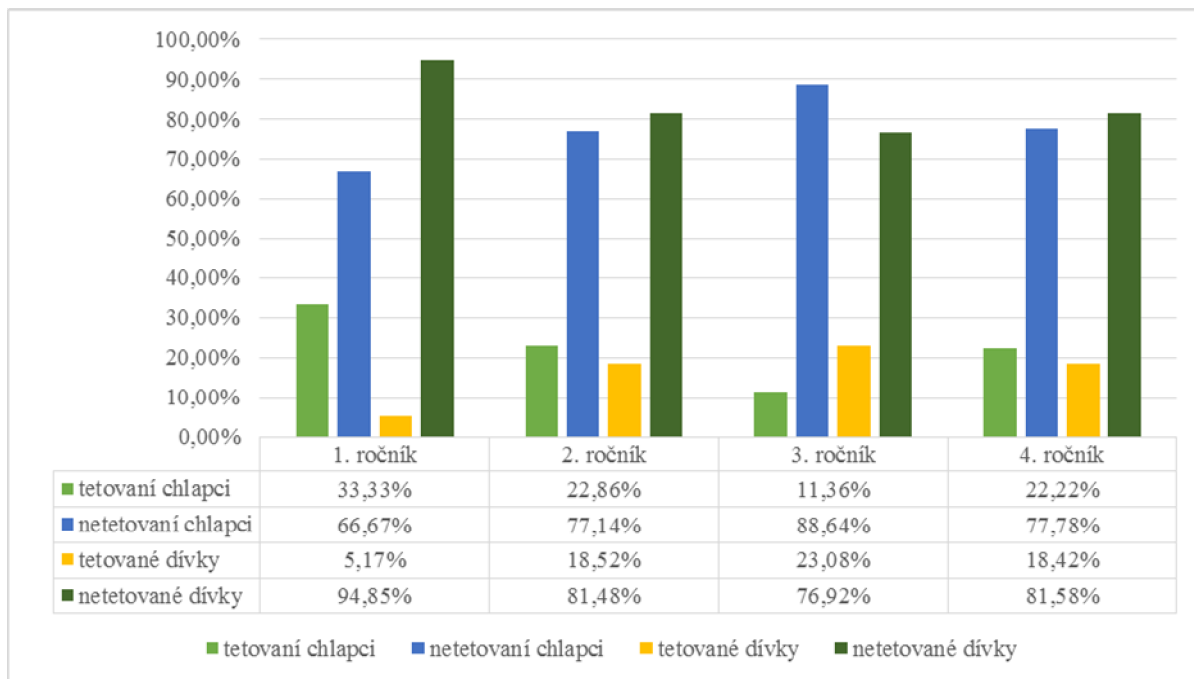
Tab. . 7 - SO^{TM},^{TM} Šumperk ó P ehled po tu tetovaných a netetovaných student

Ro ník	Po et student celkem (vrácených použitelných dotazník)	CH*			D**			Celkem	
		Celkem	Tetování	Netetování	Celkem	Tetované	Netetované	Tetování (CH* + D**)	Netetování (CH* + D**)
1.	67 (100 %)	9	3	6	58	3	55	6 (8,96 %)	61 (91,04 %)
2.	62 (100 %)	35	8	27	27	5	22	13 (20,97 %)	49 (79,03 %)
3.	70 (100 %)	44	5	39	26	6	20	11 (15,71 %)	59 (84,29 %)
4.	56 (100 %)	18	4	14	38	7	31	11 (19,64 %)	45 (80,36 %)
Celkem	255 (100 %)	106	20	86	149	21	128	41 (16,08 %)	214 (83,92 %)

Pozn.: CH* ó chlapani, D** - dívky

Z dotazníkového et ení vyzlynulo, fe 16,08 % respondent jif vlastní alespo jedno tetování. Z celkového po tu 106 respondent mufského pohlaví je 20 chlapc tetovaných, coif odpovídá 18,87 %. Z celkového po tu 149 dotázaných dívek jich 21, tzn. 14,09 %, uvedlo, fe mají na svém t le tetování.

Graf . 4 - SO^{TM}Úmperk ó P ehled po tu tetovaných a netetovaných student

Z grafu . 4 je patrné, že po ty netetovaných, a to jak chlapani , tak dívky, ve všech studijních ročnících výrazně převládají po ty jedinci s tetováním. Nejméně tetované byly studentky 1. ročníku, nebo pouze 3 dívky (5,17 %) z 58 uvedly, že mají na t le tetování. Nejmenší počet tetovaných chlapani byl zaznamenán u student 3. ročníku studia, ze 44 respondentů mužského pohlaví je tetovaných pouze 5 chlapani , což odpovídá 11,36 %.

Ve 3. ročníku bylo 6 z 26 dívek tetovaných, což odpovídá hodnotě 23,08 %, tetované dívky 3. ročníku představují nejpočetnější skupinu ve srovnání s tetovanými studentkami ostatních ročníků .

Při interpretaci dat je potřeba zdůraznit skutečnost, že údaj o počtu tetovaných a netetovaných respondentech mužského pohlaví 1. ročníku se týká pouze 9 chlapani , kdy 3 z nich, tzn. 33,33 %, mají na t le tetování, zbývajících 6 (66,67 %) je bez tetování.

Lze konstatovat, že nejméně jedno tetování má na svém těle méně než pětina všech respondentů SO^{TM}Úmperk.

5. 1. 5 SP^{TM}a VO^{TM},^{TM} umperk

Met ení se zú astnili pouze studenti a studentky denního studia ty letých maturitních obor : technické lyceum, elektrotechnika, strojírenství, informa ní technologie, pr myslový design, grafický design. Studium na SP^{TM}a VO^{TM},^{TM} umperk je atraktivní zejména pro chlapce, o emfl sv d í i vysoký po et respondent mufského pohlaví ve srovnání se studentkami. Studentky a studenti VO^{TM}nebyli do –et ení zahrnuti.

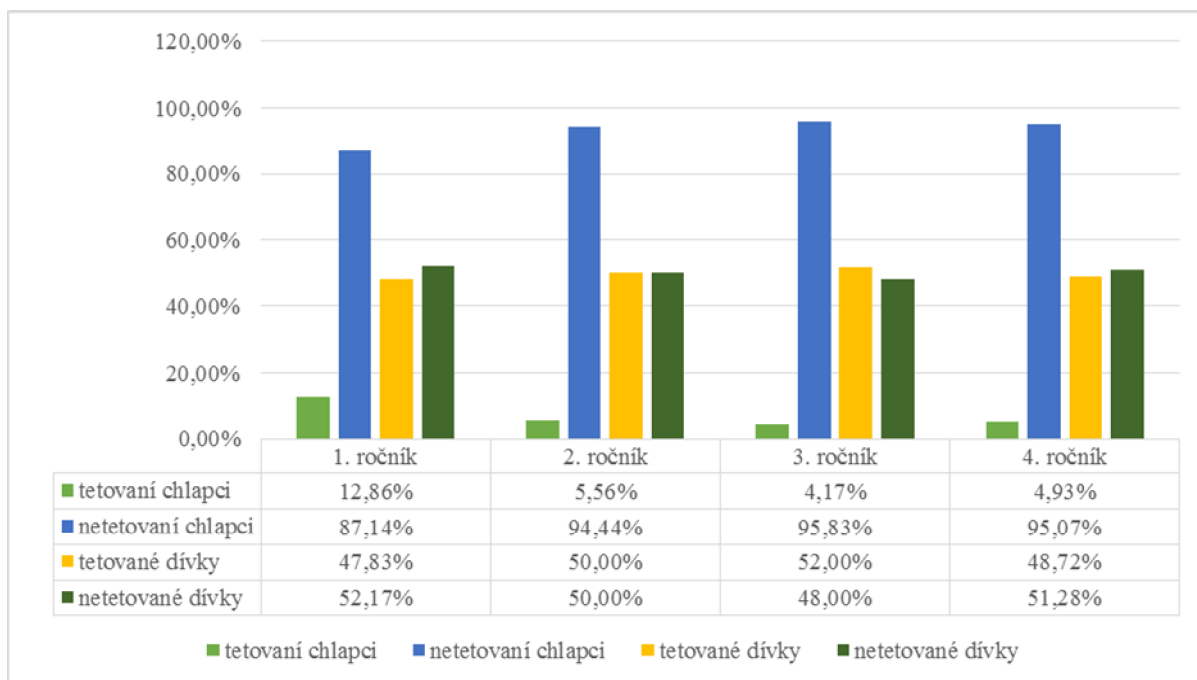
Tab. . 8 ó SP^{TM}a VO^{TM},^{TM} umperk ó P ehled po tu tetovaných a netetovaných student

Ro ník	Po et student celkem (vrácených poufíitelných dotazník)	CH*			D**			Celkem	
		Celkem	Tetovaní	Netetovaní	Celkem	Tetované	Netetované	Tetovaní (CH* + D**)	Netetovaní (CH* + D**)
1.	163 (100 %)	140	18	122	23	11	12	29 (17,79 %)	134 (82,21 %)
2.	176 (100 %)	144	8	136	32	16	16	24 (13,64 %)	152 (86,36 %)
3.	169 (100 %)	144	6	138	25	13	12	19 (11,24 %)	150 (88,76 %)
4.	181 (100 %)	142	7	135	39	19	20	26 (14,36 %)	155 (85,64 %)
Celkem	689 (100 %)	570	39	531	119	59	60	98 (14,22 %)	591 (85,78 %)

Pozn.: CH* ó chlapani, D** - dívký

Z dotazníkového –et ení vplynulo, fe 14,22 % respondent jifl vlastní alespo jedno tetování. Z celkového po tu 570 respondent mufského pohlaví je 39 (6,84 %) chlapc tetovaných. Z celkového po tu 119 dotázaných dívek jich 59 (49,58 %) uvedlo, fe mají na svém t le tetování. Vzhledem ke skute nosti, fe dotazované dívký byly studentkami um lecky zam ených obor grafický design a um lecký design, lze usuzovat, fe výsledek –et ení uvád jíci tém 50 % tetovaných reflektuje výtvarnou stránku studijního oboru.

Graf . 5 ó VO^{TM}a SP^{TM}, úmperk ó P ehled po tu tetovaných a netetovaných student

Z grafu . 5 je z ejmé, fle po ty netetovaných chlapani výrazn p evy-ují nad chlapani s tetováním, a to ve v-ech ro nících studia. Po et chlapani s tetováním je nejvy-í v 1. ro níku (12,86 %), ve vy-ích ro nících se hodnoty pohybují mezi 4,17 % (3. ro ník) a 5,56 % (2. ro ník).

Po ty dívky s tetováním a dívky bez tetování jsou ve v-ech studijních ro nících tém vyrovnané, v obou sledovaných skupinách se pohybují okolo hodnoty 50 %, av-ak v kone ném sou tu mají dívky bez tetování po etní p evahu. Vysoká šprotetovanostõ dívky patrn souvisí se skute ností, fle na vý-e uvedené st ední -kole jsou dívky nej ast ji studentkami um lecky zam ených obor (pr myslový design, grafický design), kde je ur itá míra extravagance, nonkonformity, originality apod. vítaná, cofl se pravd podobn promítá i do pot eby mít na svém t le tetování.

5. 1. 6 Zhodnocení výzkumného předpokladu . 1

Z provedeného šetření vyplývá, že nejvíce tetovaných studuje na VO^{TM}a S^{TM}A, Záběh, nebo dle uvedených odpovědí má na svém těle jedno tetování 48,02 % studentů (chlapci i dívky dohromady). Nejméně tetovaných studentů studuje SZ^{TM},^{TM}umperk, nebo pouze 13,50 % respondentů uvedlo, že má na svém těle tetování. Tento nízký údaj zřejmě souvisí se studijním oborem a budoucím pracovním uplatněním ve zdravotnictví, o studující se pravděpodobně obávají možných zdravotních rizik a komplikací, které v souvislosti s tetováním bývají uváděny. Dalším zvažovaným aspektem může být potenciální nedovraha pacienta v pracovníka, který má na svém těle viditelné tetování, u starší generaci je to přetrvává, na které předšedky ve vztahu k tetovaným osobám.

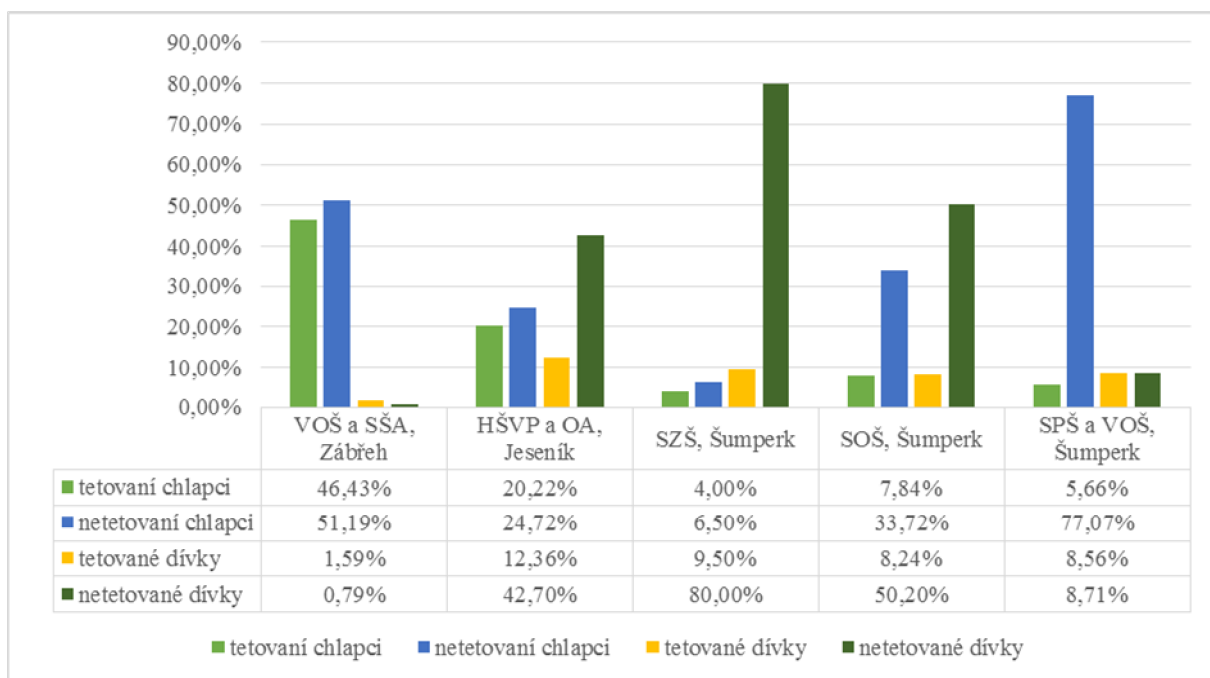
Získané údaje jsme pro větší přehlednost zaznamenali do souhrnné tabulky a vyjádřili graficky.

Tab. . 9 o Počet tetovaných a netetovaných studentů dle jednotlivých studijních oborů (celkový pohled)

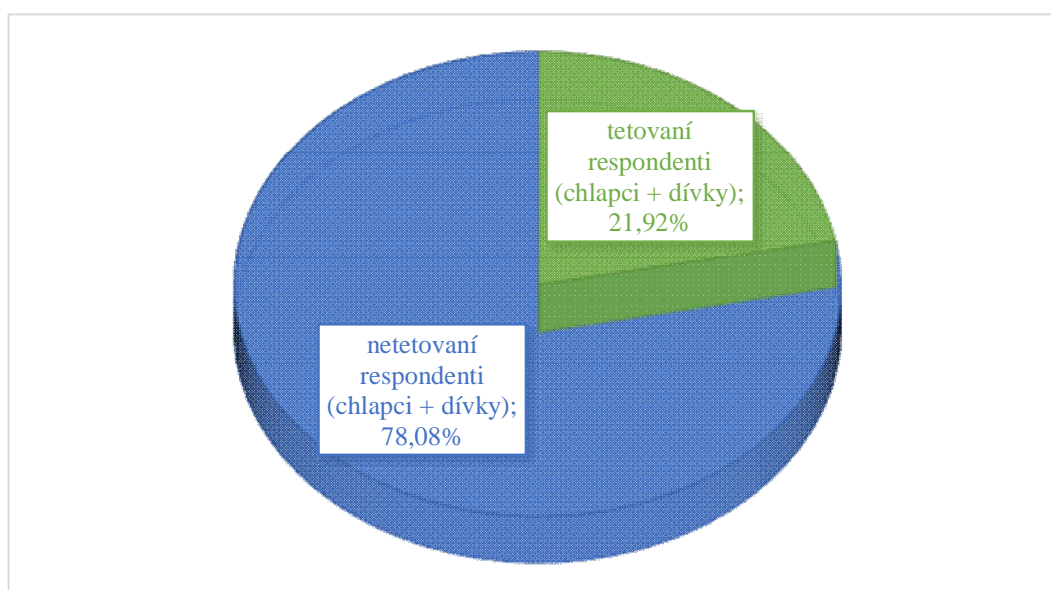
Obor	Tetovaní			Netetovaní		
	Celkem	CH*	D**	Celkem	CH*	D**
VO ^{TM} a S ^{TM} A, Záběh	121 (48,02 %)	117	4	131 (51,98 %)	129	2
H ^{TM} WP a OA, Jeseník	58 (32,58 %)	36	22	120 (67,42 %)	44	76
SZ ^{TM} , ^{TM} umperk	27 (13,50 %)	8	19	173 (86,50 %)	13	160
SO ^{TM} , ^{TM} umperk	41 (16,08 %)	20	21	214 (83,92 %)	86	128
SP ^{TM} a VO ^{TM} , ^{TM} umperk	98 (14,22 %)	39	59	591 (85,78 %)	531	60
Celkem	345 (21,92 %)	220	125	1229 (78,08 %)	803	426

Pozn.: CH* - chlapci, D** - dívky

Graf . 6 ó Po et tetovaných a netetovaných student dle jednotlivých st edních –kol (celkový p ehled)

Graf . 7 ó Po et tetovaných a netetovaných student ve sledované skupin

Z celkového po tu 1574 respondent má na svém t le alespo jedno tetování 21,92 % (345 student , chlapci i dívky dohromady), 1229 respondent , tzn. 78,08 %, fládné tetování nemá.

Provedené –et ení potvrdilo ná–výzkumný p edpoklad . 1: P tina oslovených student má na svém t le jedno tetování.

5. 2 Názor na tetování

Vyjádření názoru na jedince s tetováním zahrnovalo u jifi tetovaných výhradn kladné postoje (100 %), proto uvádíme pouze p ehled postoj netetovaných respondent .

Mezi dosud 1229 netetovanými respondenty na otázku ůCo si myslí– o lidech, kte í se nechají tetovat? ů nej ast ji zazn la odpov , fe šs tetováním (nebo tetovanými lidmi) nemám problém, šje to kařdého osobní v cō, šlíbí se mi to, šje to cool, štetované t lo je sexy, šjsou state ní/odvážní.

Z celkového po tu 1229 netetovaných chlapc a dívek celkem 138 (11,23 %) z nich uvedlo, fe o tetování v brzké dob uvařují. Pouze 5,13 % (tzn. 63 osob) z celkového po tu netetovaných vyjád ilo p ímý nesouhlas s tetováním (šnelíbí se mi to, šhrozí zdravotní rizika, šrodi e by m (p i)zabili, šo ekávám potířle s hledáním pracovního místa, štetování/tetování lidé jsou trapní).

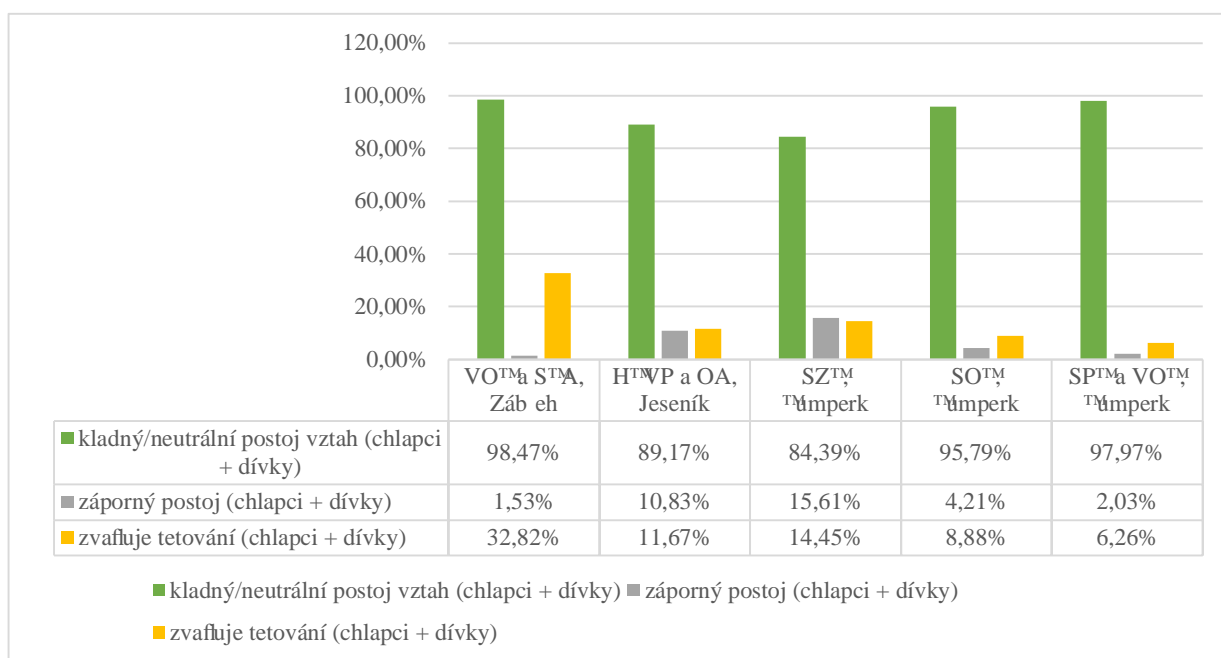
Kladný nebo neutrální vztah k tetování a tetovaným projevilo 1166 netetovaných respondent (94,87 %).

Tab. . 10 ů Vztah netetovaných respondent k tetování a tetovaným (po et odpov dí)

řkola	Netetovaní			Kladný/neutrální názor na tetování			O tetování uvařují			Nesouhlas s tetováním		
	Celkem	CH*	D**	Celkem	CH*	D**	Celkem	CH*	D**	Celkem	CH*	D**
VO ^{TM} a ST ^{TM} , Záb eh	131	129	2	129	127	2	43	41	2	2	2	0
H ^{TM} VP a OA, Jeseník	120	44	76	107	43	64	14	9	5	13	1	12
SZ ^{TM} , ^{TM} mperk	173	13	160	146	11	135	25	8	17	27	2	25
SO ^{TM} , ^{TM} mperk	214	86	128	205	83	122	19	11	8	9	3	6
SP ^{TM} a VO ^{TM} ^{TM} mperk	591	531	60	579	520	59	37	19	18	12	11	1
Celkem	1229	803	426	1166	784	382	138	88	50	63	19	44

Pozn.: CH* ō chlapani, D** - dívky

Graf . 8 ó Postoj netetovaných respondent k tetování (chlapci + dívky)

Pro lepší pohled jsme názory netetovaných respondent vyjádřili pomocí grafu . 8. Z něj vyplývá, že jsou asi stejně do kolektí studenti zaujímají bez ohledu na druh studia k tetování a jedinci s tetováním v drtivé většině kladný i neutrální postoj. Nejvyšší počet nesouhlasných reakcí (15,61 %) na tetování jsme zaznamenali u studentů a studentek SZ^{TM} T^{TM}perk.

5. 2. 1 Zhodnocení výzkumného předpokladu . 2

Ze získaných odpovědí je patrné, že v naší sledované skupině studentů a studentek převládá kladný vztah k tetování a tetovaným jedincům. Pouze 19 chlapců (1,21 % ze všech 1574 respondentů) a 44 dívek (2,79 % ze všech 1574 respondentů) vyjádřilo odmítavý postoj. Kladný nebo neutrální postoj zaujímá 1511 respondentů z 1574 (tetovaných + netetovaných), což odpovídá 96 % všech respondentů.

Provedené šetření potvrdilo a dokonce výrazně potvrdilo náš výzkumný předpoklad . 2: Nadpoloviční většina všech respondentů (tetovaných i netetovaných) má k tetování a k lidem s tetováním kladný nebo neutrální vztah.

5.3 Motivace k vlastní tatuáži

U 345 tetovaných respondentů nás zajímaly důvody, které dotyknou vedly k realizaci tatuáže na vlastním těle. Na otázku: „Jaký byl tvůj motiv nechat si udělat tetování?“ měli tetovaní možnost vybrat nejlépe vyhovující odpovědi z možných, přípustné bylo označit i více než jednu variantu:

- vliv kamarád, kteří tetování již mají
- tzv. švyhecování, že bych si tetování nikdy nepořídil
- zákaz rodičů, chtějí jsem udělat něco, co je nevratné a nebudou na to mít žádný vliv
- chtějí jsem mít ozdobené tělo
- partner, který má také tetování
- touha odlišit se od ostatních
- chtějí jsem mít něco výjimečného
- jiný důvod

Tab. 11.6 Motivace k tetování

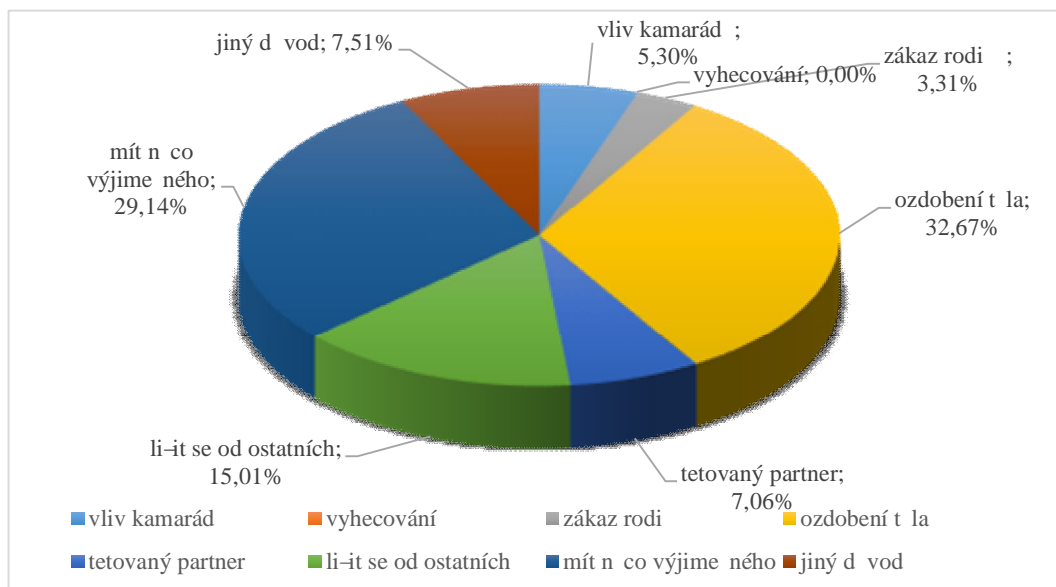
Možná odpověď	Počet hlasů (CH* + D**)
Vliv kamarád, kteří tetování již mají	24 (5,30 %)
Tzv. švyhecování, že bych si tetování nikdy nepořídil	0 (0,00 %)
Zákaz rodičů, chtějí jsem udělat něco, co je nevratné a nebudou na to mít žádný vliv	15 (3,31 %)
Chtějí jsem mít ozdobené tělo	148 (32,67 %)
Partner, který má také tetování	32 (7,06 %)
Touha odlišit se od ostatních	68 (15,01 %)
Chtějí jsem mít něco výjimečného	132 (29,14 %)
Jiný důvod	34 (7,51 %)
Celkem	453 (100 %)

Pozn.: CH* - chlápci, D** - dívky

Respondenti nejčastěji volili odpověď „chtějí jsem mít ozdobené tělo“ (32,67 %). Následovala varianta „mít něco výjimečného“ (29,14 %). „Touha odlišit se od ostatních“ byla třetí nejčastější důvodem k tatuáži (15,01 %). Ze 34 odpovědí „jiný důvod“ 5 respondentů uvedlo, že mám stejné se sestrou, 14 respondentů uvedli šlábí se mi to, kvůli šumrtlí v rodině se nechalo tetovat 6 respondentů, 9 respondentů uvedlo: „chtějí jsem si nechat

vytětovat n co, co pro m má velký význam a cht l/-a jsem to mít po ád na o íchõ. Zajímavé je, že se nena-el jediný respondent, který by se k tetování nechal švyhecovatõ.

Graf . 9 ó Motivace k tatuáfi (chlapci + dívky)

5. 3. 1 Zhodnocení výzkumného p edpokladu . 3

Z nej ast ji volených odpov dí je patrné, že významným aspektem dotázaných mladých lidí je snaha ozdobit své t lo - tento d vod uvedlo 148 respondent , tj. 32,67 %. Mít na svém t le n co výjime ného, jedine ného a tím se li-it od ostatních, cht lo 132 respondent , tj. 29,14 %. íádný z respondent nevedl, že by jej ovlivnila mediáln známá osobnost (nap . youtuber, influencer, zp vák, herec, sportovec apod.), p ípadn že by se pro tetování rozhodli vlivem reklamy nebo na základ zhlédnutého filmu.

Hlavním d vodem, pro si po ídit tetování, byla pro 32,67 % (tj. pro 148 respondent z celkového po tu 345) snaha ozdobit t lo. **Tato skute nost potvrdila ná- výzkumný p edpoklad . 3: Oslovení respondenti se nej ast ji nechali tetovat z estetického hlediska, tetováním cht li p edev-ím ozdobit své t lo.**

5.4 Výběr motivu

V rámci výzkumu nás zajímalo, odkud respondenti čerpají inspiraci pro svá tetování. Zda motivy pro tetování vybírají z katalogu, nechají se ovlivnit tetováním kamarádů, mají vlastní návrhy, hledají na internetu, volbu nechají na tatéřovi, nebo zda je podnětem nějaký vlastní zážitek. Bylo možné uvést i jinou než uvedenou variantu. Respondenti mohli označit všechny inspirativní zdroje.

Dále jsme zjistili, které motivy respondenti upřednostnili. Do výběru jsme zařadili motivy květin, zvířata, římské znaky, symboly, texty, data narození rodiny a přátel, propojení motivů, případně respondenti mohli uvést variantu v dotazníku neuvedenou.

Tab. 12 Výběr motivu - zdroj inspirace, druh motivu

Výběr motivu			
Zdroj inspirace	Odpovědi (CH* + D**)	Druh motivu	Odpovědi (CH* + D**)
Katalog	76 (4,92 %)	Květiny	62 (16,15 %)
Vlastní návrh	457 (33,09 %)	Zvířata	54 (14,06 %)
Podle tetování kamarádů	382 (27,59 %)	Římské znaky	13 (3,39 %)
Internet	139 (9,90 %)	Symboly	96 (25,00 %)
Nechám to na tatéřovi	86 (5,72 %)	Texty	79 (20,57 %)
Inspirace zážitkem	223 (16,36 %)	Data narození rodiny a přátel	57 (14,84 %)
Jiná varianta	0	Propojení motivů	19 (4,95 %)
---	---	Jiné	4 (1,04 %)
Celkem	1363 (100 %)	Celkem	384 (100 %)

Pozn.: CH* - chlapci, D** - dívky

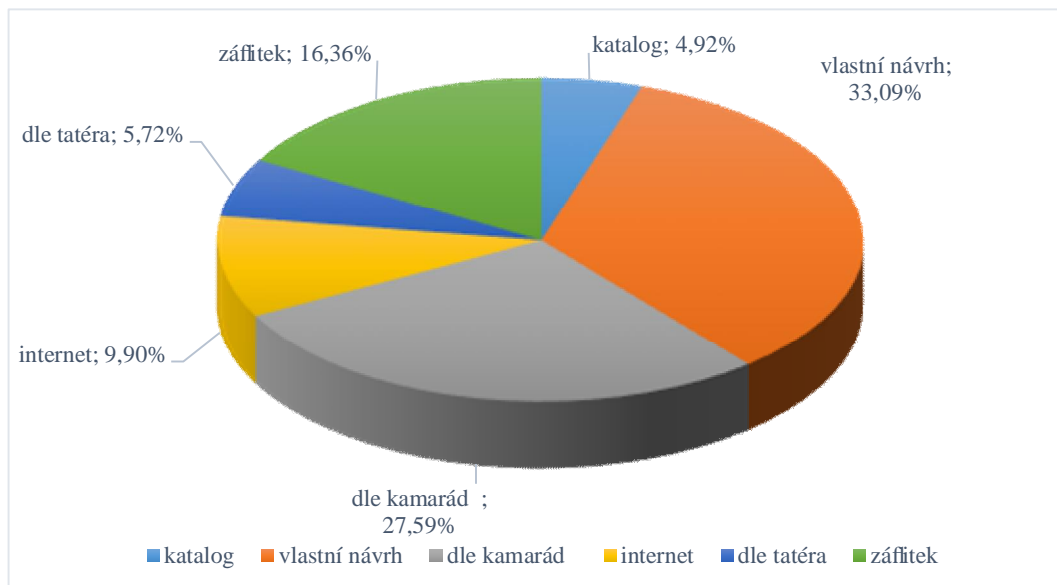
Respondenti ve více než třetině případů (33,09 %) uvedli, že si tetování navrhnou sami. Významným inspiračním zdrojem se ukázali být kamarádi (27,59 %). Vlastní zážitek ovlivnil 16,36 % dotázaných.

Nejoblíbenějším motivem ve sledované skupině se ukázaly být symboly (25,00 %), texty byly uvedeny ve 20,57 % případů. Květinové vzory si pro svou tatuáž zvolilo 16,15 % respondentů.

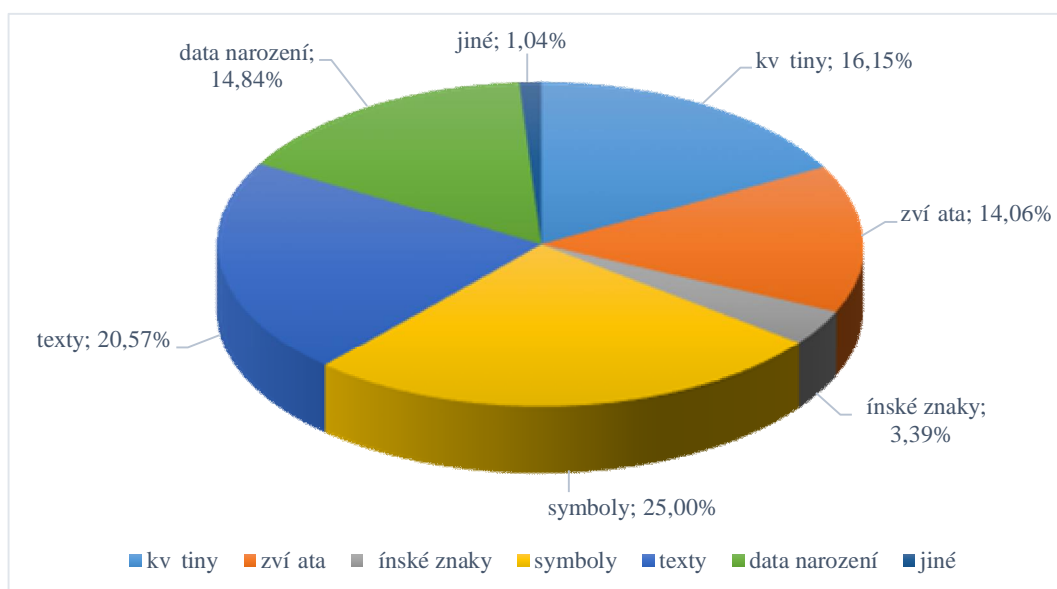
Zajímavé je srovnání četnosti odpovědí týkajících se zdroje (1363 odpovědí) a následně druhu motivu (384 odpovědí). Z výsledku lze usuzovat, že respondenti pro svá

tetování hledají inspiraci souasn mezi nkolika zdroji, o samotném motivu pak obvykle mají velmi konkrétní představu, kterou následně realizují.

Graf . 10 ó Zdroj inspirace (chlapci + dívky)

Graf . 11 ó Volba motivu (chlapci + dívky)

5. 4. 1 Zhodnocení výzkumného předpokladu . 4

Při výběru motivu je 16,36 % respondentů ovlivněno vlastním zážitkem, 27,59 % uvádí jako zdroj inspirace tetování kamaráda, avšak nejpočetnější skupinu tvoří studenti, kteří realizují tetování podle vlastního návrhu, a to ve 33,09 % případů. **Získaná data potvrzují výzkumný předpoklad . 4: Oslovení respondenti se nejraději nechávají tetovat podle vlastního návrhu.**

5. 4. 2 Zhodnocení výzkumného předpokladu . 5

K velmi oblíbeným, proto často tetovaným motivům patří květiny (16,15 %) a různé texty (20,57 %). Na otázku: „Které motivy sis zvolil(a)?“, bylo nejčastěji odpovězeno: „Symbol“, a to v 96 případech (25,00 %). **Uvedené odpovědi potvrzují výzkumný předpoklad . 5: Při výběru motivu tetování respondenti dávají přednost symbolům.**

5.5 Umístění motivu

V rámci výzkumu jsme se respondent dotazovali, kterou část svého těla opatřili tetováním. Proces podkožní aplikace barvy pomocí tetovacího strojku vnímá mnoho tetovaných jako nepříjemný a bolestivý, zvláště pokud se tetování provádí v oblastech s minimem podkožního tuku, v blízkém okolí kostí a v místech s četnými nervovými zakončeními. Z celkového počtu 217 realizovaných tetování 2 dívky uvedly, že mají tetování umístěné pod klíční kostí a dalších 3 dívky přiznaly, že se nechaly tetovat v oblasti intimních partií.

Tab. 13 Umístění motivu

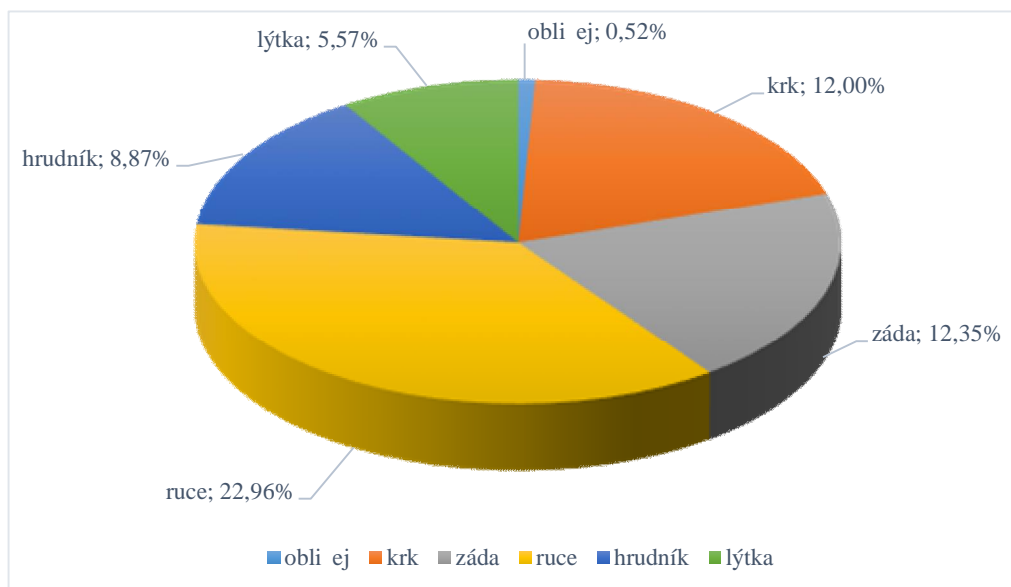
Umístění	CH*	D**	Celkem CH* + D**
Obličej	3	0	3 (0,52 %)
Krk	69	42	111 (19,30 %)
Záda	71	25	96 (16,70 %)
Ruce	132	89	221 (38,43 %)
Hrudník	51	7	58 (10,09 %)
Zadek	0	11	11 (1,91 %)
Stehna	0	10	10 (1,74 %)
Lýtka	32	3	35 (6,09 %)
Kotník	0	25	25 (4,35 %)
Jiná varianta	0	5	5 (0,87 %)
Celkem	358	217	575 (100 %)

Pozn.: CH* - chlapani, D** - dívky

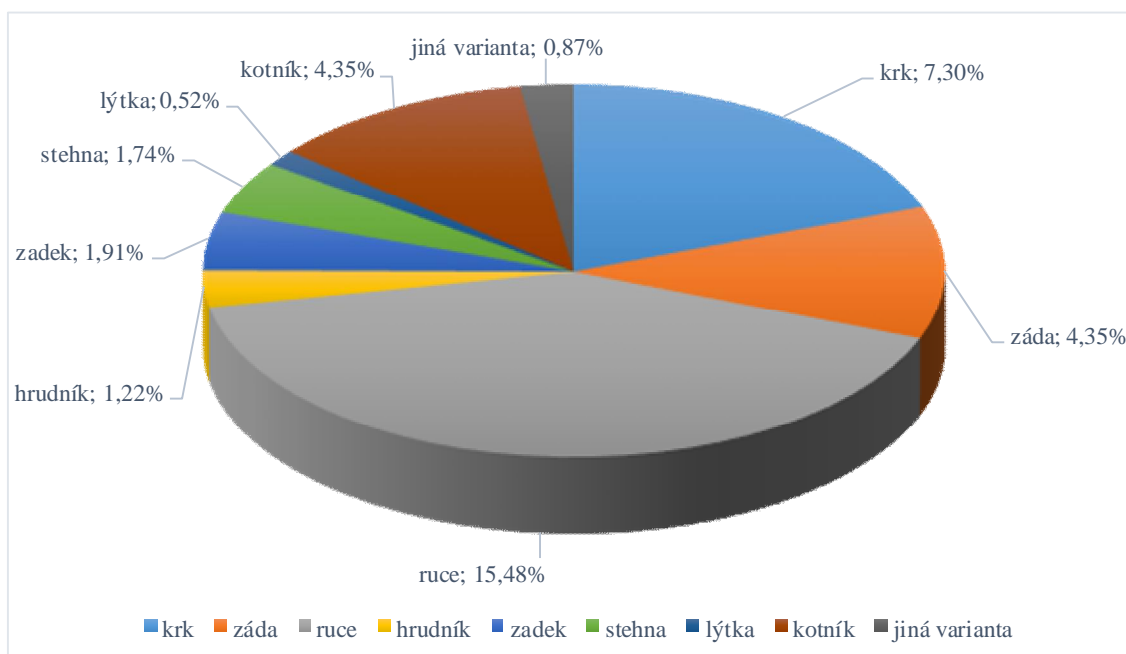
Z výše uvedeného vyplývá, že nejčastěji tetovaným místem na těle, a to jak u chlapců, tak i dívek, jsou ruce (celkový počet tetování na ruce dosahuje hodnoty 38,43 %). Druhým nejčastěji tetovaným místem ve sledované skupině byla u chlapců záda (12,35 %), u dívek krk (7,30 %), avšak v konečném součtu bylo 96 tetování realizováno právě na krku, což odpovídá výsledku 19,30 % realizovaných tetování.

Žádný z chlapců nevedl, že by měl tetování na zadku, stehnech, kotníku, žádný nevyužil možnosti uvést jinou variantu. Žádná dívka ve sledované skupině nevedla, že by měla tetování na obličeji, avšak 3 dívky odpověděly, že mají tetované intimní partie, blíže specifikaci nevedly.

Graf . 12 ó Umíst ní motivu (chlapci)

Graf . 13 ó Umíst ní motivu (dívkky)

Porovnáme-li výsledky –et ení tetovaných dívek s odpov ěmi tetovaných hoch , pak v po adí druhým nejvíce tetovaným místem u dívek je krk (7,30 %), u chlapc záda (12,35 %). T etím nejoblíben j–ím místem pro realizaci tetování u dívek jsou záda a kotník (shodn 4,35 %), u chlapc se na t etím míst umístilo tetování na krku (12,00 %).

řádný z chlapc , kte í se zú astnili dotazníkového –et ení, nemá tetování na zadku, stehnech, kotníku, p ípadn jiném míst , řádná dívkka nemá tetování v obli eji.

5. 5. 1 Zhodnocení výzkumného předpokladu . 6

Při rozhodování, kam umístit tetování, se ve svých odpovědích chlapci s dívkami rozcházejí, avšak v konečném součtu mají obě skupiny nejčastěji tetované ruce o 221 realizovaných tetování (38,43 %) se nachází v oblasti rukou. **Uvedené odpovědi potvrzují výzkumný předpoklad . 6: Nejčastěji tetovaným místem jsou ruce (předloktí, paže, rameno).**

5. 6 Počet tetování na těle

V dotazníkovém šetření byli respondenti dotázáni na počet tetování na svém těle. Ve sledované skupině mělo 58,84 % respondentů na svém těle jedno tetování, druhou nejpočetnější skupinu tvořili jedinci se dvěma vytetovanými motivy. Pouze 2 chlapci (0,58 %) a 3 dívky (0,87 %) měly na těle vytetováno nejméně pět motivů. Většina tetovaných bez ohledu na počet již realizovaných tetování na svém těle uvedla, že počet tetování s největší pravděpodobností nepovažuje za konečný, kromě pořízení zcela nového motivu, na které respondenti zmínili i možnost vylepšení, dokonce i přetetování stávající škrýtky.

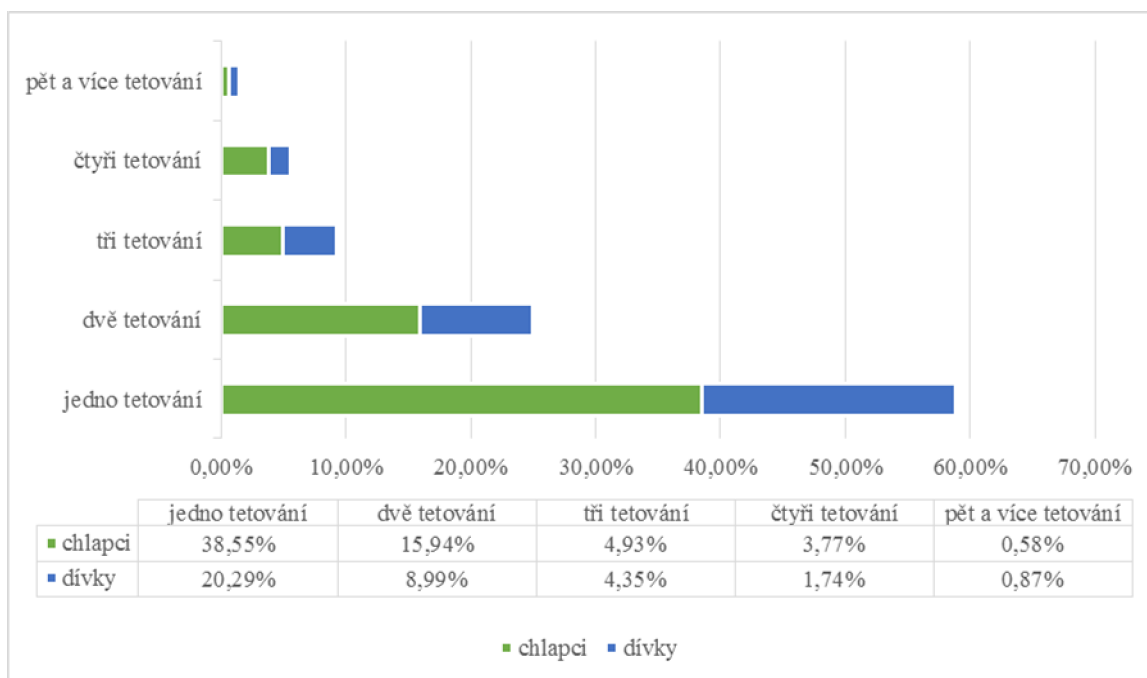
Tab. . 14 o Počet tetování na těle

Počet tetování	CH*	D**	Celkem (CH* + D**)
1	133 (38,55 %)	70 (20,29 %)	203 (58,84 %)
2	55 (15,94 %)	31 (8,99 %)	86 (24,93 %)
3	17 (4,93 %)	15 (4,35 %)	32 (9,28 %)
4	13 (3,77 %)	6 (1,74 %)	19 (5,51 %)
5 a více	2 (0,58 %)	3 (0,87 %)	5 (1,45 %)
Celkem	220 (63,77 %)	125 (36,23 %)	345 (100 %)

Pozn.: CH* - chlapci, D** - dívky

Ze skupiny již tetovaných respondentů 133 chlapců (38,55%) a 70 dívek (20,29 %) uvedlo, že mají na svém těle jedno tetování. Tito respondenti tvořili nejpočetnější skupinu. Druhé místo obsadila skupina studentů a studentek se 2 tetováními: 55 chlapců (15,94 %) a 31 dívek (8,99 %).

Graf . 14 ó Po et tetování

5. 6. 1 Zhodnocení výzkumného předpokladu . 7

Skupina respondentů s jedním tetováním je nejpočetnější – tvoří ji 133 chlapců (38,55 %) a 70 dívek (20,29 %), tedy celkem 203 studujících (58,84 %). Ze získaných odpovědí jsme zjistili, že dvě tetování má na svém těle 55 chlapců (15,94 %) a 31 dívek (8,99 %), což v konečném součtu odpovídá pouze 86 respondentům, resp. 24,93 %. **Po zaokrouhlení na jednotky (25 %) získané údaje potvrzují výzkumný předpoklad . 7: čtvrtina tetovaných studentů má na svém těle dvě tetování.**

6 Diskuze

Cílem kvantitativního výzkumu, jenž byl proveden na pětici náhodně zvolených středních školách v Olomouckém kraji formou anonymního dotazníkového šetření, bylo prostřednictvím výzkumných otázek zmapovat názory a postoje souasných středních školáků na tetování, abychom byli schopni odpovědět na otázku, zda lze tetování považovat za sociokulturní normu nebo patologii. Zároveň jsme se snažili ověřit výzkumné předpoklady:

- Výzkumný předpoklad 1:

Pětina oslovených studentů má na svém těle jedno tetování.

Podle údajů o počtech tetovaných studentů a studentek mezi jednotlivými středními školami lišily, v případě odpovědí studentů VO^{TM} a S^{TM}A, Záběh, velmi výrazně, počet tetovaných jedinců ve sledovaném souboru dosáhl hodnoty 21,92 %, což je pouze o 1,92 % více, než jsme předpokládali. Nízký počet tetovaných studentek a studentů SZ^{TM}, T^{TM}perk (13,50 %) zřejmě souvisí s kvalitními informacemi o možných zdravotních rizicích a předpokládanou nedůvěrou pacientů k tetovaným osobám. U studentů VO^{TM} a S^{TM}A, Záběh (48,02 %), se patrně projevil vliv sociokulturního prostředí, z nichž většina respondentů pochází, téměř 100 % studujících jsou chlapci (dívky zde studují ojedinelé), pouze 2 studijní obory (autotronik, dopravní prostředky) jsou zakončeny maturitní zkouškou, sociální prostředí a sociální zkušenosti studentů VO^{TM} a S^{TM}A, Záběh, jsou výrazně odlišné od respondentů z ostatních středních škol.

- Výzkumný předpoklad 2:

Nadpolovina většiny respondentů (tetovaných i netetovaných) má k tetování a k lidem s tetováním kladný nebo neutrální vztah.

Kladný nebo neutrální vztah k tetování a tetovaným projevilo 1166 netetovaných respondentů (94,87 %). Oslovení středních školáci studenti nepovažují tetování za výstřední, z jejich odpovědí je zřejmé, že pro ně tetování není stigmatem, případně odsouzeníhodnou šlápkou, která jedince diskredituje v očích společnosti. Tělo považují za *šv j majetek*, se kterým mohou libovolně nakládat. V jejich odpovědích nejastěji zaznílo, že každý má právo *švobodně se rozhodnout*, nebo *šje každého v c, jak vypadá*. S tetovanými lidmi se lze setkat u poskytovatelů různých profesí a sociálních tříd, tetování je jedním z možných a vyvířovaných způsobů hledání a utváření vlastní identity v období dospívání, a pravděpodobně proto výsledek šetření prokázal ve více než 90 % tolerantní přístup k tetování a tetovaným.

- Výzkumný předpoklad 3:

Oslovení respondenti se nejast ji nechali tetovat z estetického hlediska, tetováním chtějí především ozdobit své tělo.

Nejast ji uváděnou odpovědí, pro se oslovení respondenti rozhodli opatřit si tetování, byla touha ozdobit/zkrášlit své tělo, což potvrzuje, že dospívající přikládají velký význam fyzické kráse a osobní přitažlivosti. (Fialová, 2001; Grohan, 2000) Tetování je (nejen pro ně) pohodlný způsob, jak rychle a bez fyzické námahy snížit míru nespokojenosti s vlastním tělem a zmoderně vizuálně alespoň částečně uspokojit vlastní touhu po dokonalosti.

- Výzkumný předpoklad 4:

Oslovení respondenti se nejraději nechávají tetovat podle vlastního návrhu.

Podle vlastního návrhu se nechalo tetovat 33,09 % dotázaných, tato skupina respondentů byla nejpočetnější zřejmě proto, že vlastní návrh je zárukou originality, jedinečnosti, vystihuje individualitu jedince, odráží jeho sociální zkušenosti, emoce, prožívání, a spolupodílí se na vytváření vlastní identity.

- Výzkumný předpoklad 5:

Přítelství motivu tetování respondenti dávají přednost symbolům.

Symboly představují sílu, která je nositelem ucelené odpovědi. Tyto symboly mohou mít v odlišných kulturách různé významy, výklad symbolů souvisí se znalostmi a získanými zkušenostmi. Domníváme se, že právě mnohoznačnost výkladu je zřejmě pro oslovené studenty atraktivní, a proto nejast ji volí tetování v podobě symbolů.

- Výzkumný předpoklad 6:

Nejast ji tetovaným místem jsou ruce (předloktí, paže, rameno).

Předloktí, paže a ramena bývají označována jako nejméně bolestivá místa pro realizaci tetování, tetování rukou lze v případě potřeby skrýt dlouhým rukávem a to jsou pravděpodobně dva hlavní důvody, pro se na ně respondenti nejast ji nechali tetovat právě na rukách. Zjistěná, že 19,30 % vytetovaných motivů se nachází na krku respondentů, tedy na jednom z nejcitlivějších, resp. nejbolestivějších míst pro jejich realizaci, však ukazuje, že míra bolesti u oslovených studentů nebyla pro umístění tetování rozhodující. Je možné, že tetování na krku u daných jedinců souviselo právě s prožíváním avizované bolestivosti a prožíváním sebe sama.

- Výzkumný předpoklad 7:

čtvrtina tetovaných student má na svém těle dvě tetování.

Ze 345 respondentů (chlapci + dívky) jich celkem 86, tzn., že 24,93 % uvedlo, že mají na svém těle dvě tetování. Tento výsledek –et ení pravd podobn souvisí se skute ností, že první tetování p ed ilo p vodní o ekávání (snesitelná bolest, minimální nebo fládné komplikace s hojením, spokojenost s výsledným efektem), proto bylo snaz-í realizovat dal-í, v po adí druhou škerkuõ.

5 Závěr

Záměrem této práce bylo zjistit, jak na fenomén tetování pohlíží současní střední studenti, které skutečnosti je ovlivnily tak, že si opatřili tetování, jaké zvolili motivy, kam na svém těle tetování umístili, pro kterou část těla se nejčastěji rozhodli, a zda tetování považují za sociokulturní normu nebo zda je projevem patologického jednání.

V teoretické části jsme vymezili normu a normalitu, definovali jsme sociální patologii, osobnost a sebepojetí jedince, zmínili jsme způsob vnímání vlastního těla s ohledem na ontogenezi, a příčiny nespokojenosti s vlastním tělem a vzhledem. Dále jsme se vypořádali se způsobem zdokonalení vzhledu, přičemž jsme se cíleně soustředili na možnosti, které skýtá tetování. Neopomenuli jsme zmínit ani možná zdravotní a profesní rizika tetování. Samostatně jsme se vypořádali vlivu médií na tetování.

Ve výzkumné části jsme se snažili zodpovědět otázku, zda je tetování v dnešní době možné vnímat již jako sociokulturní normu nebo zda je projevem patologického chování. Zajímaly nás názory současných středních studentů na jedince s tetováním. Podrobněji jsme se zabývali analýzou dat studentů, kteří se nechali tetovat. Zajímalo nás, proč se pro tetování rozhodli, jaký zvolili motiv a jakou část těla mají potetovanou.

Ze získaných odpovědí lze usuzovat, že dotazovaní středníkoláci se netetují proto, aby prostřednictvím tetování vyjádřili svou příslušnost k určité subkultuře. Tetování je pro ně především jedna z mnoha současných možností, jak zkrášlit své tělo. Tetováním se chtějí odlišit od ostatních, zviditelnit a zdůraznit vlastní individualitu. Necháávají se tetovat po zralé úvaze, tetování pro ně není výrazem revolty vůči autoritám. Výběr motivu je pro ně spíše otázkou osobního vkusu, většinou bez skryté symboliky či rituálního kontextu. Výjimky tvoří tato tetování, která souvisí s emocionálně silným zážitkem daného jedince. Rozsah a kvalita tetování často odpovídá finančním možnostem studentů, proto si mnozí svá první tetování pořizují mimo tetovací studia, přestože jsou jim známa možná zdravotní rizika a pooperační komplikace.

Povodomí dotázaných studentů o přívodu a využití či zneužití tetování v historickém kontextu je až na několik málo výjimek plytké. Prostřednictvím sociálních sítí ve většině případů hledají vhodná tetovací studia a informují se o nových trendech v tetování. Většina netetovaných respondentů tetované jedince nevnímá negativně, ze získaných odpovědí vyplynulo, že tolerantní jsou ve většině případů jak rodiče tetovaných studentů, tak i většina pedagogů. Doba, kdy tetování bylo stigmatem a viditelnou šňápkou, že jedinec flíje na

okraji společnosti, je pro současně dotázané studenty koláky dávnou minulostí. Je to generace, která tetování již pokládá za běžný společenský jev.

Anotace

Diplomová práce se zabývá tetováním ze sociokulturního hlediska. V teoretické části definuje normu, sociálně patologické jevy, zaměřuje se na osobnost, sebepojetí, body image, zmiňuje význam a funkci tetování jak v historickém kontextu, tak i z hlediska současných trendů. Výzkumná část zahrnuje popis získání a způsob zpracování dat, analýzu odpovědí vybraných otázek a shrnutí výzkumu. Podrobněji se zabývá motivací, výběrem motivu, umístěním motivu a postojem tetování na tělech tetovaných. Zahrnuje názory netetovaných na tetované.

Anotation

The master's theses deals with tattoos from a sociocultural point of view. The theoretical part defines the norm, socio-pathological phenomena, focuses on personality, self-concept, body image, determines the meaning and function of tattoos both in the historical context and in terms of current trends. The research part includes a description of the acquisition and method of data processing, analysis of answers to selected questions and reduction of research. It deals in more detail with motivation, choice of motif, placement of the motif and one tattoo on the bodies of the tattooed. Includes opinions of non-tattooed tattooed people.

Klíčová slova

Norma, patologie, osobnost, rizika, masmédiá, sebepojetí, body image, skarifikace, piercing, tetování.

Key words

Norm, pathology, personality, risks, mass media, self-concept, body image, scarification, piercing, tattoo.

Seznam zdroj

- BAUMAN, Zygmunt; MAY Tim. *Myslet sociologicky. Netradi ní uvedení do sociologie*. 2. vyd. Praha: SLON. 2010. ISBN 978-80-7419-026-1.
- BECKER, Udo. *Slovník symbol* . 2. vyd. Praha: Portál. 2007. ISBN978-80-7367-284-3.
- CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Úvod do psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 2012. 3. dotisk. 2020. ISBN 978-80-247-4033-1.
- DANICS, Tefan; DUBSKÝ, Josef; KAMÍN, Tomá-; URBAN, Luká-. *Základy sociologie a politologie*. Plze : Ale- en k. 2009. ISBN 978-80-7380-225-7.
- EBELOVÁ, Kate ina. *Maska v prom nách asu a kultur*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 2012. ISBN 978-80247-2470-6.
- FIALOVÁ, Ludmila. *Body image jako sou ást sebepojetí lov ka*.1. vyd. Praha: Karolinum. 2001. ISBN 80-246-0173-7.
- FISCHER, Slavomil; TŤKODA, Ji í. *Sociální patologie. ZávaŤné sociální patologické jevy, p í iny, prevence, moŤnosti e-ení*. 2. roz-í ené a aktualizované vyd. Praha: Grada Publishing. 2014. ISBN978-80-247-5046-0.
- FIXA, Radek. *Encyklopedie bodyartu*. 1. vyd. fi ár nad Sázavou: Sowulo Press. 2009. ISBN 978-80-903957-4-9.
- FIXA, Radek. *Tetování*. 2. upravené vyd. fi ár nad Sázavou: Bodyart Press s.r.o. 2011. ISBN 978-80-87525-00-5.
- FIXA, Radek. *Lexikon tetování tribalových motiv* . 1. vyd. fi ár nad Sázavou: Bodyart Press. 201. ISBN 978-80-87525-35-7.
- GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo. 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.
- GROGAN, Sarah. *BODY IMAGE. Psychologie nespokojenosti s vlastním t lem*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 2000. ISBN 80-7169-907-1.
- HANDY, Willowdean Chatterson. *Tetování na Markézách*. 1. vyd. v eském jazyce. fi ár nad Sázavou: Bodyart Press s.r.o. 2011. ISBN 978-80-87525-05-0.
- HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. 7. vyd. Praha: Portál. 2013. ISBN 978-80-262-0534-0.
- HELUS, Zden k. *Úvod do psychologie*. 2. p epracované a dopln né vyd. Praha: Grada Publishing. 2019. 1. dotisk. ISBN 978-80-247-4675-3.
- HENDL, Jan; REMR, Ji í. *Metody výzkumu a evaluace*. 1. vyd. Praha: Portál. 2017. ISBN 978-80-262-1192-1.

HOSE, Charles; McDOUGALL, William. *Tetování na Borneu*. 1. vyd. v českém jazyce. fi árnad Sázavou: Bodyart Press s.r.o. 2014. ISBN 978-80-87525-26-5.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál. 2001. ISBN 80-7178-535-0.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 2008. ISBN 978-80-247-2284-9.

JEDLIKA, Richard a kol. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících. Prevence životních selhání a krizová intervence*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 2015. ISBN 978-80-247-5447-5.

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ Barbara. *Masová média*. 2. přepracované vyd. Praha: Portál. 2015. ISBN 978-80-262-0743-6.

KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 6. vyd. Praha: SLON. 2012. ISBN 978-80-7419-102-2.

KOUKOLÍK, František. *Je-li. Pro jsme kdo jsme a jak dál? 2., rozšířené vyd.* Praha: Galén. 2016. ISBN 978-80-7492-234-3.

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Základy psychoterapie*. 6. aktualizované vyd. Praha: Portál. 2012. ISBN 978-80-262-0302-5.

KŘÍŽOVÁ, Adéla. *Zamrzlá princezna ze Sibiérie. Masostrojí. Zábavná cesta do historie*. Brno: Extra Publishing, s. r. o. 2020, . 1-2, s. 52-53. ISSN 1805-0832-MK RE 20439.

KURRAY, Raju; LENNERT, Benjamin. *Tetování hennou. Praktický návod se 140 moderními vzory*. 1. vyd. Praha: Arkanum a JURISSERVIS spol. s r. o. 2000. ISBN 80-86474-02-X.

LANGMEIER, Josef; Krejčíková, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vyd. Praha: Grada Publishing. 2019. 6. dotisk. ISBN 978-80-247-1284-0.

LURKER, Manfred. *Slovník symbolů*. Praha: Euromedia Group, k. s. - Knifní klub. 2005. ISBN 80-242-1588-8.

LOCHMANNOVÁ, Alena. *Tlo za katrem*. 1. vyd. Praha: Academia. 2020. ISBN 978-80-200-3019-1.

MAŠKOVÁ, Hana; PETRUSEK Miloslav, VODÁKOVÁ Alena a kol. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.

MATOUŠEK, Oldřich; MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládeží a delikvence*. 3. vyd. Praha: Portál. 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.

NÁKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia. 1999. ISBN 80-200-0690-7.

NÁKONEČNÝ, Milan. *Motivace chování*. 3. přepracované vyd. Praha: TRITON a Stanislav Juhaček. 2014. ISBN 978-80-7387-830-6.

Poke Poke Poke. Praha: Akademie výtvarných umění v Praze. 2017. ISBN 978-80-87108-66-6.

PRAŤKO, Ján a kol. *Poruchy osobnosti*. 3. vyd. Praha: Portál. 2015. ISBN 978-80262-0900-3.

PUGNEROVÁ, Michaela; KVINTOVÁ, Jana. *Přehled poruch psychického vývoje*. 1. vyd., 1. dotisk. Praha: Grada Publishing. 2019. ISBN 978-80-247-5452-9.

PUGNEROVÁ, Michaela a kol. *Psychologie: pro studenty pedagogických oborů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 2019. ISBN 978-80-271-0532-8.

ROBLEY, Horatio Gordon. *Maorské tetování*. 1. české vyd. fišár nad Sázavou: Sowulo Press s.r.o. Ing. Radomír Fiksa. 2008. ISBN 978-80-903957-1-8.

RYCHLÍK, Martin. *Dějiny tetování*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta. 2014. ISBN 978-80-204-3286-5.

ŘEŠAN, Pavel. *Psychologie osobnosti. Obor v pohybu*. 6. vyd., v nakl. Grada Publishing 2. vyd., 6. dotisk. Praha: Grada Publishing. 2019. ISBN 978-80247-3133-9.

ŘEŠAN, Pavel; KREJČÍKOVÁ, Dana a kol. *Dětská klinická psychologie*. 4. přepracované a doplněné vyd., 8. dotisk. Praha: Grada Publishing. 2020. ISBN 978-80-247-1049-5.

SOBOTKOVÁ, Veronika Nielsen a kol. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 2014. ISBN 978-80-247-4042-3.

SOUKUP, Václav. *Antropologie. Teorie člověka a kultury*. 1. vyd. Praha: Portál. 2011. ISBN 978-80-7367-432-8.

SPENNEMANN, Dirk Heinrich Rudolph. *Tetování na Marshallových ostrovech*. 1. české vyd. fišár nad Sázavou: Sowulo Press s.r.o. Ing. Radomír Fiksa. 2007. ISBN 978-80-903957-0-1.

THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie. Proměny lidské psychiky od dětství po smrt*. 1. vyd. Praha: Portál. 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

URBAN, Lukáš. *Sociologie trochu jinak*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 2008. ISBN 978-80-247-2493-5.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 5. vyd. Praha: Portál. 2012. ISBN 978-80-262-0225-7. (a)

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. doplněné a přepracované vyd. Praha: Karolinum. 2012. ISBN 978-80-246-2153-1. (b)

VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál. 2014. ISBN 978-80-262-0696-5.

VALENTA, Vladimír. *Tetování & Tetování*. 1. vyd. Praha: D-CONSULT, s.r.o. v nakl. DEUS. 2011. ISBN 978-80-87408-03-2.

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Gangy: v ze ské, pouli ní a motorká ské*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 2017. ISBN 978-80-271-0377-5.

VÝROST, Jozef; SLAM NÍK, Ivan a kol. *Sociální psychologie*. 2. p epracované a dopln né vyd., 9. dotisk. Praha: Grada Publishing. 2019. ISBN 978-80-247-1428-8.

Zákon . 89/2012, Sb., ob anský zákoník

Internetové zdroje:

TRÁVNÍKOVÁ, Blanka. Bílé tetování: osobitý styl, který nikdo neuvidí. In: *Zapni mozek* [online]. 2013 [cit. 2020-03-16]. Dostupné z: <http://www.zapnimozek.cz/bile-tetovani-osobity-styl-ktery-nikdo-neuvidi/>

Styly tetování. In: *Black House Tattoo*. [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: <https://www.blackhousetattoo.cz/styly-tetovani>

VRÁNOVÁ, Nina. Permanentní make-up: Co v-echo obná-í hit sou asnosti? In: *Centrum.cz / Atlas.cz 1999 ó 2020 © Economia, a.s.* [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: <https://zena.aktualne.cz/krasa/permanentni-make-up-co-vsechno-obnasi-hit-soucasnosti/r~c925db20a0dc11e6bea5002590604f2e/>

Anna. Kdyfl vám do oka proudí barva. In: *PainArt © 2020 / Provozuje Wukong s.r.o.* [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: <http://painart.cz/kdyz-vam-do-oka-proudi-barva/>

<https://hell.cz/modifikace/#skarifikace>

<https://spicermullikin.com/dr-carroll-cal-e-izard/>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8c/Standard_deviation_diagram.svg